

KYAIQA VARORA

Rukuva Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua kyaiqa varorara tura

¹ Tiopiraasio, Nte tauraaqama kyena ini gara ntumwa turaqi Iesusiva kyaiqa varorave, Iesusiva qua timwa nyunrave, ekyaa mwi quara i timwa mwiavarave.

² Iesusiva kyaiqa toharama kyero varaqiro viro uro nai kyaiqa taiqa kyovaro mwiaqaatairo Kotiva mwia nyaamwuni vita varorara i timwa mwiavarave.

Iesusiva nyaamwuni virera huvaro Kotira mwanraquravanto mwia kepukyaqama mwatovaro Iesusiva nai nronraqama kyo vaisinramwuhua mpo qua mpo qua timwa nyunra.

³ Iesusiva qutu vuraqaatairo 40 iherara mwaa mwataraqaa variqiro viqaro airi nani nai nraaqiaranramwu suqaa qovarama viro varuvatara tita, mwihua taqovaro Iesusiva hia qutu vuvara votima kyero variraitiro, mwiva qutaaqama qati varu vaisiva varura. Mwihua mwia taqeta varuvaro Iesusiva mwihua kyapata variqaro qua timwa nyiqiro viqaro Kotiva ntaqikyianinranra mwihua timwa nyunra.

⁴ Mwia nraaqiaranramwu ntuvaantuama vita varuvaro Iesusiva mwinramwuhua timwa nyinro tiqaro, Hia Ierusaremiqitaita quate. Ni

kova mpo inraikyana nkyi nyianinranra nkyi timwa nyunra mwia vekya variate.

⁵ Ioniva nraakye qora qati nramanri nyunrave. Mpo iheraqiatana nritarairata nkye Kotira mwanraqura varevarave, tiro.

*Iesusiva nyaamwuni vura
(Maaki 16:19-20; Ruku 24:50-53)*

⁶ Iesusiva nai nronraqama kyo vaisinramwuhua Iesusira vatama kyeta ntuvaantuama vita variqata Iesusira kyapara hita tiqata, Nronrao, mwaa entarave e tiri kyaahaqa hiraqe tire ntaquqi viqata teta haivaqara mwata Isareri mwata qaiqaa varaanarave? tita.

⁷ Mwihua mwitaa tuvaro Iesusiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Qaqao, mwi inraikyara hiama nkyi kyaiqa vaiho. Ni kora kyaiqama vaiho. Nai nanra toraqaave nanra entaqaave mwi inraikyava mwi inraikyava mwitaa hiananrove? Ni kova mwiva nraahuma mwi kyaiqarara mwi okyarara qiananrove.

⁸ Nkye varivaro Kotira mwanraquravanto tumu nkyiqi variqaro nkyi kepukyaqama nyatairata nkye kepukya vareta mwaa kyaiqara varaqita quate. Nkye ni okyarave, ni kyaiqave, taqaahuara tita, nkye tauraaqama kyeta Ierusalemiqi nraante ni qua timwa nyita, mwiaqaataita uro Iutiaani timwa nyita, mwiaqaataita vetara Sameriaani uro timwa nyita, mwiaqaataita ekyaa mwata maata vahiarintema timwa nyiqi quate, tiro.

⁹ Iesusiva mwihua timwa nyi taiqa kyovaro mwia vitero nyaamwuni vuvata mwihua mwia

taqe varuvaro tonamwuvanto mwia ntumwaqu kyovata mwihua hia mwia qaiqaa taqora.

10 Iesusiva mwihua kyero nyaamwuni vuvata mwihua nyaamwuqi aitutu hi varuvata qamwanrama kye vaisi taaratana eqarori tuavaaqa ututotanahua qovarama vita mwihua nraaqani sivita varura.

11 Mwitanahua tiqata, Kaririqinaa vaisi nkyenramwuve, nanraqamave nkye nyaamwuni taqe variavo? Iesusira mateqa vitaiharo nyaamwuni viho. Qio mateqa nkye taqe variavaro vintema kyero nraakiara Iesusiva mwisairo uro ntantero tumuananrove, tura.

Mpovanto Iutaasira kyaiqa varaarive tita nrutu vatora

12 Mwitanahua mwitaa tuvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua Oripitaaqiqaaita uro ntanteta Ierusalemianra vura. Oripitaaqi mwiva Ierusalemi nraaqani vahura.

13 Iesusira nraaqiaranramwuvanto uro ntanteta tumu Ierusalemi nauqaa nkyiari varu nraamwunra nyaamwuni vahu nraamwunraqi vera nteta varura. Pitaavave, Ionivave, Iemisikya Enturukyave, Piripikya Tomaasikyave, Pataromiukya Matiukyave, Arapiaasira mwaaqu Iemisivave, Saimoni Serotivave, Iemisira mwaaqu Iutaasivave,

14 mwinramwuhua nraamwu mwiqi ntuvaantuama vita variqata enrai qanranra huvata Kotirara aakyara ntamwaqita vi varuvata nraakyenramwuvata, Mariaava Iesusira nrovavata, Iesusira qatanramwuvata mwihua

kyapata nraamwuqi variqata Kotirara aakyara nte varura.

¹⁵ Mwi entara Iesusira nraaqiara vatama kyeta 120 nramwuvanto mwi nraamwunraqi ntuvaantuama vita varuvaro Pitaava mwihua suqaa siviro variro tiqaro,

¹⁶ Ni kata pakyaa tuaavo, Iutaasiva Iesusira uaqiama mwatarero aanra nyaamwutovata mwihua Iesusira uro ntavaaqavu kyorave.

Haaru qumina vakya Kotira mwanraquravanto vaisi mpo Ntevitira, tiri haivaqara, kyaahaqa huvaro mwiva Iutaasirara qua qara ntumwatorave. Mwaa entara mwi quava gutaa mwivauma viho.

¹⁷ Iutaasiva tauraa tiri Iesusira nraaqiara 12 nramwu kyapata variqaro mwivavata tiri kyaiqa varaqiro viro mwiaqaatairo mwiva qaqira kyero Iesusira rukyaate tiro, mwia qovarama nyatovata

¹⁸ mwihua utaru munima utu kyeta mwia mwuvaro Iutaasiva mwi munimanra varero uro mwata kyoqaama tero mwiaqaatairo nanrianra nronraqama kyero riero vaanta hiriviro tumu ntuvoro mwia utaqinaa inraikyavanto ntuperero ntupepaa huvaro qutu vurave.

¹⁹ Ekyaa Ierusaremiqinaahua mwi quara rieta, mwiva mwata varorara *Akeritamave*. Nraanre Mwatave, ti variavo.

²⁰ Saami mpukuqi Iutaasirara haaru poropetivanto tiri haivaqava qara ntumwatova mwataama tiro:

Mwia nraamwu qumina nraamwu vahiraro hia mpovanto mwiqi variananrove, turave. (*Ihi 69:25*)

Mpo quavata qara ntumwatova mwataama tiro:

Mpovanto mwiva ntaqikyiani kyaiqara
varaananrove,

turave.

(Thi 109:8)

²¹⁻²² Nrivagenramwu mwi quara rieqatama tire vaisi mpo mwatama kyaararo mwi vaisiva Iutaasira kyaiqa varaarive. Tavave Iutaasira kyaiqa qio varaananrove? Vaisi mpovanto mwiva tiri nraantantero Ioniya nramanri nyunraqaatairo tohara kyero ekyaa Iesusira kyaiqa taqaariva, mwi vaisiva mwia kyaiqa qio varaananrove. Mwiva tiri vatama kyero variqaro nraakye qora Iesusiva qaiqaa qati sivi quara timwa nyinrata riaate, tiro.

²³ Pitaava mwitaa tuvata vaisi taaratana nrutu ntora. Vaisi mpo Iosepi Iasitaasira mwia vara nrutu mpo Vasapaasiravata, vaisi mpo Mataiasiravata, nrutu vatara.

²⁴ Vateta mwihua Kotirara aakyara nteta tiqata, Nronrao, e vaisi okyarara ntapihi kyaaravave. Mwaa vaisitanaqitaira ta vaisira mwatama taananra tiri tinraamwutaante.

²⁵ E mwi vaisira tiri tinraamwutairaqe tire mwia nronraqama kyaararo mwiva Iutaasira kyaiqa varaarive. Iutaasiva mwi kyaiqara qaqira kyero nai mwaata uaqia hinani viho, tita.

²⁶ Mwihua mwitaa timwa kyeta mpovanto mpora nrutu vatovaro mpovanto mpora nrutu vatovaro mwitaamaqita vita taqovaro Mataiaasira nrutuvanto nraatara kyovata mwia vara nronraqama kyovaro Mataiaasiva Iesusiva vara nronraqama kyo vaisihua kyapata kuaaqi

kuairama viro variqaro mwihua kyapata kyaiqa varaqiro vura.

2

Kotira mwanraquravanto tumu nto iherara

¹ Mpo enta Pentikosi omwata nro entava nri ntovata Iesusira nraaqiaranramwuvanto nraamwu kuaaqi ntuvaantuama vita varura.

² Mwiqi varuvaro gamwanrama kyero nyaamwusairo nruquavanto toqa vaururuvanto nruqua tintema kyero nruqua timwaqiro tuminro mwihua varu nraamwunra mwia piqa kyora.

³ Nraamwu mwia piqa kyovata taqovaro qia auru voti huva qovarama viro ntukohi kauhi hiro ekyaa nraakye qora mwiqi varuhua qiataqaa vahura.

⁴ Mwihua qiataqaa tumu vahuvoro Kotira mwanraquravanto ekyaa mwihua utaqi piqa kyero uro variqaro mwiva mwihua kyaahaqa huvata mwihua mpo qua mpo quaqitaita ti varura.

⁵ Mwitaa ti varuvata Iutaa vaisi mpo mwata mpo mwatasaita Ierusaremiqi nruhua mwihua Kotira qua riohua

⁶ mwihua variqata nruqua nronraqama kyero tura rieta nanra inraikyavantove nruqua tiho timwa kyeta hisai hisaita nrumu ntuvaantuama vita variqata taqovata Iesusira nraaqiaranramwu Kotiva mwaaqinri tuqasaa kyovata mpo qua mpo quaqitaita tiqata mpo mwatanaa mpo mwatanaahua qua ti varuvata mwinramwuhua mwihua tu quarara nrihanrama vita.

⁷ Nrihanrama vita kyauqu ntukikinraaqate varita tiqata, Qikye, ekyaa mwi quara ti variahua mwihua Kaririqinaahua nraahuve.

⁸ Nataama kyetave mwihua tiri qua ekyaa riemwa vareta mpo qua mpo quaqitai ti variavo?

⁹ Tire mpo mwatasai mpo mwatasai nrunrahuave. Paatiaave, Mitaave, Iraamive, Mesopotemiaave, Iutiave, Kapatosisaave, Pontaasive, Esiaave,

¹⁰ Pirisiaavata Pampiriaavatave, Isipive, Ripiaa Sairini nraaqanive, Romive, tire mwisai mwisai nrunrahuave.

¹¹ Tire mponramwu Iutaa nraakye qora varuro. Tire mponramwuvanto mpo mwatanaa variqata teta mwaanra qua qaqira kyeta Iutaa mwaanra qua riemwaqita vurahuave. Kiritive, Arepiaave, mwisai mwisaita tire mwaini nrumu varuro. Tire mwaini variqata taqe varurata mwinramwuhua tiri qua, mpo qua mpo quaqitaita tiqatama Kotira kyaiqa kyuqe kyaiqara ti variavo, tita.

¹² Mwitaa timwa kyeta mwihua nrihanrama vita kyauqu ntukikinraaqate variqata mwihua nai kyapara hi nai kyapara hita tiqata, Qikye, nanra inraikyavanto vara mwitaama kyaihatave mwihua mwitaa ti variavo? tita.

¹³ Tuvata mpo uhua raima nyateta tiqata, Qaqao, mwihua qaraakya uaini nramwa kyeta uera nteqatama mwitaa ti variavo, tita.

Pitaava mwihua qua timwa nyunra

¹⁴ Mwihua mwitaa ti varuvaro Pitaava Iesu-siva nronraqama kyo vaisihua 11 nramwu kyapata siviro variro paatiro vera kyero timwa nyinro tiqaro, Iutaa vaisituaavo, nkyevata, nkye

Ierusalemi nrumu variahuavata, rie varivaqe nte mwaa inraikyava qovara hirara ntapihi kyena nkyi timwa nyiankye.

¹⁵ Nkye tiqata, Mwihua uera nramanri nramwa kyeta mwitaa ti variavo, qia quava hia qutaave. Mate mwaa toqaqive. Toqaqi variqaro hia vaisivanto uera nramanri nre varirave.

¹⁶ Nkye mate taqe varia inraikyara haaru qumina vakya poropeti vaisivanto mwia nrutu Ieriva Kotira qua tiqaro mwi inraikyava qovara hiananrove turave. Mwiva haaru qua tuva mate qutaa mwivauma viho. Ieriva qara ntumwa tero tiqaro,

¹⁷ Kotiva mwitaama tiho.

Nraakiara ekyaara enta qaumato vahiraqe nte ntena mwanraqura nraakye qora nyianinrave.

Mwiaqaataita nkyi nyaamwunra mwaaquvanto-vata

ni mwakyaakya tivarave.

Nkyi qaraakya vaisivanto qati variqata ruvaata voti hianinra taqevrave.

Nkyi nyaapaivanto ruvaata taqeqatama ni okyarara tivarave.

¹⁸ Ni kyaiqa vare nraakye qorahua mwihua vari-vaqena

nte mwihua ntena mwanraqura nyianrita

mwihua ni qua mwakyaakya

nraakye qora timwa nyivarave.

¹⁹ Nte variqana nyaamwuqi nronra kyaiqa varaaninrave.

Nte mwatanivata nronra kyaiqa varaaninrave.

Ekyaara enta qaumato vahiraro nraanrevantove,

qia vantove, qia munravantove, vahirata taqevare.
ave.

²⁰ Nnonravanto tumuani entava qaumato vahiraro

huarivanto kyokira ruviraro

toravanto nraanre nrusi utu quanarove.

²¹ Mwi entara nnonrao tiri kyaahaqa hianta tihua nnonravanto kyaahaqa hirata qatima varivarave, turave. *(Ioeri 2:28-32)*

Ioeriva Kotira qua tiqaro mwitaa turave.

²² Qio Isareri vaisinramwu tuaavo. Nte qianinra riaate. Iesusiva Nasaretinyaava varuvaro Kotiva mwia kyaahaqamaqiro vi varuvaro mwiva nnonra kyaiqa kepukya kyaiqa varovata nkye Kotiva mwia tito okyarara ntapihi kyorave. Mwiva mwi kyaiqara nkyita suqaa utuvatara tita, nkyetavanto mwi inraikyara taqorave.

²³ Qio Kotiva nai mwitaa mwitaa hiani okyarara rieqaro Iesusira nkyi nyuvata nkye mwia ntavaaqavu kyeta kyatariqaa ninriqo ru torave. Nkye Romeni mpo mwatanaahuara mwia kyatariqaa ru timwataate qiaavata mwihua Iesusira ru kyaarave.

²⁴ Qio qutu vi inraikyava Iesusira hia qio tu-taaninranra tiro, Kotiva mwia vara qati sivuma kyorave.

²⁵ Haaru Ntevitiva tiri haivaqava mwianra mwataa turave:

Nte taqauqaro nnonravanto nivatama kyero variqaro

mwiva ni kyauqu kyaatutani variqaro

mwiva ni kyaahaqa hi variho.

²⁶⁻²⁷ Mwiva mwitaama variqiro vi varirara tiro, vanto kyuqe iharo

ni novanto qamwateqaro qua ti variho.
E hia ni qutu quahua mwaatani ni kyenanranra
tiro,

ni mwamwantavanto hiama aatu hiqaro vari-
ananrove.

E hiama ena kepukya vaisi qaqira kyairaro
mwiva ntenraananrove.

²⁸ Qati variqina quani aanranra

mpo aanra mpo aanra ni naamutaaro.

E nivata variraqe nte variariro

ni mutukyavanto kyuqe hiarive, turave. *(Ihi
16:8-11)*

Haaru tiri haivaqava Ntevitiva mwi quara tu-
rave.

²⁹ Qio nkye ni kata pakyaa, riaivaqe nte Nteviti-
rara nkyi ntapihi kyena timwa nyiankye. Mwiva
qutu vuvata quntamwa torave. Mwia quntamwa
to mwatapiva mwaa entara qatima vaiho.

³⁰ Kotiva Ntevitira kyaahaqa huvaro mwiva
Kotira qua turave. Kotiva nai kyauqu nriqigaa
vatero Ntevitirara tiqaro, Nraakiara e vara
mwataratera huaqitairo mpovanto i nraantan-
tero vunyaa vaisi kyaiqa varaananrove, tuvaro
Ntevitiva mwi quara riemwa torave.

³¹ Mwi quara riemwa teroma Ntevitiva mesa-
iaavanto qati siquani okyarara tiqaro:

Kotiva hiama mwia qutu vihua vi mwataraqi
kyaananrove.

Mwia mwamwanta hiama ntenraananrove,
turave. *(Ihi 16:10)*

³² Qio Iesusiva qutu vuvaro Kotiva mwia qaiqaa
qati vara sivuma kyovata tirenramwu mwia
taqaunanrave.

³³ Haaru Kotiva nraakye qora kyaahaqa hiqaro nai mwanraqura nyinrenrave turaqaa Iesusiva Kotiva hinani viharo Kotiva mwia nronraqama kyaiharo Iesusiva mwia kyauqu kyaatutani mwatakyaa viro variharo mwiva nai mwanraqura Iesusira mwihanro Iesusiva Kotira mwanraqura mwia rauriharo tiriqi tuminrama mateqa nkye taqeta rieta hiavo.

³⁴ Ntevitiva hia nai nyaamwuni vurave. Ntevitiva tiqaro:

Nronravanto Kotiva ni nronra vaisiara tiqaro,
Mwaini ni kyauqu kyaatutani mwatakyaa vira variraqena

³⁵ nte i nramwutaahuavata ntaqina nraatara kyaarira
e ena kyuqu mwihuaqaa ntamwa tenanrave,
turave. *(Ithi 110:1)*

Ntevitiva mwitaa turave.

³⁶ Qio nkye Isareri vaisivantove, nkye riaate. Nkye Iesusira mwia ninriqotaita kyatarigaa ru kyeta hiritaara, mwiamama Kotiva nronraqama kyaiharo mesaiaavanto kepukya vaisi nronravanto variho. Nkye mwia ru kyaarave, tiro.

³⁷ Pitaava mwitaa tuvata nraakye qora mwi quara riovaro mpoqama kyero mwihua mwutukya ntuvata mwihua Pitaaravata Iesusira nraaqiara hini mwinramwuhuavata kyapara hita tiqata, Qikye, tiri tiqata vakyaahuanramwuve, tire nataave hiananrave? tita.

³⁸ Tuvaro Pitaava mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye ekyaa mwihua uaqia hi kyaiqara uti varira qaqira kyetama Iesusira nrtutu nteqata nramanri

varaivaro Kotiva nkye uaqia hi kyaiqara uti vari quara nruka kyaarive. Nkye mwitaa hivaro Kotiva nai mwanraqura nkyi nyinrata nkye varevarave.

³⁹ Kotiva nai kyauqu nriqigaa vatero tiqaro, Ntena mwanraqura nraakye qora nyinrenrave, turave. Kotiva mwi quara tiqaroma mwiva nkyiaravata, nkyi nraaqiararavata, rieqaro turave. Nraakye qora nkye mwatani variahuaravata rieqaro turave. Kotiva nai nyaanrama taari nraakye qorahua ekyaa nai mwanraqura nyiananrove, tiro.

⁴⁰ Pitaava mwitaa timwa kyero mwiva mpo qua mpo qua timwa nyinro tiqaro, Nkye mwi quara mwi quara riaate. Nkyevata nkyeta nramwunaahua nraantanteta uaqia hiani aanranraqaa nrohigata qua varevorave, tiro.

⁴¹ Mwitaa tuvata nraakye qora airivanto mwi quarara qamwata kyeta qutaave timwa kyeta nramanri varora. Mwi entara airi 3,000 vanto Iesusira nraaqiarama vita kuaaqi varura.

Iesusira nraaqiaranramwu kuaaqi varura

⁴² Mwihua Iesusiva nronraqama kyo vaisihua kyapata variqi viqata mwihua qua riemwaqi vita, mwihua kuaaqi variqata nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hita, mwihua kuaaqi variqata kyara nreta, kuaaqi variqata Kotirara aakyara nte varura.

⁴³ Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua variqata nronra kyaiqa kepukya kyaiqa vare varuvata nraakye qora mwinramwuhua kyaiqa taqeta kyauqu ntukikinraaqateqa varura.

⁴⁴ Iesusirara qutaave timwa kye kepukyaqama kye riemwaqi vi varuhua kuaaqi variqata nai kyaahaqa hi nai kyaahaqa hiqata nkyiari vato inraikyara nai mwi nai mwi hi varura.

⁴⁵ Mwihua nkyiari mwatave, nkyiari vato in-raikyarave, mpohua nyiqata munima vara kyeta taqovata nkyiari henahua vehi varuhua mwi munimanra ntainra kyeqata nyunra.

⁴⁶ Mwihua mpo enta mpo enta Kotira nraamwuqi uro ntuvaantua hita mwiaqaataita uro mpo nraamwu mpo nraamwuqi ntuvaantuama vita variqata nkyiari kyara kyakyama kye nkyiari henahuavata nyiqata nronra.

⁴⁷ Mwitaamaqi viqata mwihua Kotira nrutu tuaahere varuvata nraakye qoravanto mwihuara qamwate varura. Mpo enta mpo enta nron-ravanto nraakye qora kyaata nraahu kyaahaqa huvata mwihua qutaa Iesusiva mwivave timwa kyeta Iesusira nraaqiaraqama viqata kuaaqi variqi vi varura.

3

Vaisi kyuqu ntanrenra vura kyuqema kyora

¹ Mwi mwatanaahua mpo enta mpo enta Koti-rara aakyara ntarerata enronani 3 kiroki Kotira nraamwu nronraqiara vi varura. Mwitaa hu-raqa mpo enta Pitaavavata Ionivavata Kotira nraamwuqiara vura.

² Mwitanaahua Kotira nraamwuqiara viqata qesa mpo mwia nrutu *Mpoqaraa Qesave* tunani uro nteta taqovaro vaisi mpovanto kyuqu ntanrenra vuva qesa mwina varura. Mwia

kyuqu nai nrova mwata kyoraqaatairo ntanrenra vuva varuvata mwia nramwunaahua mpo enta mpo enta mwia vitaqigata mwi qesaraqaa uro kyovaro mwiva mpo enta mpo enta qesana variqaro Kotira nraamwuqiara vitare nritare hi varuhuara munimanrave mwitaa inraikyarave nyaanru tiqaro varura.

³ Mwiva qesana variqaro taqovata Pitaakya Ionikya vera ntarera huvaro mwitanahua tiqaro, Po, qati mpo inraikya ni mpiate, tiro.

⁴ Tuvata mwitanahua mwia nraahu viti taqe kyeta mwiaqaatairo Pitaava tiqaro, Qio, mwaini tiritana taqaante, tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro mwi vaisiva mwitanahua mpo inraikyave ni mpivarave timwa kyero mwitanahua taqe varuvaro

⁶ Pitaava tiqaro, Hia nte munima vatauqo. Nte vatau inraikyara i mwinrenrave. Iesusi Karaisira Nasaretinyaanra mwia nrutuara rieqanama nte iara sivira nrohiantu tuqo, tiro.

⁷ Mwitaa timwa kyero Pitaava mwi vaisira kyauqu kyaatutani tu varero kyaahaqa huvaro sivuvaro qamwanrama mwia kyuquvantovata aurokyavantovata kepukyaqama vura.

⁸ Kepukyaqama vuvaro mwiva siviro kyuqu ntamwaqiro viro nrinro hiqaro mwiaqaatairo mwiva mwitanahuavata viqaro qamwatero veranta verantamaqiro Kotira nrutu tuaaheraqiro Kotira nraamwuqiara vura.

⁹ Mwini vuvata nraakye qora ntuvaantuama vuhua taqovaro mwiva nai nrohiqaro Kotira nrutu tuaahereqaro varuvata

¹⁰ mwihua mwia ntapihi kyeta taqeta tiqata, Qikye, mwaa taqaate. Mwi vaisiva Kotira nraamwu *Mpoqaraa Qesave* tunanrana variqaro mwitaa inraikya mpiate ti vari vaisiva qati naima nrohi variho, tita. Mwitaa timwa kyeta mwi vaisiva kyugema vurara mpoqama kyeta nrihanrama vita kyauqu ntukikinraaqate varura.

Pitaava Kotira nraamwuqi variqaro mwakyaakya timwa nyunra

¹¹ Mwi vaisiva Pitaakya Ionikyaqaa tuqiro nrohuvata nraakye qora nrihanrama vita mwihua hianteta mwinramwuhua Kotira nraamwuqiara vera ntoraqaa Soromoninra aatareqaqaave tunani mwihua vunani vita.

¹² Mwiqi vuvaro Pitaava nraakye qora taqero tiqaro, Qio nkye Isareri vaisi tuaavo, nanraqamave nkye nrihanrama vita airi nraato ti variavo? Nanraqamave nkye tirinramwu itutu hi variavo? Nkye tiqata, Tiretana teta kepukyarave, teta kyuge kyaiqa qaarave, mwi vaisira kyahaqama kyauraro mwiva nrohi varihove nkye qiavo? Qaqao, hiave.

¹³ Qio mwanriqa Kotiva tiri haivaqahuanramwuqaa ntaqikiyi varuva mwiva Evarahaamunraqaave, Aisaakiraqaave, Iaikopuraqaave, ntaqikiyi varuva, mwiva Iesusira nai kepukya vaisi nronraqama kyovata nkye mwi vaisira ntavaaqavu kyeta uro Pairaatira mwuvaro Pairaativa mwia huvantu kyarerave tuvatavata nkye tiqata, Hia mwia huvantu kyaante, turave.

¹⁴ Mwiva Kotira kyuge vaisivanto kyotataqama kyero nrohi varu vaisiva varuvata nkye hia mwia

huvantu kyaante turave. Nkye vaisi mpovanto vaisi rukyo vaisira mwia huvantu timwataante turave.

¹⁵ Nkye mwiaqaataita qati variqi vi varia okyarara nyaamwute vari vaisira ru kyorave. Qio Kotiva mwi vaisira qutu viraqitairo qati vara sivuma kyaihata tirenramwu mwi inraikyara qutaaqama kyeta taqaunanrave.

¹⁶ Mate turetana mwia nrutuara rieqatama Iesusirara Kotira kepukya vaisivanto qutaama tiritana kyaahaqa hiananrove tiqatama mwaa vaisira nkye taqe varia vaisira mwia kyuqu kyuqema kyauro. Qutaama turetana turo. Turetana Iesusirara qutaama mwiva tiritana kyaahaqa hiananrove tiqata mwaa vaisira nkyi suqaa kyuqema kyauro.

¹⁷ Ni kata pakyaahua nkyenramwuve, nte ntapihi kyaurave. Nkyevata, nkyiqa ntaqikyia vaisihuavata, hia Iesusira okyara ntapihiraitita, nkye Iesusira ru kyaarave.

¹⁸ Haaru Kotiva poropeti mpo nroqitairove qaiqaa mpo poropeti nroqitairove nkyi timwa nyinro tiqaro, Nai kepukya vaisivanto nriqa quani inraikyara varaqiro viro uro qutu quaninranra timwa nyu quava mate mwivauma vahirove.

¹⁹ Mwiaqaataita Kotiva nkye uaqia hi kyaiqara uti vari quara nruka nyataarive tita, nkye uaqia hi aanranraqaataita tuqasaaqita Kotirara aak-yara qiate.

²⁰ Nkye mwitaa hivaro Kotiva nkyivata variqiro viqaro nkyi mwutukya kyuqema kyaananrove. Nkye mwitaa hivaro Kotiva qaiqaa Iesusira titairaro mwiva qaiqaa tumuanrive. Kotiva

Iesusiva nkyi kyaahaqa hiarive tiro, mwia nkyi kyaama tero mwia nronraqama tairave.

²¹ Iesusiva nyaamwuni variqiro viraro ekyaa inraikya qaraakyaqama kyero qaiqaa ututaari entava nri ntaarive. Haaru nai poropeti vaisi mpohua mpohua kyaahaqa huvata mwi quara turave.

²² Mosesiva nkyi haivaqava mwitaa turave: Ni titaintema kyero nkyi nronravanto Kotiva poropeti vaisi mpo titaananrove. Mwi vaisiva nkyi okyara kuaa okyara variananrove.

Mwiva nri ntairata nkye mwiva qiani quara ekyaa quama riaate.

²³ Vaisi mpovanto hia mwia qua riaariva variraro Kotiva nai nraakye qoraqitairo mwia teqa raaquta kyero kyaananrove, tiro. *(Lo 18:15, 18-19)*

Mosesiva turave.

²⁴ Qio ekyaa poropeti vaisinramwu Samuerivave, mwia nraakiara varuhuave, mwihua Kotira qua tiqatama mwaa entara qovara hiani inraikyarara turave.

²⁵ Qio nkye poropeti mwihua nraisima variavo. Mwihua nkyi kyaahaqa hirerata nkyiara rieqata mwi quara turave. Haaru Kotiva nkyi haivaqahuavata variqaro kyauqu nriqiqaa vatero tiqaro, Nte nkyi kyaahaqa hirera mwitaa mwitaama hianinrave, turave. Qio Kotiva nkyi haivaqahuara tiqaro nkyivata kyaahaqa hirero mwi quara turave. Kotiva nkyi haivaqara Evara-haamunra timwa mwinro tiqaro, E mwata humwuanrama tera nraakye qorahua nraakiara variqata mwihua ni kyaiqa vareqata

ekyaa mwatani vari nraakye qorahua
kyaahaqama nyatevarave, turave. *(Okyara
22:18)*

²⁶ Mwianra rieqaro Kotiva nkyiara mwihua
uaqia hi aanranra qaqira kyaate tiro, nai kepukya
vaisi nronraqama kyero nkye varianani titai-
haro Iesusiva nkyi nraante kyaahaqa hirera tu-
munrave, tiro.

4

Pitaakya Ionikya karavuqi kyora

¹ Pitaakya Ionikya nraakye qora qati nraahu
qua timwa nyi varuvata Kotira nraamwuqi
Kotira kyaiqa vara mwate varuhuavata, mwi-
hua piponramwugaa ntaqikiyi varu vaisivavata,
Saitiusi vaisinramwuvantovata, mwihua mwi-
tanahua qua ti varunani nrintora.

² Saitiusi mwaanra okyaravanto mwataamama
vahiro. Mwihua tiqata, Qutu quari vaisiva hiama
qio qaiqaa siquananrove, ti varura. Mwitaa ti
varuhuara tita, mwihua Pitaakya Ionikya Iesusir-
ara qutu viraqitairo qati siviho tu quarara mwi-
hua raraqa te varura.

³ Raraqa tovata mwihua uro nteta mwitanahua
ntavaaqavu kyeta enrovatara tita, mwihua hura
ko tirerave timwa kyeta karavuqi sitaqita uro
kyora.

⁴ Karavuqi sitaqita kyovata nraakye qora
mwihua vaakya Pitaakya Ionikya qua timwa
nyunranra nronraqama kyeta rieta mwi
quarara qutaa quave timwa kyeta Iesusira
nraaqiaranramwuqi kuairama vita Iesusira

nraaqiara varura. Iesusira nraaqiara airiqamaqita vita 5,000 nraakye qora airi varura.

⁵ Mwia qanranraa Iutaa vunyaa vaisive, nronra vaisive, mwaanra okyara ti varu vaisihuave, mwihua Ierusaremini ko tirerata ntuvaantuama vita.

⁶ Mwihua mpo uhua kyapata ntuvaantua hura. Mwihua nronra vaisinramwu varirerata, Anaasiva mwiva vunyaa vaisivanto varuvata, mwia nramwunaa Kaiapaasivavata, Ionivavata, Arekisantaavavata, varuvata mwihua nramwunaa mpo uhuavata varura. Mwihua ekyaa ntuvaantuama vita variqata ko tirera hita

⁷ mwihua Iesusiva nronraqama kyo vaisitanahua sitaqita nrumu tiri tivuqaa kyaivata sivita variate tuvata sitaqita nruvata mwitanahua kyapara hita tiqata, Qio nataama kyetave nkyetana mwi kyaiqara vare variavo? Nanra inraikyavanto nkyitana kepukyaqama kyaihatave nkyetana mwitaa hiavo? Tara nrutu nteqatave nkyetana mwitaa hiavo? tita.

⁸ Mwihua mwitaa tuvaro Pitaava Kotira mwanraquravanto mwia utaqi varuvaro mwiva tiqaro, Nkye nraakye qoraqaa ntaqikyivi variahuave, Isareri vaisi nronra vaisinramwuvantove,

⁹ taretana kyuqu uaqiama vi vaisira kyugema mwataunanra nkye mwia kyaara tiritana kya-parama timwatareratave uti variavo? Nataama kyetave tire mwia kyugema kyaunanra, mwianrave nkye tiri kyapara hiavo?

¹⁰ Nkyevata ekyaa Isareri vaisivata riaate. Iesusi Karaisira Nasaretinyaanra nkye mwia kyatariqaa hiritaavaro qutu viharo Kotiva mwia

qaiqaa vara qati sivuma kyai vaisira, tiritana mwi vaisira nrtu ntamwa kyauraro mwivama tiritana kyaahaqa ihatama tiritana mwaa vaisira kyuqema mwatauraro mwiagaatairo mate mwiva nkyi suqaa qio siviro variho.

¹¹ Kotira mpukuvanto mpo quaqaa ntumwa kyero Iesusirara mwataama tiho:

Nkye nraamwu hoqeqata ori mpo qaqira kyaava, mwi oriva puhaqamama viho, turave. *(Ihi*

118:22)

¹² Iesusiva mwi puhavama variho. Kotiva tiri tivitaarive tiro, Iesusiva mwiva nraahuma tiri qio kyaahaqa hiariva variho. Kotiva hiama vaisi mpo nrtu tinraamwutairaro mwi vaisiva tiri kyaahaqa hiariva variananrove. Iesusiva mwiva nraahuma tire mwatani variarahua kyaahaqa higaro huvantu timwataarivama variho, tiro.

¹³ Pitaava mwitaa tuvata kaanasorinramwuvanto taqovata Pitaakya Ionikya mwihua suqaa variqata hia aatu hiraitita qua vutu kye tuvata mwihua ntapihi kyovata mwitanahua qumina vaisi hia sikuruqi vutanahua varuvata mwihua mwianra kyauqu ntukikinraaqate varura. Mwitahanua mwi quara tuvata mwihua ntapihi kyovata mwitanahua tauraa Iesusiravatama kyeta nrohi varutanahua varura.

¹⁴ Mwihua mwitanahuaqaa qua vataare tita, taqovaro mwitanahua vaisi mwia kyuqema kyova Pitaakya Ionikya nraaqani siviro varuvata mwihua hia qio qua mwitanahuaqaa vatora.

¹⁵ Hia qio mwitanahuaqaa qua vateva vahuvatara tita, mwihua mwitanahuara tiqata, Nkyetana uro mpoqi varivaqe tire mwi quara

ntapihi kyaare, tuvata mwitanahua vuvata mwihua mwi quara nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata,

¹⁶ Mwi vaisitanahua tire nataave hiananrave? Mwitanahua nronra kyaiqa varaavata ekyaa Ierusaremiqinaahua mwitana kyaiqa taqaavata tire mwitanahua kyaiqa hia qio uqeta kyaananrave.

¹⁷ Haunri mwaa mwi quara timwaqita vivata ekyaa mpo mwatanaa mpo mwatanaa mwitanahua kyaiqa varaarara rievorave. Nrivaqenramwu qao timwa kyeta mwitanahuara hia Iesusirara mpohua mpohua timwa nyiate qiare, tita.

¹⁸ Mwitaa timwa kyeta mwihua qaiqaa mwitanahua nyaanrama kyeta tiqata, Qio nkyetana hia qaiqaavata Iesusirara nraakye qora timwa nyiate. Tire mwi quara tirara qaoqama tauro, tita.

¹⁹ Mwihua mwitaa tuvata Pitaakya Ionikya tita, Tiretana nkyi qua rieta Kotira qua qaqira kyaararo Kotiva mwianra qioqave hiananrove? Nkye nkyetavanto tukyama kye tivaqeta tire ri-aare.

²⁰ Tiretana variqata tetatana tivuqo taqeta nraatoqi riaunanranra hia qio uqeta taananrave. Tiretana mwi inraikyarara timwa nyiananrave, tita.

²¹ Mwitaa tuvata kaanasori mwihua mpoqi-avata kepukyaqama kye qaoqama teta mwitanahua huvantu kyeta sitovata vura.

Pitaakya Ionikya vaisi mwia kyuqema mwatorara nraakye qoravanto Kotira nrutu tuua-

here varurara tita, qumina mwitanahuaqaa qua vataarorave tita, mwitanahua huvantu kyora.

²² Mwitanahua kyuqu ntanrenra vu vaisira kyuqema kyo vaisiva hia qaraakya vaisi varura. Mwiva 40 ihi vara kyo vaisiva varura.

Jesusira nraaqiaranramwu Kotirara aakyara nte varura

²³ Mwihua Pitaakya Ionikya huvantu kyovata mwitanahua uro ntanteta nkyiari nramwunaa varunani vuhua uro mwini variqata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronranramwuvanto tu quaravata, mponramwuvanto tu quaravata mwihua timwa nyunra.

²⁴ Timwa nyuvata mwihua mwi quara rieta, ekyaa mwihua Kotirara aakyara nteqata mwataama tita:

Nronrao, e ekyaa inraikya ututaaravave, Nyaamwuve, mwatave, kyaarera nronrave, ekyaa inraikya nyaamwunive, mwatanive, nramanriqive, vahi inraikyara e nraahu ututaaravave.

²⁵ Haaru tiri haivaqava Ntevitiva i kyaiqa vaisivanto varuvaro i mwanraquravanto mwia kyahaqa huvaro mwataa turave:

Nanraqamave mpo mwatanaahua mpo
mwatanaahua

Kotirara raraqa te varihata variavo?

Nanraqamave mwaa mwatanaahua hia mpo okyaravata

vahiraqaataita Kotiravata ntaqirerata uti variavo?

²⁶ Mwatanyaa vaisi vunyaahua huru kyaamwu terama

teta mwihua sivita kuairama vita Kotira ntaqu
mwateta

mwiva nronraqama kyai vaisiravata ntaqirerata
uti variavo, turave. *(Ihi 2:1-2)*

²⁷ Qio Kotio, mwi quara timwa toraqaa mate
mwivauma vaiho. E Iesusira nyaamwusaira
titoraro mwiva hia uaqia hi kyaiqara utiraitiro,
i kyaiqa nraahu varaqiro vuvata nronra
vaisi Herotivavata, Pontiaasi Pairaativavata,
mwitanahua mwaa mwatukyara Ierusalemiqi
ntuvaantuama vita mwitanahuavata, mpo
mwatanaavata, Isareri vaisivantovatama kyeta,
Iesusira uaqiama mwatarerata uti varurave.

²⁸ Mwihua Iesusira uaqiama mwatarera
ntuvaantua hiqata, haaru e nraante ena
kepukyaqove, ena vu nraato tutonanraqaave,
Iesusira mwitaama mwaterara tunanranra
mwihua hia ntapihurave.

²⁹ Qio nronrao. Mwihua tiri uaqiama timwatar-
era qia quara riaante. E ena kyaiqa vaisi tiri kyaa-
haqa hiraqe tire hia aatu hiraitita, kepukyaqama
kye i qua timwa nyianre.

³⁰ Ena kyauqu tutu kyera tiri kyaahaqa hi-
raqeta tire nraakye qora nriqa vihua kyuqema
nyataare. E tiri kyaahaqa hiraqeta tire Iesusira
i kyaiqa vaisi kyuqera mwia nrtuara rieqatama
nronra kyaiqa kepukya kyaiqa varaqita quare,
tita.

³¹ Mwihua mwitaa timwa kyeta Kotirara aak-
yara ntamwa kyovaro qamwanrama kyero mwi-
hua varu nraamwuva mwiva qakyaa qakyaa hu-
varo Kotira mwanraquravanto mwiqi varuhua
kepukyaqama kyovata mwiaqaataita mwihua

hia vaisi nyaatu aatu hiraitita, Kotira qua vutu kye timwa nyiqi vi varura.

Mwihua kuaaqi varura

³² Qio mwi entara Iesusirara qutaa mwivave tuhua kuaaqi variqata mwihua kuaa vu nraato kuaa mwutukya vateta varura. Hia mpovanto nai vato inraikyara nai nraahu tuqara tutora. Mwihua nkyiari vato inraikyara ntainra kyeta nai mwi nai mwi hi varura.

³³ Mwitaa hi varuvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua kepukyaqama kyeta Iesusiva nronravanto qati sivu quara nraakye qora timwa nyiqita vura. Timwa nyi varuvata Kotiva mwihua kyuqema nyatovata

³⁴ mwihua variqata kyuqema kyeta nai kyaa-haqa hi nai kyaahaqa hi varuvaro hia mpovanto vehi vaisi varura. Vaisivanto nraamwuve, mwatave, vatohua mwi inraikyara mpohua nyita munima vara kyeta varaqita uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua

³⁵ nyuvata mwinramwuhua mwi munimanra vara kyeta ntainra kyeqata nraakye qora nyunra. Nyiqata hia airi inraikya vatora vehi vaisi puaama kyeta munima mwita, airi inraikya vatora pataqia mwita mwitaamaqi vita ntainra kyeqata nkyiari nramwunaahua nyunra.

³⁶⁻³⁷ Mwitaamaqita vuvaro vaisi mpovanto mwia nrutu Iosepiva, mwiva Rivaira okyaraqinaanra Saiparaasini mwatatova, mwiva nai mwataqaatairo munima vara kyero varaqiro uro ekyaa mwi munimanra Iesusiva nronraqama kyonramwuhua nyunra. Iesusiva nronraqama

kyo vaisinramwuhua mwi vaisira mpo nrutu ntamwa teta mwianra Vanavaasirave. Mpohua Kyaahaqa Hiani Vaisirave, tura.

5

Ananaiaasikya Sapairaakya qua

¹ Vaisi mpovanto mwia nrutu Ananaiaasiva nai nraata Sapairaakyantiri varura. Mwitanahua mwata mpo mpohua nyita munima varovaro Ananaiaasiva hini munima tetatana tutarerave

² tuvaro mwia nraatavantovata mwi quara rio-varo Ananaiaasiva hini munima nraahu varero uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua kyuqutarani vatero tiqaro, Nte ntena naatantiri teta mwataqaataita munima varaunanra ekyaa mwi munimanrama nkyi nyuqo, tiro.

³ Tuvaro Pitaava qaqaao tiro, Ananaiaasio, nanraqamave e kyaararo Saataaniva iqaa ntaqikyi varihara e mwia qua rieqarama Kotira mwanraqura unra qiaro? E ena mwata nyinra munima vara kyera hini munima ena vatera e unra tiqarama, Nte ekyaa munima nkyi nraahu nyuqo, tira hiaro.

⁴ Tauraa hia mwi mwataragaataira kyogaa varaana entara mwi mwatava i mwata vahirave. Mwiaqaataira mwi mwatara mpohua nyinra munima varaararo mwi munimava i munima vahirave. Qio nanraqamave hini munima ena tutura hini munima nraahu tiri timwinra tiri unra tiqarama, Nte ekyaa mwi munimanra nkyi nraahu nyuqo, qiaro? E hia tiri qumina vaisi unra qiaro, E mwitaa tiqarama Kotirama unra tira hiaro, tiro.

⁵ Mwitaa tuvaro Ananaiaasiva mwi quara riemwa kyero qamwanrama tumu ntiro qutu viro. Qutu vuvata ekyaa mwi quara riohua mpoqama kyeta aatu hi varura.

⁶ Mwiva qutu vuvata qaraakya vaisinramwuvanto vera nteta mwia mwamwanta qapuqama kyeta vareta uro quntamwa tora.

⁷ Quntamwa tovaro pataqia vari kyero (huari vuvanto 3 aua vara kyovaro) mwia nraatavanto hia mwi quara riaraitiro, mwiqi vera ntero.

⁸ Mwiva mwiqi vera ntovaro Pitaava mwianra tiqaro, Qio nkyetana mwata nyita munima varaara qio mwia ekyaa mwinramwunrave iho? tuvaro mwiva tiqaro, Eo, qio mwia ekyaa mwinramwunrave, tiro.

⁹ Mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Qio nanraqamave nkyetana mwi quara unra qua tirerave timwa kyetatana Kotira mwanraqura unra qiavo? Qio taqaante. I vaati uro quntamwa taahua qesana variavo. Mwihua ivata uro quntevarave, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvaro mwi nraakyeva qamwanrama tumu ntiro qutu viro. Mwitaa huvata qaraakya vaisinramwuvanto vera nteta taqovaro mwiva qutu vuvata mwiavata varaqita uro nai vaati tataaqa quntamwa tora.

¹¹ Quntamwa tovata ekyaa Iesusira nraakye qora mpoqama kyero nyaatu qatovata aatu hi varuvata ekyaa mwi quara riohuavata mpoqama kyeta aatu hi varura.

Nronra kyaiqa varorara tura

¹² Mwitaa huvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua nraakye qora kyaahaqa hirerata nronra kyaiqa mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varura. Mpo enta mpo enta Iesusira qua riohua Kotira nraamwuqi vera ntosata Soromoninra nraamwuve tunani ntuvaantuama viqata varura.

¹³ Mwihua mwini kuairama vita varuvata qati nraakye qoravanto mwihuara kyuqe hiahuave timwa kyeqata aatuma kyeqata nyianrasata variqata hia mwihuavata kuairama vita varura.

¹⁴ Mwi entara vaisivata nraakyevata airi kyaatavanto nraahu Iesusirara qutaave timwa kyeta Iesusira nraaqiaraqama vita kuaaqi varura.

¹⁵ Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua nronra kyaiqa varaqita vuvata mwi mwatanaahua nriqa vuhua sitaqita uro aanrani taariqaave, taintaqaave, vateta tiqata, Pitaava nritareqaro mwiva hia nkyi tu varairera, mwia mamanaanruvanto nkyi mwamwanta kyuqema kyaarive, timwa kyeqata aanraqaa sitaqiqata uro vatora.

¹⁶ Hisai hisai mpo mwatukya mpo mwatukyaqitaita vaisi airivanto nriqa vu nraakye qorahuave, ueravanto utaqi varuhuave, sita vareta Ierusaremini uro kyovata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua mwihua kyuqema nyatora.

Iesusira nraaqiaranramwu uaqiama nyatorara tura

¹⁷ Mwihua mwitaamaqita vuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisivantovata,

mwhua nramwunaahua Saitiusi vaisinramwuvata, mwhua variqata taqovata airi nraakye qoravanto Iesusiva nronraqama kyonramwuhua qua riovata mwhua tiri qua nraahu riaataarave tura.

¹⁸ Mwitaa timwa kyeta uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua ntavaaqavu kyeta karavuqi sitaqita uro kyora.

¹⁹ Mwiqi uro kyovaro entaqi Kotiva titova nyaamwunyaava karavu nraamwu qesa qatua kyero Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua sitaqiro tumu mwaatani kyero timwa nyinro tiqaro,

²⁰ Uro Kotira nraamwuqi sivita variqata garaakyaqama kye qati variqi vi okyarara nraakye qora timwa nyiate, tiro.

²¹ Mwitaa tuvata mwinramwuhua mwia qua rieta mwia qanranraa ntuvaahama vuvata uro Kotira nraamwuqi variqata nraakye qora mwi quara timwa nyunra.

Mwinramwuhua mwini uro varuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwhua nronra vaisi mwivavata, mwia nramwunaahuavata, mwhua ntuvaantuama vita Iutaa vaisi nronra vaisi kaanasori mpoqiani mpoqiani nyaanrama kyeta tiqata, Nrivagenramwu mwaqi variqata qua avuqavu hiare, timwa kyeta ntuvaantuama vita variqata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua uro sitaqita nriate tuvavata

²² uro sitaare tita, taqovata mwinramwuhua hia karavuqi varuvata mwhua uro ntanteta kaanasorinramwu uro timwa nyita tiqata,

²³ Tire karavuqi uro taqauraro qesa rutaavaro piponramwu mwaaqani qesana ntaqikyivi variavata tire qesa qatua kyeta taqauraro hia vaisi mpovanto karavu nraamwu utaqi variho. Ekyaama quavo, tita.

²⁴ Mwitaa tuvata karavua ntaqikyivi varuhua vunyaavavata, Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwuvata, mwihua mwi quara rieta tiqata, Nataama kyetave mwi vaisinramwuhua quavo? tita.

²⁵ Mwitaa ti varuvaro vaisi mpovanto vera ntero timwa nyinro tiqaro, Riata, nkye karavu rupa kyaahua, mwinramwuhua Kotira nraamwuqi variqata nraake qora qua timwa nyi variavo, tiro.

²⁶ Mwitaa tuvata karuvaqaa ntaqikyuhua nkyiari vunyaa vaisivatama kyeta uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua sita vareta nrunra. Nraake qoravanto oriqtaita tiri ntuqutu kyevorave tita, mwihua qati qihaakyama kyeta sita vareta nrunra.

²⁷ Mwihua mwinramwuhua sitaqita uro kaanasori suqaa kyovaro Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisivanto mwinramwuhua kyaparama nyatero tiqaro,

²⁸ Tire nkyinramwuanrama hia Iesusirara nraake qora timwa nyiate, turo. Mwianra tire nronraqama kyeta qao timwa taunanrave. Qio taqaate. Nkyenramwu ekya Ierusalemiqi nrohiqata mwi quara timwa nyi variavo. Nkyen-

ramwu Iesusira rukyaa quara tiriqaa ntumwa tarerata uti variavo, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro Pitaavavata, Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua mpo uhuavata, tiqata, Kotiva mpo qua tiraro qumina vaisivanto nai riemwa kyero mpo qua tirera, tire Kotira qua nraahu riemwaqita virerave.

³⁰ Nkye Iesusira ninriqotaita kyatariqaa rukye hiritovaro mwiva qutu vuvaro mwiaqaatairo tiri haivaqahuaqaa ntaqikiyi variva, Kotiva mwia qaiqaa qati vara sivuma kyorave.

³¹ Kotiva mwia qati vara sivuma kyero mwia nronraqama kyaiharo mwiva mate Kotira kyauqu kyaatutani kepukyavanto tiri kyaahaqa hiariva variho. Tire Isareri vaisivanto variqata uaqia hi aanranra qaqira kyaararo mwiva tiri kyaahaqa hiananrove. Mwiva kepukyavanto variqaro qioma tire uaqia hi kyaiqara varaana quara nruka timwa taananrove.

³² Tire teta tivuqotaita taqaunanra tire mwi inraikyarara timwaqi vireratave. Tirevata, Kotira mwanraquravantovata, mwi quara nraahu timwaqita vireratave. Kotiva nai qua riemwaqita nrohiahua nraahu nai mwanraqura nyi varivave, tita.

³³ Mwitaa tuvata kaanasori mwihua mwi quara riovaro mwihua mpoqama kyero raraqa tovata mwihua mwinramwuhua ru kyaare tita utura.

³⁴ Ru kyarera uti varuvaro kaanasori mpovanto mwia nrutu Kamerieriva, mwiva Parisi vaisi mwaanra qua okyara ti varuva, nraakye qora mwianra kyuqe vaisive ti varuva, mwiva kaanasori nraamwuqi siviro Iesusiva nronraqama kyo

vaisinramwuhuara tiqaro, Mwaaqitaita mwihua vara veva kyaate, tiro.

³⁵ Mwitaa timwa kyero mwiva kaanasori mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye Isareri vaisinramwuvantove, hama paparuqa hiqata mwi vaisinramwuhua ruate. Nkyeta vararera hi kyaiqara qakyoma kyeta nraato riemwaqi viqata varaate.

³⁶ Haaru vaisi mpovanto mwia nrtutu Tiutaasiva qovarama vurave. Mwiva nte nronra vaisive tuvata airi vaisi 400 vanto mwia kyuquqaa vitinteta, kamaninravata ntaquare tuvaro kamaniva mwia ru kyovata mwia vataqi vuhua aatu ntugeqaa hita vivu kyaavuma vurave. Mwitaa huvaro mwi vaisira kyaiqavanto ekyaara taiqa vurave.

³⁷ Qio qaiqaa nrtutu vare varu entara mpovanto mwia nrtutu Iutaasiva mwiva Karirinyaava qovarama viro varuvata vaisi airivanto mwia vataqita vuvaro qio mwiavata ru kyovata aatu ntugeqaa hita vivu kyaavuma vurave.

³⁸ Mwianra rieqanama mwaa vaisinramwuhua hia mpo qara hiate. Qati kyaivata quate. Mwihua kyaiqavanto qati qumina vaisivanto nai riemwa kyero varai kyaiqava vahirera, mwihua kyaiqavanto qati quminavau quananrove.

³⁹ Mwihua kyaiqavanto Kotiraqaatairo qovarama virera, hama qio nkye mwi vaisinramwuhua nraatara kyevarave. Nkye haunri Kotiravatama kyeta ntaquqita vivorave, tiro.

⁴⁰ Kamerieriva mwitaa tuvaro mwia quavanto kepukyaqa huvata mwihua mwia qua riora. Mwiaqaataita Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua nyaanrama kyeta mwinramwuhua

kyaamwuqotaita ntuqutu kyeta vateta tiqata, Hia qaiqaavata Iesusira nrutu nteqata mpohua mpohua timwa nyiate, timwa kyeta mwinramwuhua huvantu kyora.

⁴¹ Mwihua huvantu kyovata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua veva nteta viqata Kotira nrutu tuaahereta tiqata, Kotiva tiriara mwihua Iesusira nrutuara rieqatama kyaurira inraikya vareqata kepukyaqamakye varivarave tihatara titama, tire mpoqama kye qamwateqata varuro, tita.

⁴² Mwiaqaataita mwinramwuhua mpo enta mpo enta Kotira nraamwuqive, qati vaisi nraamwuqive, mwiqi mwihua kyuqe qua Iesusiva tiri kyaahaqa hiarivave tu quara nraakye qora timwa nyiqi vi varura.

6

Kyaahaqa hi vaisihua 7 nramwu mwatama tora

¹ Mwi entara Iesusira nraaqiara airiqamaqita vi varuvata mwihuaqitai mpo uhua inronra hi varura. Iutaanramwu Kiriki qua tuhua variqata Iutaa nkyiari Hivuru qua tuhuavata inronra hita tiqata, Mpo enta mpo enta nkye munima ntainra kyeta vehi nraakye qora nyiqata hiamatirivatama kyeta tetoqa nraakye variahua nyiavo, tita.

² Mwitaa tuvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua ekjaa Iesusira nraaqiara mwihua ntuvaantuama kyeta tiqata, Tire Kotira qua qiana kyaiqara qaqira kyeta munima ntainra kyeta nyiana kyaiqara nraahu varaqita quarorave.

³ Tiri tiqata vakyaahua nkye riaate. Vaisi 7 nramwu kyuge su nyaato vataahua Kotira mwanraquravanto qiani quara kyugema kyeta riemwaqita vi vaisihua sitaqita nrivaqeta tire mwihua mwi kyaiqaraqaa ntaqikyitaarata varaate.

⁴ Mwihua mwi kyaiqara vare varivaqeta tire Kotirara aakyara ntamwaqi viqatama Kotira qua nraakye qora timwa nyiqi quare, tita.

⁵ Mwitaa tuvata nraakye qora kuairama vuhua mwihua ekyaa mwinramwuhua quara qamwata kyeta mwi kyaiqara varehua mwatama teta. Mwihua mwaa vaisinramwuhua mwatama tora: Sitiveninra. Sitiveniva Iesusirara kepukyaqama kyero

riemwaqiro vuvaro Kotira mwanraquravanto mwia
utaqi varuvaro mwiva mwia qua ekyaa qua riemwaqiro vura.

Piripira, Porokorasira, Naikenonra,

Taimoninra, Pamenasira,

Antiokinyaava Nikorasira. Nikorasiva mwiva

tauraaqama kyero mpo mwatanaava variqaro nai

nraaquhua taatohua okyara qaqira kyero Iutaa kyaiqa

varero qio mwiaqaatairo Iesusira qua riero Iesusira

nraaqiaraqama vura.

⁶ Qio mwi vaisinramwuhua sitaqita uro Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua hunani kyovata mwihua nkyiari kyauqu mwihuaqaa vateta Kotirara aakyara ntora.

⁷ Qio Iesusira nraaqiaranramwuvanto Kotira qua timwa nyiqi vuvaro mwi quava mpoqavata viro nrinro huvata airi vaisivanto mwi quara riora. Ierusalemi Iesusira nraaqiara airiqama vuvata Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua airivantovata Iesusirara qutaa mwivave timwa kyeta Iesusira nraaqiaraqama vura.

Sitiveninra karavugama kyora

⁸ Qio Sitiveniva Kotirara kepukyaqama kyero riemwaqiro vuvaro Kotira kepukyavanto mwiaqi varu vaisiva variqaro nraakye qora suqaa variqaro Kotira kyaiqa nronra kyaiqa, mpo kyaiqa mpo kyaiqa varaqiro vura.

⁹ Mwitaa huvata vaisi mponramwuvanto Sitiveninravata inronra hirerata nrunra. Mwi vaisihua mpo qua riohua nkyiari mwaanra nraamwu mwia *Huvantu Kyaa Vaisira Nramwuve* tura. Mwi vaisihua Iutaa mponramwuvanto Sairininyaahuavata, Arekisantirianaahuavata, varuvata mponramwu Sirisianaahuavata, Esiaanyaahuavata varura.

Mwihua Sitiveninra inronra hirerata nruvaro

¹⁰ Kotira mwanraquravanto Sitiveninra kyaa-haqa huvaro mwia quavanto kepukyaqa huvatara tita, mwi vaisinramwuhua hia qioqama kye mwia qua nraatara kyora.

¹¹ Mwihua hia qio mwia nraatara kyaaqara huvata mwihua vaisi mponramwu utaru munima nyita tiqata, Nkyenramwu Sitiveninraqaa unra qua ntumwa kyeta tiqata mwitaama qiate, Sitiveniva Mosesiraravata Kotiraravata uaqia hi quarama ti varihata riaunanrave, qiate, tita.

¹² Qio mwihua mwitaama kyeta unra qua tuvata lutaa nronra vaisive, mwaanra okyara ti varu vaisihuave, mwihua mwi quara riovaro mwihua raraqa tovata mwihua uro Sitiveninra ntavaaqavu kyeta vitaqita uro kaanasorivanto ntuvaantuama vita varuraqi kyora.

¹³ Kyeta mwihua vaisi mponramwu Sitiveninraqaa unra qua vataate tita, nyaanrovata mwihua nrumu tiqata, Mwaa vaisiva ena ena iharo Kotira nraamwuanra uaqia hi quara ti variho. Mwiva Mosesiva mwaanra qua timwa torara uaqia hi quara ti variho.

¹⁴ Tire airivanto varunanraqa mwiva mwataama tiho. Iesusiva Nasaretinyaava mwaa nraamwunra Kotira nraamwu ntapairi kyaananrove, tiho. Iesusiva Mosesira mwaanra qua qaqira kyero qaraakya qua tiri timwiananrove, tiho. Sitiveniva mwi quara mwi quara tihata riaunanrave, tita.

¹⁵ Mwitaa ti varuvata kaanasorinramwuvanto nraamwuqi varuhua variqata Sitiveninra taqo-varo mwia viri kyuge viri nyaamwunyaahua siri voti huva vahura.

7

Sitiveniva nkyiari timwa nyu quara

¹ Mwihua unra qua mwitaa tiqata Sitiveninraqaa qua vate varuvaro Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisivanto Sitiveninra kyapara hiro tiqaro, Qio mwihua gutaave tita hiavo? tuvaro

² Sitiveniva tiqaro, Ni kata pakyaahuavata ni kohuavata nkye nte qianinra rie variate.

Haaru Evarahaamuva tiri haivaqava mwiva hia Haraanini vu entara mwiva Mesopotemia mwatani varuvaro mwanriqa pegavanto Kotiva qovarama viro

³ Evarahaamunra timwa mwinro tiqaro, Ena nramwunaahuavata, ena mwaatavata, qaqira mwaini kyera nte i nraamwutaani mwatarani quante, turave.

⁴ Mwitaa tuvaro Evarahaamuva Karatia mwatani varura mwini kyero kyatiro uro Haraanini varurave. Qio nai qova qutu vuvaro Kotiva qaiqaa tuvaro Evarahaamuva mwaa mwatara nkye variara mwaini nrunrave.

⁵ Mwi entara Kotiva hia Evarahaamunra mwata mwunrave. Evarahaamuva nai kyuqu ntamwa taani mwatara mpoqiyavata hia mwunrave. Mwi entara Kotiva kyauqu nriqigaa vatero Evarahaamunra timwa mwinro tiqaro, Qio mwaa mwatara nraakiara nte i mwinrenrave. Mwaa mwatara i mwatama vahiananrove. E nraaqiara mwataraterahua mwatama vahianarove, turave. Qio mwi entara Kotiva nriqigaa kyauqu vateqaro tu entara hia Evarahaamuva nraaqiara mwato entara

⁶ Kotiva mwaa quara timwa mwinro tiqaro, Nraakiara e mwata humwuanramatera nraaqiarahua mpo mwatani uro varivata mwi mwatanaahua e mwataraterahua qoraqamaqita vi varivata mwihua airi ihi 400 ihia mwi mwataraqi variqi vivarave.

⁷ Qio mwi entaraqaatana nte e mwataraterahuaqaa ntaqikyihua mwihuaqaa qua vateqanama mwihua qoraqama nyataaninrave. Nte mwihua qoraqama nyataarita mwiaqaataita e

mwataraterahua mwi mwataraqaataita kytita nrumu mwaa mwataraqaa variqata ni nutu tu-aaheraqita vivarave, turave.

⁸ Kotiva mwitaa timwa kyero nai kyauqu nriqigaa vato quarara Evarahaamuvavata, mwiva mwatarataihuavata, qati nraahu riemwa taate tiro, Kotiva qoraisi nraaqiara mwamwanta toqaani okyarara Evarahaamunra mwunrave. Mwiaqaatairo Evarahaamuva nai nraaqiara Aisaakira mwatatovaro 8 enta nritarovaro mwia mwamwanta toqa mwatorave. Aisaakiva Iaikopura qova varuvaro Iaikopuva tiri haivaqahua 12 nramwu sova varurave.

⁹ Qio tiri haivaqahuanramwu variqi vita, mwinramwuhua nkyiari sata Iosepira kyaru kyaaruma mwateta mwia uaqiama mwatarerata mwia ntavaaqavu kyeta mpo mwatanaahua nyita munima varovata Iosepira rupaqita uro Isipini kyora. Mwini uro kyovaro Iosepiva mpo mwatanaahuaqaa quminaqama kyero kyaiqa vare varuvaro Kotiva mwiavata varurave.

¹⁰ Kotiva mwiavata variqaro Iosepira mwia kyaahaqamaqiro vuvaro mwiva qio varurave. Perova Isipi mwataqaa ntaqikyuva Iosepira nraanrovaro mwiva mwia vuqaa uro varuvaro Kotiva mwia vu nraato kyaahaqa huvaro Perova mwianra kyuqe vaisivanto kyuqe vu nraato vataavave timwa kyero mwia nronraqama kyero tiqaro, Nte vunyaava variarira e ni naakiara variqarama ni nraamwuqaavata ni mwataqaavata ntaqikyiante, turave.

¹¹ Qio mwi entara nronraqama kye aara nto entava Isipinivata Kenaanivata vahuvata nraakye

qora uaqiama kye varuvata tiri haivaqahuanramwuvata kyarara hurave.

¹² Mwitaa huvaro Iaikopuva riovaro kyara (raisi voti huva) Isipini vahuvo tuvaro riero mwiva tiri haivaqahuanramwu mwini sitovata vurave.

¹³ Mwihua mwini taara nani vuvaro Iosepiva goqaa timwa nyinro tiqaro, Nte nkyi satavantove, tuvaro Perova Iosepira vataahuara riero qamwata nyatovaro

¹⁴ Iosepiva qua vara kyero nai qorara tiqaro, Evata, ena nraakye nraaqiararavata ekyaaama mwaini Isipini nriate, tuvata nraakye qora 74 nramwuvanto Isipini vurave.

¹⁵ Iaikopuva kytiro uro Isipini variqiro viro qutu vuvata tiri haivaqahuanramwuvata mwini variqi vita qutu vurave.

¹⁶ Mwinramwuhua qutu vuvata mwihua mwamwanta mwia varaqita Sekemi mwatani uro Evarahaamuva munima nyuvata Hamonraa mwatanaavanto mwata mwunraqi quntamwa torave.

¹⁷ Qio airi ihi nritarovaro Kotiva haaru nai nriqigaa kyauqu vateqaro Evarahaamunranra e mwataraterahua kyaahaqa hirerave tu entava qaumato vahuvata nraakye qoravanto kytita Isipini vuhua airiqama vuvaro

¹⁸ vaisi mpo vunyaa vaisivanto hia Iosepira ntapihi kyova govarama viro Isipiqaa ntaqikyirero varurave.

¹⁹ Mwiva hia tiri haivaqahuaqaa ntapihi kyero ntaqikyiqiro viraitiro, mwiva mwihua uaqia-

maqiro viro tiqaro, Nkye nraaqiara mwata kyeta qaqira kyaivata qutu quate, turave.

²⁰ Perova mwitaa tuvaro tiri haivaqava mpovanto Mosesira mwatatovaro mwiva nraaqiara kyugeva varuvaro mwia nrova hia mwia qaqira kyaraitiro, tora taaramponramwuanra nraamwuqi mwia uqeta kye ntaqikyiqiro viro

²¹ mwiaqaatairo vitaqiro nramanri tokyani uro uqeta tovaro Perora nraamwunravanto mwia puaama kyero, Nte mwia virirerave, timwa kyero mwiva nai nraaqiaraqaa ntaqikyuntema kyero mwiaqaa ntaqikyiqiro vurave.

²² Ntaqikyiqiro vuvata Mosesiva ekyaa Isipi mwatanaa okyarave kyaiqave nraamwutovaro Mosesira kyaiqavantovata quavantovata anoma kyero kyuge hurave.

²³ Qio Mosesiva 40 ihi vara kyero mwiva tiqaro, Kyai nte ntena nramwunaahua Isareri uro taqaankye, timwa kyero

²⁴ uro taqovaro Isipi vaisi mpovanto Mosesira nramwunaa mpo uaqiama mwate varuvaro Mosesiva nai nramwunaa mwia kyaara Isipi vaisi mwia ru kyero kyorave. Mosesiva nai riero tiqaro,

²⁵ Ni nramwunaahua nianra mwitaama tivarave. Tiri kyaahaqa hiarive tiro Kotiva titaiharo nrivave. Mwihoa nianra, Mwi vaisiva mwaa kyaiqara uaqia hi kyaiqaraqitairo tiri huvantu timwataarivave tivarave, tiro. Mosesiva mwihoa mwitaave tivarave tuvatavata mwia nramwunaahua hia mwitaa turave.

²⁶ Varuvaro mwia qanranraa Mosesiva taqovata mwia nramwunaa Isareritanavanto nkyiar-

itana nraahu ntaqi varuvaro Mosesiva uro mwitanahuara tiqaro, Eqaate. Nkyetana mwaini riaate. Nkyetana kuaa nramwunaave. Nanraqamave nkyetana ntaqi variavo? tuvaro

²⁷ vaisi mpovanto nai hena vaisi ri varuva Mosesira rataa kyero tiqaro, Tava iara tiriqaa nronraqa hira ntaqikyante tiharave nrianro?

²⁸ E enta Isipi vaisi mpo ru kyaarantema kyera nivata ru kyarerarave uti variaro? tiro.

²⁹ Tuvaro Mosesiva mwi quara riero Isipisairo aatu ntugema kyero uro mwata mpo Miti-aanini varurave. Mwini variqaro mwiva qoraisi nraaqiara taaratana mwatatorave.

³⁰ Mwini variqiro vuvaro 40 ihi nritarovo Mosesiva qumina mwatani Sainai taaqi nraaqani nrohiqaro taqovaro kyatari mpo qia ite varuvaro mwiqitairo Kotiva titova nyaamwunyaava qovarama vurave.

³¹ Qovarama vuvaro Mosesiva nrihanrama viro vaisairo kyatari ite varura taqarerave timwa kyero riovaro Kotira quavanto mwiqitairo mwia timwa mwinro tiqaro. Nte mwanriqavantove.

³² Nte nkyi haivaqahua Evarahaamunrave, Aisaakirave, Iaikopurave, mwihuaqaa ntaqikyivaruvarave, tuvaro Mosesira mpoqama kyero kyuqu kyauqu ntuvoro mwi inraikyara taqaankyorave tiro aatu hi varuvaro

³³ Kotiva timwa mwinro tiqaro, E variana mwatara mwia kyotataqaave. Ena kyuqu nraamwuma taananra qatinani vara kyera sivira variante.

³⁴ Nte taqauqata Isipivanto ni nraakye qora uaqiama nyate variavo. Ni nraakye qoravanto

atura ntiqata qiara nte riena mwihua kyaahaqa hirerarama tumuqo. Qio nrinraqena nte i Isipini titaankye, turave.

³⁵ Qio mwi vaisira Mosesira tauraa Isarerivanto mwia qoririma kyeta tiqata, Tava i vara nronraqama kyero tiriqaa ntaqikyiante tiharave nri-anro, tu vaisira, mwi vaisira Kotiva nronraqama kyero tiri haivaqahua kyaahaqa hirero mwihuaqaa ntaqikyiarive tiro, mwia titorave. Kotiva titova nyaamwunyaava qia ito kyatariraqi variqaro Mosesira Kotira qua timwa mwuvaro

³⁶ Mosesiva vuva uro tiri haivaqahua Isipiqitairo sitarera hiro Isipiqivata kyaarera Nraanre nramanriqiaavata qumina mwatanivata nronra kyaiqa varaqiro vurave. Qumina mwata mwiaqaa 40 ihia nronra kyaiqa varaqiro viqaro tiri haivaqahua sita qiro nrumu mwaini kyorave.

³⁷ Qio mwi vaisiva Mosesiva Isareri nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Kotiva ni titaintema kyero vaisi mpo titairaro mwi vaisiva Kotira qua qiananrove. Mwi vaisiva nkyiqitairoma qovara hiananrove, turave.

³⁸ Tiri haivaqahua mwihua hia vaisivantovata varu mwatara qumina mwataqaa variqi vuvaro Mosesiva mwihuavata varurave. Mwiva tiri haivaqahuavata varuvaro nyaamwunyaava Sainai taaqiqaa variqaro Mosesira timwa mwuvaro mwiva Kotira qua qati vahi qiro quani quara varero tumu mwi quara tiri haivaqahua timwa nyunrave.

³⁹ Mwiva Kotira qua varero tumu tiri haivaqahua timwa nyuvata mwihua hia mwi

quara riarerave timwa kyeta Mosesira qua raaquta kyeta qaiqaa Isipini quataa huvata varurave.

⁴⁰ Qio (Kotiva mwia nraanrovaro Mosesiva Sainai taaqiqaa mwaanri ntero vuvata) mwihua Eroninra (Mosesiva tauraa varuvaro mwiva mwia nraakiara varurara) tiqata, E tirini mwanriqa mponramwu ututairata mwihua tiri tivuni viqata tiriqaa ntaqikyiate. Mosesiva tiri Isipisairo tivitaqiro nriva nai tainive viho? turave.

⁴¹ Mwitaa timwa kyeta mwihua qati inraikyaqo purimakau nraati utu kyeta mwi inraikyarara mwanriqave timwa kyeta mwi inraikyara qamwata mwatarerata nkyiari quara ru kyeta qia quara mwatorave. Mwihua mwitaa hiqata nkyiari kyauquqotaita ututo inraikyara nrutu tuaaherarerata omwataavata nronrave.

⁴² Mwitaa huvaro Kotiva mwihua taqero mwoqa nyinro nkye uaqia hi kyaiqara utuqita quate tuvata mwihua qumina nyaamwuqi vahi inraikyara huarive, torave qovorave, mwi inraikyarara mwanriqavantove timwa kyeqata qamwataqita vurave. Poropeti mpukuqi Kotiva mwitaama tiro:

Isareri nraakye qora tuaavo,
nkye 40 ihiaara qumina mwatani nrohiqatama
nkye hia nini sipisipive purimakauve
ru kyeta qia quara matorave.

⁴³ Qaqao, nkye nkyeta mpo inraikya mpo inraikya ututo
inraikyarara quara rukyeta qia quara mwate
varurave.

Nkye qumina mwatani nrohiqata mwanriqa mpo
mwia nrutu Morokura nkye mwia seri nraamwu

vara qu vareqata nrohi varurave.
 Mpo inraikya nkye qovora mwia nrutu Repan-
 inra
 nkye mwiavata vareqata nrohurave.
 Mwi inraikyarara mwanriqave timwa kyeqata
 qamwata mwatarerata utu torave.
 Qio mwia kyaara nte nkyi nyianra
 Papironi mwia mwoqani vahi mwatarani
 sitaarita vivarave, turave. *(Emosi 5:25-27)*

Kotiva mwitaa turave.

⁴⁴ Qio tiri haivaqahua qumina mwatani hia
 vaisivantovata varu mwataraqaa variqi viqata
 mwihua seri nraamwu Kotira nraamwu vare-
 qata nrohurave. Mwi nraamwunranra Kotiva
 Mosesirara mwataa mwataama kyera ututaante
 tuvaro ututorave.

⁴⁵ Mwia nraakiara tiri haivaqahua mwi
 nraamwunra nkyiari sohuamwanraqaaita
 vara kyeta varaqi viqata mwihua Iosuaara
 vatama kyeta vi varuvaro Kotiva mpo mwatanaa
 mpo mwatanaahua qatinani vara kyovata tiri
 haivaqahua mwihua nraatara kyeta mwihua
 mwata varorave. Qio tiri haivaqahua seri
 nraamwu mwiqi variqi vuvaro tiri haivaqava
 Ntevitiva varu entava nri ntorave.

⁴⁶ Nri ntovaro Kotiva Ntevitirara qamwate-
 qaro varuvaro Ntevitiva Kotirara tiqaro, E tiri
 haivaqara Iaikopuraqaa ntaqikiyi variaravave.
 Qiove nte ini nraamwu hoqa mwataaninrave?
 tuvaro Kotiva qaqaqo tiro, I mwaaguvento hoqa
 mataarive, tuvaro

⁴⁷ mwia mwaaguvento Soromoniva Kotira
 nraamwu hoqa mwatorave.

⁴⁸ Qio riaate. Kotiva mwiva kepukyavanto nyaamwuni variva mwiva hiamu qumina vaisivanto hoqataa nraamwunraqi variananrove. Kotiva nai poropeti vaisi timwa mwinro tiqaro:

⁴⁹ Nyaamwuvanto nte mwata kyaavina variqana ekyaa inraikyaqaa ntaqikyari taintavama vaiho. Mwataavanto nte kyuqu mpiami vataarivama vaiho.

Nkye nanra nraamwuve hoqa matevarave?

Hiamu nte varianni nraamwunra nkye qio hoqa tevarave.

Hia nte qio nraamwuqi varianinrave.

⁵⁰ Qutaave nte ntena kyauquqotaina ekyaa mwi inraikyara utu kyena vataurave? turave. (*Aisai* 66:1-2)

Kotiva mwitaa turave.

⁵¹ Nkye Kotira qua hia riaataa ihata hia riaavo. Nkyi mwutukyave nkyi nyaatovanto unra mwanriqanra vaiho. Nkyi mwutukyavanto hiamu Kotirara vaiho. Nkye nkyeta haivaqahua nraantan-teta Kotira mwanraqurara hia kyakya ihatama variavo.

⁵² Nkyi haivaqahua Kotira qua tu vaisihua ekyaa mwihua uaqiama nyatorave. Kotira qua tu vaisihua takuravata hia uaqiama nyatorave, ekyaa mwihua uaqiama nyatorave. Kotira qua tu vaisihua haaru qumina vakya Kotira qua tiqata, Kotira kyaiqa vaisivanto ntapihi kyero nrohi variari vaisiva mwatani tumuananrove, tuvata nkyi haivaqahua mwitaa tu vaisihua ru kyontema kyetama nkyevata ntapihi kyero nrohi vari vaisiva mwiva mwatani tumihatama nkye mwiaavata uaqiama mwatetama mwia ru kyeta hiavo.

⁵³ Nyaamwunyaahua Kotira qua mwaanra nkyi timwa nyi variavata nkye Kotira qua mwaanra riaataara vaihatama nkye hia mwi quara rieta hiavo, tiro.

Oriqotaita Sitiveninra ntuqutu kyora

⁵⁴ Sitiveniva mwitaa tuvata kaanasori vaisinramwu mwi quara riovaro mwihua mpoqama kyero raraqa tovata nkyiari aanrai kuti varuvaro

⁵⁵ Kotira mwanraquravanto Sitiveninra mwiaqaa ntaqikiqaro kepukyaqama mwatovaro Sitiveniva nyaamwuni vuru taqovaro Kotiva hu inraikyava itero takyuqi varuvaro Iesusiva Kotira kyauqu kyaatutani siviro varuvaro

⁵⁶ mwiva tiqaro, Qio taqaate, nyaamwuvanto qatua viharo nte taqe varuqaro Iesusiva mwatani mwatatai nraaqiarava, mwiva Kotira kyauqu kyaatutani kepukyavanto siviro variho, tiro.

⁵⁷ Sitiveniva mwitaa tuvata mwihua tiqata, Tire mwiva uaqia hi ququaarura tira riaarorave, timwa kyeta kyauqo nkyiari nyaato titateta qua aakyara ntamwaqi vita uro

⁵⁸ Sitiveninra ntavaaqavu kyeta uro Ierusaremi mwaaqani kyeta ori vara kyeta mwia ntuqutuqi vita uro mwia aavata ntuqutu kyora.

Sitiveninranra vaakya unra qua tuhua oriqotaita mwia ntuqutirera hita mwihua nkyiari vaaqa qatinani vara kyeta uro

⁵⁹ qaraakya vaisi mpo mwia nrutu Sorura kyuqutarani vateta uro Sitiveninraqaa ori kyarerata vuvaro Sitiveniva Kotirara aakyara ntero tiqaro, Qio nronrao, Iesusio, Ni manraqura vitaante, timwa kyero

60 mwiva tori kyauru raviro paatiro aak-
yara ntero tiqaro, Nronrao, hia mwihua uaqia
hi inraikyara utuara kyaara mwihuaqaa qua
vataante, tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva qutu
vura.

8

1 Qio Sitiveninra ntuquti varuvaro Soruva
mwini variqaro mwia qioma ru kyevarave tura.

*Soruva Iesusira nraaqiara ru taiqa kyarero uti
varura*

Qio mwihua Sitiveninra rukyeta mwi en-
taraqaataita mwihua Iesusira nraaqiaranramwu
mpoqama kyeta uaqiamaqita vura. Uaqiamaqita
vuvata Iesusira nraaqiara Ierusaremini varuhua
tirivata rivorave timwa kyeta Ierusaremi mwini
kyeta Iutia mwatani mpo mwatukya mpo
mwatukya vura.

Mponramwuvanto Sameriaani uro varuvata
Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua
nraahu Ierusaremini varura.

2 Vaisi mponramwu Kotira quara mwutukya
ntuhua Sitiveninra mwamwanta varaqita ntataqi
vita uro quntamwa kyora.

3 Mwia quntamwa tovaro Soruva Iesusira
kyaiqavata, Iesusira quavata, taiqa kyarero
uti variqaro mwiva uro mpo nraamwu mpo
nramwuqitaiqaro Iesusira nraaqiaraqahuhua
vaisivata, nrahesivata, ntavaaqavuqiqaro
karavuqi kyora.

Sameriaani Iesusira qua uro timwa nyunra

4 Soruva mwitaamaqiro vuvata Iesusira
nraaqiaranramwuvanto Ierusaremiqitaita mpo

mwatukya mpo mwatukya nrohiqata Iesusira mwakyaakya timwa nyi varuvaro

⁵ Piripivavata vevara Sameriaani uto mpo mwatukyaqi variqaro mwi mwatanaahua timwa nyinro tiqaro, Iesusiva mwiva Kotiva titaiva mesaiaavantove,

⁶ tuvata nraakye qoravanto riovaro mwiva kyuge qua timwa kyeqaro nronra kyaiqavata vare varuvatara tita, mwihua mwia qua nrumu tirema variqata kyugema kyeta rie varura.

⁷ Rie varuvata vaana mpohuavata qua aakya nteqata mpo vaisinramwuqitaita nritarovalo Piripiva airi nriqa vuhuave, mwamwanta hia qakya uhuave, kyugu uaqiama vuhuave, kyugema nyatero.

⁸ Mwitaamaqiro vuvata mwi mwatukyaraqinaahua mpoqama kyeta qamwateqata varura.

⁹ Mwi mwatukyaraqinaa vaisi mpovanto mwia nrotu Saimonivave tuva varura. Mwi vaisiva vuhaa pahaave, quaha utua kyaiqarave, varaqiro vuvata Sameriaavanto mwia kyaiqara kyauqu ntukikinraqate varuvaro mwiva tiqaro, Nte nronravantove,

¹⁰ tuvata mwi mwatanaahua nronra vaisivata, pata vaisivantovata, mwianra nronraqama kyeta riemwaqi viqata mwi vaisirara mwiva Kotira kepukya inraikya varaivave tuvaro

¹¹ mwi vaisiva airi enta quahave mpo kyaiqa nronra kyaiqa varaqiro vuvata mwi mwatanaahua kyauqu ntukikinraqate varura.

¹² Mwitaa hi varuvaro Piripiva nri ntero kyuge mwakyaakya Kotiva ntaqikyianinranrave, Iesusiva Kotiva titaiva mesaiaavanto varianinran-

rave, timwa nyuvata mwihua mwi quarara qutaave timwa kyeta mwihua nraakyevantovata vaisivantovata nramanri varora.

¹³ Saimoniva mwivavata mwi quara riero qutaave timwa kyero mwiva nramanri varero mwiaqaatairo mwiva Piripikyantiri variqaro Piripiva nronra kyaiqa varorara mwiva nai kyauqu ntukinraaqate varura.

¹⁴ Qio Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhua Ierusalemmini variqata riovata Sameriaavanto Kotira quara qamwateqata variavo tuvata mwihua Pitaakya Ionikya sitovata

¹⁵ mwitanahua uro nteta mwi mwatanaahua-vata variqata mwihuavata Kotira mwanraqura varaate tita, Kotirara aakyara ntora.

¹⁶ Mwi entara mwi mwatanaahua tire Iesusira nraaqiara varirerave tuhua nramanri nraahu nyuhua variqata hia Kotira mwanraqura varovata

¹⁷ Pitaakya Ionikya Kotirara aakyara nteqata nkyiari kyauqu mwihuaqaa vatovata mwihua Kotira mwanraqura varora.

¹⁸ Mwitaa huvaro Saimoniva taqovata Iesusiva nronraqama kyo vaisitanahua nkyiari kyauqu vaisiqaa vatovata mwi vaisihua Kotira mwanraqura varovaro Saimoniva taqovaro mwia mwutukya ntuvaro mwiva munima varaqiro mwitanahua nyinrenro hiro tiqaro,

¹⁹ Munima mwaa varetama nivata nronraqama kyaivagenama ntevata ntena kyauqu vaisiqaa vataarita mwihua Kotira mwanraqura varaate, tiro.

²⁰ Mwitaa tuvaro Pitaava mwia timwa mwinro tiqaro, I qua uaqia hi quarama vaiho. Ena

qua kyaara ena munima mwia vatama kyera vira taiqa quante. Kotira mwanraqura hiamama munima kyera varenanrave. Kotiva nai mwanraqura nraakye qora qatima nyi variho.

²¹ Kotiva taqaiharo i mwutukyavantovata i vu nraatovantovata uaqiamama vaiho. Mwitaa hirara tira, e hiamama qio tire varaana kyaiqara evata varenanrave.

²² Qio ena uaqia hi kyaiqara utinanra qaqira kyaante. Mwia qaqira kyera Kotirara aakyara ntairaro mwiva qiove tirera, e uaqia hi kyaiqara utuana quava taiqa quanarove.

²³ Nte taqauqara e mpoqama kyera mwutukya ntihara vairiqahi variara vaisivave. Uaqia hi kyaiqava i ntavaaqavu kyaihara e uaqia hi kyaiqara uti variaro, tiro.

²⁴ Pitaava mwitaa tuvaro Saimoniva Pitaakya Ionikyara tiqaro, Qiove nkyetana nianra rieqata Kotirara aakyara ntaivaro nkyetana nianra timwataa quava hia qovara hiarive? tiro. Saimoniva mwitanahuara mwitaa tura.

²⁵ Pitaakya Ionikya nraakye qora Iesusira quave Iesusira okyararave timwa nyita mwiaqaataita mwitanahua tumu ntanteta verara Ierusareminianra vura. Mwitahanua mwianra viqata Sameriaani vahu mwatukyara mponramwuqi viqata Iesusira qua kyuqe qua timwa nyiqita vura.

Piripiva uro Itiopia nronra vaisi mpo timwa mwu quara

²⁶ Qio Piripiva Sameriaani varuvaro nyaamwunyaava Kotira kyaiqa vaisi mpovanto Piripira timwa mwinro tiqaro, E sivira vevara

Ierusalemisairo Kasaanianra vi aanranraqaa quante, tura. Mwi aanranraqaa hia airi vaisivanto vita nrita hu aanrava vahura.

²⁷⁻²⁸ Piripiva siviro vuva uro ntero taqovaro Itiopia vaisi mpovanto aanraqaa varura. Mwi vaisiva nronra vaisivanto variqaro mwiva nai vunyaa nraakye mwia nrotu Kantesira mwia kyaiqa varaqiro viqaro munimave taakisi kyaiqaqaa ntaqikiyi varuva, mwiva uro Ierusalemi Kotira nrotu tuaahera kyero mwiaqaatairo uro ntantero vevara nai mwaatani virero aanrani viro.

Mwiva aanraqaa viqaro qosivanto ntanrau vare vuraqi mwatakyaa viro variqaro Aisaiaava poropetivanto qara ntumwa toraqi kyaara nti varura.

²⁹ Mwi mpukuraqi kyaara nti varuvaro Kotira mwanraquravanto Piripira timwa mwinro tiqaro, Uro qosivanto ntanrau varero nrinra mwia hunta kyaante, tuvaro

³⁰ Piripiva hiantero uro riovaro mwi vaisiva Aisaiaava poropetivanto qara ntumwa toraqi kyaara nti varuvaro Piripiva mwia kyapara hiro tiqaro, E kyaara ntiqara mwi quara okyara ntapihirave hiaro? tiro.

³¹ Mwitaa tuvaro mwiva tiqaro, Hia mpovanto ni kyaahaqa hiraqe nte nataama kyenave mwi quara okyara ntapihianinrave? E mwaaqi mwaanri ntera nivatama kyera variqarama ni kyaahaqa hianta, tiro.

³² Qio mwi vaisiva Aisaiaara mpukuqitairo mwaa quara kyaara nti variro: Sipisipi quara ru kyarera utiharo sipisipivanto hia qua tintema kyero mwivavata hia qua tiho.

Sipisipi nraati kyaahi teqe variavaro sipisipi
nraativanto

hia qua tintema kyero mwivavata
(nai nramwutaahua suqaa variqaro) hia qua tiho.

³³ Mwia uaqiama mwateqata

hia mwia qua ntapihi kye riaarave.

Mwia ru kyaavarora tiro,

mwiva mwata humwuanrama taarihua hia vari-
varo

hia mpovanto mwihuara qarivavata varianan-
rove,

tura.

(Aisaiaa 53:7-8)

³⁴ Qio mwi vaisiva mwi quara kyaara ntumwa
kyero Piripira kyapara hiro tiqaro, Mwaa quara
ta vaisirara turave? Aisaiaava nanrianra turave
iho? Mporara turave iho? tiro.

³⁵ Tuvaro Piripiva timwa mwinro tiqaro, Mwi
quara Iesusirara timwa tairave, timwa kyero
mwiaqaatairo mwiva Iesusira okyara kyuqe qua
mwia timwa mwinro.

³⁶ Aanraqaa vuhua nramanri rumpua mpotua
vahunani uro ntovaro Itiopia vaisi mwiva tiqaro,
Qio taqaante. Mwaa nramanrima vaiho. E qiove
tirera, nte nramanri varaankye, tiro.

³⁷ [Mwitaa tuvaro Piripiva tiqaro, E ena mwu-
tukyaqitairave vu nraatoqitairave qutaave tirera,
qioma e nramanri varenanrave, tuvaro mwiva
tiqaro, Qio nte qutaama Iesusirara mwiva Kotira
mwaquve tuqo, tiro.]

³⁸ Mwitaa timwa kyero mwiva nai kyaiqa
vaisiara tiqaro, Qosi mwia ntavaaqavu taivaro
mwaato variarive, timwa kyero mwiva Piripikya
nramanriqi mwaamwi ntovaro Piripiva mwia
nramanri mwunra.

39 Nramanri mwi kyero mwitanahua nramanriqitai mwaanri ntovaro mwiaqaatairo Kotira mwanraquravanto Piripira vitero vuvaro Itiopia vaisivanto hia mwia qaiqaa taqaraitiro, mwiaqaatairo mwiva qamwataqiro qaiqaa nai mwaatanianra vurama.

40 Mwiva vuvaro Kotira mwanraquravanto Piripira vitaqiro uro Asatoti mwatukyaqaa kyovaro Piripiva ntapihi kyora. Mwiaqaatairo mwiva mpo mwatukya mpo mwatukya variqiro viqaro Iesusira qua timwa nyiqiro viro Sisariaani uro ntora.

9

Soruva Iesusira nraaqiaraqama vu quara (Kyaiqa Varora 22:4-16, 26:9-18)

1 Qio Soruva Ierusalemni variqaro Iesusira nraaqiaraqama vuhua ru kyaani quara timwaqiro viro mwiaqaatairo uro Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua mwihua nronra vaisiara tiqaro,

2 Qara ntumwa kyera ni mpiraqena nte Ntamaasikaasi mwatukya nronraqi uro mwaanra nraamwuqaa ntaqikyihua nyianrita mwihua taqaivata Iesusira nraaqiara Iesusira aanraqaa vihua varivera, nte mwihua vaisive, nraakyeve, rupa kyena sitaqina mwaini Ierusalemni nrumu karavuqi kyaankye, tiro.

3 Mwitaa timwa kyero Soruva qaravata varero Ntamaasikaasi mwianra viro. Qio Ntamaasikaasi qaumato aanraqaa vi varuvaro qamwanrama kyero nyaamwusairo omwavanto aaquakyaa voti huva Soruva vi varunani itovaro

4 Soruva mwatasata tumu ntiro variqaro r ovaro qua mpovanto mwia nraanrenro tiqaro, Soruo, Soruo, nanra kyaarave e ni uaqياما mate variaro? tiro.

5 Mwitaa tuvaro Soruva tiqaro, Nronrao, e tavave? tuvaro quavanto mwitaama tiro: Nte Iesusivave. Nte e uaqياما mate variarava mwivama huqo, tiro.

6 Mwitaa timwa kyero tiqaro, Qio sivira mwatukyaqi viraro mpovanto e mwitaa mwitaa hinanranra i timwa mwianrive, tiro.

7 Quavanto mwitaa tuvata Soruravatama kyeta nruhua qua nraahu rieta hia vaisi virivata taqaraitita, qio mwihua qati mwito varita aatu hi variqata hia quavata tura.

8 Mwihua hia quavata tuvaro Soruva mwataqaatairo siviro taqaankye tuvaro mwia vuvanto qipa vuvaro hia qio taqero. Hia qio taqovata mwia vatama kyeta nruhua mwia kyauqu tu vareta Ntamaasikaasini vitaqita uro kyora.

9 Mwini uro kyovaro Soruva taarampo entara vu qipa vuvaro variqaro kyaravata nramanrivata hia nronra.

10 Mwitaa varuvaro Iesusira nraaqiara mpovanto Ntamaasikaasini varura. Mwi vaisira nrtu Ananaiaasiva, mwiva variro ruvaata vortima kye taqe varuvaro nronravanto mwia nraanrovaro mwiva tiqaro, Nronrao, nte mwaa varuqo, tuvaro

11 nronravanto mwia timwa mwinro tiqaro, Mwatukyani aanra mpo mwia nrtu *Ntapihikye Vahi Aanranrave* qianani viravama Iu-

taasira nraamwu qesana uro ntera vaisi mpo mwia nrutu Soruva mwiva Tasaasinyaa vaisi qio mwianra uro kyapara hianta.

¹² Soruva nianra aakyara nte variqaro ruvaata votima kye taqaihara e Ananaiaasiva uro ntera mwiva qio taqaarive tira ena kyauqu mwiaqaa vataararo mwiva qio taqaiho, tiro.

¹³ Mwitaa tuvaro Ananaiaasiva tiqaro, Qaqao, airi vaisivantoma mwi vaisira okyara ni timwa mpiavana riaurave. Mwi vaisiva Ierusalemi variqaro i nraaqiara ntapihi kyeta nrohi varihua airi uaqiama nyate varivave.

¹⁴ Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua mwihua nronra vaisinramwuvanto mwia qara mwivaro mwiva mwihuaqaatairo kepukya varero mwaini Ntamaasikaasini i nrutu nte variahua ruparero nrivave, tiro.

¹⁵ Ananaiaasiva mwitaa tuvaro nronravanto mwia timwa mwinro tiqaro, Qio hia aatu hiraitira mwini quante. Ntenavanto mwi vaisira mwatama tauqaro mwiva nte mpo inraikyaqo kyaiqa varaani inraikyara kyugera voti hiarivama variananrove. Mwiva ni kyaiqa vaisi variqaroma mwiva mpo mwatanaa mpo mwatanaave, vunyaa vaisinramwuve, Isareri nraakye qorave, mwiva mwihua ni nutu timwa nyiananrove.

¹⁶ Nraakiara mwiva nianra riegaro ni kyaiqa varaqiro viro mwia kyaara nriqa quani inraikyara, mpo inraikya mpo inraikya varaananrove. Qio nte mwi okyarara ntenavanto mwia nraamwutarerave, tiro.

17 Mwitaa tuvaro Ananaiaasiva uro mwi nraamwunraqi vera ntero nai kyauqu Soruraqaa vatero mwia timwa mwinro tiqaro, Ni katao, Soruo, nronravanto Iesusiva e mwainianra nriqanra taqaarava mwivama ni titaiho. E qaiqaa qio taqairaro Kotira mwanraquravantovata i utaqi kepukyaqa hiqaro variarive tiro, mwiva ni titaihanama nruqo, tiro.

18 Mwitaa tuvaro qamwanrama kyero Sorura vuqaatairo eqarori inraikya tonamwu voti huva vi vuvaro mwiva qio taqeqaro siviro varuvaro Iesusira nrutuara nramanri mwunra.

19 Mwuvoro mwiaqaatairo mwiva kyaravata nrenro qio mwiaqaatairo kepukya varero varura.

Soruva Ntamaasikaasiqi Kotira qua timwa nyunra

Mwiaqaatairo Soruva Ntamaasikaasiqi mpo entanramwu Iesusira nraaqiaranramwu kyapata varura.

20 Mwini variqaro qamwanrama kyero mwiva Iutaa mwaanra nraamwu mpoqi mpoqi vera ntero Iesusirara timwa nyinro tiqaro, Qutaama mwiva Kotira mwaaqu variho, tiro.

21 Mwitaa tuvata mwihua mwia qua rieta nrihanrama vita nai kyapara hi nai kyapara hita tiqata, Qutaa mwi vaisivave Ierusaremini variqaro Iesusira nraaqiara uaqiama nyate varirave? Qutaa mwivave Iesusira nraaqiara rupa varero uro Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua mwihua nronra vaisinramwu nyinrenro mwaini nrivave? tita.

22 Mwitaa ti varuvaro Sorura quavanto mpoqama kyero kepukyaqa hi varuvaro Soruva

tiqaro, Iesusiva mwivama mesaiavantove, timwa kyero mpo qua mpo quaqitairo Iesusira mesaiia okyarara nyaamwutovata Iutaa vaisinramwu Ntamaasikaasini varuhua mwia qua nraatara kyaare tita taqovarovata Sorura quavanto nraahu mwihua qua nraatara kyora.

²³⁻²⁴ Mwitaa ti varuvaro mpo entanramwu nritarovata Iutaa vaisinramwu ntuvaantuama vita variqata Sorura ru kyerara qua timwa kyeta vateta mwia entaqivata, qaatatoraqaavata, vasaamwunra qesana vaimwanraanra ntaqikiyi varura. Mwitaa varuvaro Soruva nai ru kyarera hu quara vaakya riovata

²⁵ mwia vataqita nrohu vaisihua mwia kyaa-haqa hiqata mwia tua nronraqi ntumwa kyeta ori vasaamwunraqitaita kyaantaqaama kye mwaati qatinani kyovaro vura.

Soruva Ierusalemmini vura

²⁶ Soruva Ierusalemmini vuva uro Iesusira nraaqiara mponramwu kyapata kuairama quankye tuvata mwihua qaqa e hia Iesusira nraaqiara variaro timwa kyeta Sorura nraatu aatu hiqata varura.

²⁷ Mwia nraatu aatu hi varuvaro Vanavaasiva mwia kyaahaqa hirero nri ntero Sorura vita varero uro Iesusiva nronraqama kyonramwuhua varunani kyero Vanavaasiva Sorura okyarara mwihua timwa nyinro mwiva Soruva aanraqaa viqaro Iesusira taqo quara timwa nyinro Iesusiva Sorura qua timwa mwunranravata timwa nyinro. Mwiva Soruva Ntamaasikaasiqivata variqaro Iesusira nrutu nteqaro kepukyaqama kyeqaro Iesusirara mwi mwatanaahua timwa

nyunranravata mwihua timwa nyinro. Vanavaa-siva Sorura okyarara mwihua ntapihi timwa nyu-vata mwihua mwiaqaataita qiove tita.

²⁸ Mwihua qiove tuvaro Soruva mwihua kyap-ata variqaro Ierusaremini nrohiqaro hia aatu hi-raitiro, Iesusira nrtutu ntamwa kyeqaro Iesusira qua mwi mwatanaahua timwa nyunra.

²⁹ Mwitaamaqiro viqaro mwiva uro Kiriki mwataqaa Iutaa vaisi varuhua kyapata variqaro qua timwa nyinro kepukyaqama kyero ti varu-vata mwihua rieta mwia ru kyarerata uti varura.

³⁰ Sorura ru kyarerata uti varuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto Sorura qata vakyaaga uhua mwi quara rieta, mwihua Sorura kyaahaqa hiqatama mwia vitaqita uro Sisariaani kyeta titovaro mwiva nai mwaata Tasaasini vura.

³¹ Soruva mwini uro varuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto Iutiaani varuhuave, Karirini varuhuave, Sameriaani varuhuave, mwihua qio mwaateraqama vita varuvaro mwi entara hia mpovantovata mwihua qoraqama nyate varuvata mwihua Iesusira kyaiqara kepukyaqamaqita viqata mwihua Kotirara nronraqama kyeta riemwaqita vuvaro Kotira mwanraquravanto mwihua kyaahaqa hi varuvata airivanto nrita Iesusira nraakye qoraqama vita varura.

Pitaava mpo mwatukya mpo mwatukya vura

³² Qio Pitaava Iesusira nraaqiara kyaahaqa hirero mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiro. Nrohiqaroma mwiva Iesusira nraaqiara mpon-ramwuvanto Rintaani varuhua uro taqarero vura.

³³ Pitaava mwini uro ntero taqovaro vaisi mpovanto mwia nrutu Iniaasiva varura. Mwi vaisiva hia mwia mwamwantavanto qakyaa huvaro variqaro mwiva 8 ihi vara kyero taintaqa nraahu vaiteqaro varuvaro Pitaava uro ntero mwianra tiqaro,

³⁴ Iniaasio, Iesusi Karaisiva qioma i kyuqema kyaananrove. E sivira ena tainta ntapihiente, tuvaro mwi vaisiva gamwanrama kyero siviyo.

³⁵ Sivuvata Rintaaginaahuavata, Seroniqinaahuavata, taqovaro mwi vaisiva qati siviyo varuvata mwiaqaataita mwihua Iesusira nraaqiara varirerata Kotirara aakyara ntoro.

³⁶ Mpo mwatukya Iopaani Iesusira nraaqiaraqitairo nraakye mpovanto mwia nrutu Tavitaava varura. Mwia nrutu mwia Kiriki quaqitaita tinerata *Ntokaasivave* tura. Ntokaasiva kyuqe nraakyevento variqaro vehi nraakye qora kyaahaqa hirero kyaiqa vara nyate varu nraakyeva varura.

³⁷ Qio mwi entara mwi nraakyeva nriqa vu inraikyara varero qutu vuvata mwia nramwunaahua mwia varaqita mwia nramanri ntumwa kyeta qapuqama kyeta nraamwu mpontuna mwaanrinra mwoqaqa vahuraqi uro vatoro.

³⁸ Iopaani varuhua riovaro Pitaava vaini Rintaani varuvata mwihua vaisi taaratana mwini siteta tiqata, Nkyetana Pitaarara mwitaama qiate. Hiantera mwaini tire varunanrani nriante qiate, tuvata mwitanahua uro Pitaara timwa mwuvaro

³⁹ Pitaava siviyo mwitanahuavata nrinro.

Pitaava nri ntovata mwihua mwia vita vareta verara nraakye vatoraqi vera ntovaro Pitaava

taqovata airi nraakye tetoqavanto Pitaara taqeta ntateqata Ntokaasiva qati varu entara mwihua haqirama nyu tuavaaqarave siotive, mpo inraikya mpo inraikyavata Pitaara nraamwute varura.

⁴⁰ Nraamwutovaro Pitaava ekyaa mwiqi varuhua sita mwaatani veva kyero mwiva mwiqi variqaro tori kyauru raviro Kotirara aakyara ntero. Kotirara aakyara ntamwa kyero mwiva tuqasaa viro qutu vurara tiqaro, Tavitaao, siquante, tuvaro mwi nraakyeva qutu vuraqitairo vu ntapairi kyero Pitaara taqero qio mwiaqaatairo qati siviro mwaamwianrama viro varuvaro

⁴¹ Pitaava nai kyauqu tutu kyero mwia kyahaqa huvaro mwiva qio siviro. Qio sivuvaro Pitaava Iesusira nraaqiaranramwuvata, tetoqa nraakyenramwuvata, nyaanrama kyero qutu vu nraakyeru nyaamwutovata mwihua taqovaro mwi nraakyeva qati siviro varura.

⁴² Mwi nraakyeva qati siviro varuvata mwi quara timwaqita vuvata Iopaaqinaa nraakye qora airivanto mwi quara rieta qio mwiaqaataita airi vaisivanto Iesusira quara gutaave tura.

⁴³ Qio Pitaava Iopaaqi airi enta variqaro Saimoninra nraamwuqi varura. Saimoniva purimakau pahiqo kyaiqa varo vaisiva varura.

10

Pitaakya Koniriaasikya

¹ Sisariaani vaisi mpovanto varura. Mwia nruutu Koniriaasiva (mwiva hia Iutaa vaisi variroitiro) mwiva Romeni ntaqu vaisihua vatova

variqaro mwiva 100 ntaqi varu vaisihuaqaa ntaqikiyi varuvata mwi vaisinramwuhua Itarisaita nruvatara tita, mwihuara Itarinyaahua ntaqua vaisihuave tura.

² Koniriaasiva Kotirara aakyara nte varu vaisiva variqaro mwivavata, mwia nraamwuqi varuhuavata, Kotira nrutu tuaahere varura. Mwiva Iutaa nraakye qora vehi varuhua kyaahaqa hiqaro variqiro viqaro Kotirara ekyaa enta aakyara nte varura.

³ Qio mpo enta enrenro 3 kirokiqa huvaro Koniriaasiva qati variqaro ruvaata voti hura taqero. Taqeqaroma mwiva ntapihi kyero taqo-varo nyaamwunyaava Kotiva titova viqetero mwianra tiqaro, Koniriaasio, tuvaro mwiva nyaamwunyaanra mwianra aatu hiro

⁴ mwia aitutuma kyero taqero tiqaro, Nronrao, nanrave? tuvaro nyaamwunyaava mwiva tiqaro, E Kotirara aakyara ntaana quarave, e mpohua kyaahaqa hiananrave, Kotiva mwianra qamwa-teqaro iara rieqaroma variho.

⁵ Qio vaisi mponramwu sitairata mwihua Iopaaqitaita vaisi mpo mwia nrutu Saimoni Pitaara uro vitaate.

⁶ Pitaava vaisi mpo vatama kyero variho. Mwi vaisiva Saimoniva purimakau pahiqo kyaiqa vare variva, mwiva nai nraamwuqi verara kyaarera tokyasataa variho, tiro.

⁷ Mwitaa timwa kyero nyaamwunyaava vu-varo Koniriaasiva mwiva tuntema kyero nai nraamwuqi kyaiqa varo vaisitanahua nyaanrama kyero ntaqu vaisira mpo, mwiva Kotirara

aakyara nte varu vaisiva nai kyaahaqa hi varu vaisira mwiavata nraanrenro.

⁸ Koniriaasiva mwi vaisinramwuhua nyaanrama kyero vaakya taqorara mwihua timwa nyinro qio mwihua Iopaani sitero.

⁹ Sitovata mwia qanranraa aanraqaa Iopaa qaumato vi varuvaro Pitaava Iopaani variqaro huarivanto virira qiataqa vahuvaro mwiva nraamwu mwoqa tahiroraqa mwaanri ntero Kotirara aakyara ntarero viro.

¹⁰ Mwini mwaanri ntero nraamwuqaa variqaro kyara nraataa huvaro kyara tera hi varuvaro mwia vekya variqaro ruvaata voti hura taqero.

¹¹ Pitaava taqovaro nyaamwuvanto qatua vuvuvaro mwiqitairo taari voti hura ekyaa mwia vitiqaa rupertova tumuqata tumuqata tiro tumu ntoro.

¹² Taari mwiqi Pitaava taqovaro mpo vahi aasau, mpo vahi aasau vahura. Quarave, qarurave, nyaamwawe, mwi inraikyava mwi inraikyava mwiqi vahuvaro

¹³ quavanto Pitaarara tiqaro, Qio sivira ru kyera nraante, tiro.

¹⁴ Tuvoro Pitaava qaqaqo tiro, Nronrao, hiave. Tire teta mwaanra okyara rieqatama mwi inraikyarara uaqia hi inraikyarave timwa kyeta hia nraunanrave, tiro.

¹⁵ Mwitaa tuvaro quavanto qaiqaa tiqaro, Kotiva kyuqe inraikyave tirara e hia uaqia hi inraikyarave qiante, tiro.

¹⁶ Tuvoro Pitaava kuaa qarama kyero nraahu ruvaata mwia taarampo nani taqovaro

mwiaqaatairo taari mwia varero tumu ntantero nyaamwuni vura.

¹⁷ Mwitaa huvaro Pitaava ruvaata voti hura mwia taqorara nraato ti varuvata Koniriaasiva sitonramwuhua mwi mwatukyaraqi nri nteta Saimoninra nraamwuanra kyaparama kyeta uro mwi nraamwunra gesana varita

¹⁸ aakyaara nteta tiqata, Saimoniva mwia nrutu mpo Pitaavave qiava, mwaa nraamwunraqive nrumu variho? tita.

¹⁹ Tuvaro Pitaava ruvaata voti hura taqorara qati nraahu nraato ti varuvaro Kotira mwanraquravanto mwia timwa mwinro tiqaro, Taqaante, vaisi taarampotanavanto i puua hirerata nri ntaavo.

²⁰ Qio sivira uro mwihua hunta kyera hia aatu hiraitira, mwihuavata quante. Nte mwihua mwaini sitauqata i puua hirerata nriahuave, tiro.

²¹ Mwitaa tuvaro Pitaava mwi vaisihua nrumu varunani uro ntero tiqaro, Nkye tararave puua hi variavo? Nte mwaa mwivave. Nkye nanra inraikyarave nriavo? tiro.

²² Tuvata mwinramwuhua tiqata, Vaisi mpo Koniriaasiva, mwiva ntaqua vaisihua 100 nramwuqaa ntaqikiyi variva, mwiva ntapihi kyero nrohi variqaro Kotira nrutu tuaahere varivave. Mwitaa ihata ekyaa Iutaa vaisivanto mwianra kyuge vaisivantove ti variavave. Qio mwi vaisiva tiri mwaini titaiho. Koniriaasiva variharo nyaamwunyaava Kotiva titaiwa tumu ntero mwia timwa mwinro tiqaro, E Pitaara nraanrainranro mwiva i nraamwuqi nrumu

varirara e mwia qua riaante, tiho. (Mwitaa tiharo Koniriaasiva tiri titaihata nrunro), tita.

²³ Mwinramwuhua mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, Qio mwaaqi vaitaivaqenramwu hura quare, tiro.

Timwa kyero vaitero mwia qanranraa Pitaava siviro mwinramwuhuvata vuvata Iesusira nraaqiara mponramwuvantovata Iopaaqinaahua Pitaara vatama kyeta vura.

²⁴ Pitaava mwihuavata vuva uro aanrani vaitero mwia qanranraa mwiva Sisariaani uro ntero taqovaro Koniriaasiva nai nramwunaahuvata nai totinramwuvatama kyero Pitaara vekya varuvaro

²⁵ Pitaava uro ntero nraamwuqi vera ntovaro Koniriaasiva uro mwia taqero mwia kyuqu tarani tumu ntiro variqaro Pitaara nrutu tuaahere varuvaro

²⁶ Pitaava tiqaro, Qaqao, hia ni nutu tuaaheraante, timwa kyero mwia vara mwaamwianrama kyero timwa mwinro tiqaro, Sivira variante. Hia nte mwanriqavantove. Nte qati vaisima varuqo, tiro.

²⁷ Timwa kyero Koniriaasikya qua timwaqiro vuva uro taqovata airi nraakye qoravanto mwiqi ntuvaantuama vita varuvaro

²⁸ Pitaava mwihua tiqaro, Nkye ntapihi kyaarave. Tire Iutaavanto varuraro tiri mwaanra quavanto mpo mwatanaahua kyapata variqi quanranra qao timwa taihata varunanrave. Hia mwihua nraamwuqi vera ntaunanrave. Tire tiqata, Tire mwitaa hiararo mwihua uaqia hi okyarava tiriqaavata vahiankyo tita, tire nraahumwaqa ntugema vita varunanrave. Qio

mwitaama kyena varuqaro Kotiva mpo okyara ruvaatakyaa ni naamutaiharo ni pu naatovanto ntapihi vihana ntapihi riaurave. Kotiva hia mpo mwatanaahuara qora mwatanaave tihana nte mwihuara qora mwatanaave qiankyorave. Haunri nte tiqana, Nte mpo mwatanaahua kyapata varianinraqaatairo mpo inraikyavanto ni uaqiama mataananrove, qiankyorave.

²⁹ Kotiva mwitaama kyero timwa mpihana varuqata nkye mpo mwatanaahua variqata nkye ni naanraavana nte hia qao tiraitina, nte qamwanrama kyena nkye hianani nruqo. Qio nanraqamave nkye ni naanraavo? Nkye tivaqena nte riaankye, tiro.

³⁰ Pitaava mwitaa tuvaro Koniriaasiva timwa mwinro tiqaro, Taarampo enta nritaraiharo mwaa mwia varurantema 3 kiroki enrovana nte ntena nraamwuqi variqana Kotirara aakyara nte variavaro qamwanrama kyero ni puqaa vaisi mpovanto govarama vurave. Mwia tuavaaqa-vanto takyuquva

³¹ nianra tiqaro, Koniriaasio, e Kotirara aak-yara ntaana quarave, e mpohua kyaahaqa hi-ananrave, Kotiva mwianra qamwateqaroma iara rie variho.

³² Qio vaisi mponramwu Iopaani sitairata mwi-hua vaisi mpo mwia nrtu Saimoni Pitaara uro viteta nriate. Pitaava vaisi mpovatama kyero var-iharo mwi vaisiva Saimoniva purimakau pahiqo kyaiqa vare variva mwiva nai nraamwuqi kyaar-era tokyasataa varirave, turave.

³³ Mwiva mwitaa tihana nte qamwanrama uro i vita vare nriate timwa kyena vaisi mponramwu

sitaurave. Nte sitauqata mwihua uro ntaavara e nianrave tirama nrianro. Qio Kotiva taqe varihata tire mwaaqi ntuvaantuama vita varuro. Qio Kotiva i qua mwianinra timwa timwinraqeta tire riaare. Tire i vekyama varuro, tiro.

Pitaava mwihua qua timwa nyunra

³⁴ Koniriaasiva mwitaa tuvaro Pitaava tiqaro, (Nte tuvana ruvaata tagaavaraqaatairo) mate ni pu naato ntapihi vihana nte riauqaro Kotiva hia mpo mwatanaanra nraahu nronraqama kyero riaiho.

³⁵ Qio ta mwatanaavave mwia qua riemwaqiro viqaro ntapihi kyero nrohiariva variraro Kotiva mwianrama nronraqama kyero rieqaro mwianra qamwateqaro variananrove.

³⁶ Qutaa Kotiva Iesusi Karaisira titaiharo mwiva tiri Isareriqi kyuqe mwakyaakya nraakye qora mwaateraqaama variate ti quara tiri timwa timwinrave. Tiri mwi quara timwa timwihanro Iesusi Karaisiva ekyaa nraakye qora vunyaa vaisivantoma variho.

³⁷ Nkye rieta ntapihi kyaarave. Tauraa Ioniva nramanri nyiqanro qua timwa nyuvaro mwiaqaatairo Iesusiva Karirini qovarama viro nraakye qora qua timwa nyiqiro viro Iutiaanivata timwa nyiqiro vuvata ekyaa Iutaavanto mwi quara riorave.

³⁸ Nkye rieta ntapihi kyaarave. Kotiva nronraqama kyo vaisiva Iesusiva Nasaretinyaava varuvaro Kotira mwanraquravanto mwia kepukyaqama kyovaro mwiva viro nrinro hiqaro nraakye qora kyuqema kyorave. Kotiva mwia

kyaaahaqa hi varuvaro mwiva Saataaniva rupato vaisihua huvantu kyovata mwihua qio varurave.

³⁹ Tire mwiavata variqi viqata mwiva Iutiaani kyaiqa varoravata, Ierusaremini kyaiqa varoravata, taqaavananrave. Qio mwia ru kyeta kyatarigaa hiritovaro qutu vurave.

⁴⁰ Mwiva qutu viro taarampo enta vara kyovaro Kotiva mwia vara sivuma kyovaro mwiva qaiqaa qovarama vurave.

⁴¹ Mwiva qati siviro qaiqaa qovarama vuvata hia ekyaa Iutaa qumina vaisivanto mwia taqorave. Tire nraakye qora timwa nyianrahua varuraro Kotiva tiri nraanraihata varurahua tire nraahu mwia taqaavananrave. Iesusiva qutu vuraqitairo siviro varuvata tire mwiavata variqata kyarave nramanrive nramwaqita quavananrave.

⁴² Qio Iesusiva tiri titeqaro quavata tiri timwa timwihata tire mwaa mwakyaakyara kyuqe mwakyaakya nraakye qora timwa nyi varuro. Kotiva Iesusira nronraqama kyaiharo mwiva nraahuma ekyaa mwatani variahua qati variahuave, qutu quahuave, mwihuaqaa ntaqikyiqaro ko qiananrove. Mwiva mwihuaqaa qua vataari vaisiva variananrove.

⁴³ Haaru poropeti vaisivanto ekyaa mwia okyarara tiqata mwitaama tita. Mwianra qutaa mwivave qiariva variraro Iesusiva nronravanto variqaro qioma mwiva uaqia hi kyaiqa varaani quara nruka mwataanarove turave, tiro.

Mpo mwatanaahua Kotira mwanraqura varora

⁴⁴⁻⁴⁶ Pitaava mwihua timwa nyi varuvaro Kotira mwanraquravanto Pitaara qua riohuaqaa

tumuvata mwiaqaataita mwihua mpo qua mpo quaqitaita timwaqi viqata Kotira nrutu tuaahere varura. Mwitaa hi varuvata Iesusira nraaqiara mponramwuvanto mwihua Iutaa vaisinramwu Pitaaravatama kyeta Iopaasaita nruhua mwinramwuhua mwiqi variqata taqovaro Kotiva nai mwanraqura mpo mwatanaa nyuvata mwihua nraahumwa mpo qua mpo quaqitaita Kotira nrutu tuaahere varuvata Iutaa vaisinramwuvanto mwi inraikyarara nrihanrama vuvaro mwiaqaatairo Pitaava tiqaro,

⁴⁷ Mwaa vaisinramwuhua tire varaurantema kyeta Kotira mwanraqura varaavo. Tavave mwihua nramanri varerara qao qiananrove? Qioma mwihua nramanri varevarave, tiro.

⁴⁸ Mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Iesusi Karaisira nrutu nteqatama nramanri mwihua nyiate, tuvata nramanri mwihua nyunra.

Nramanri nyuvata mwi mwatanaahua Pitaarara mpo entanramwuvata vari kyera quante tuvaro Pitaava mpo entanramwuanra mwihua kyapata varura.

11

Pitaava uto ntantero Ierusaremini vura

¹ (Pitaava Sisariaani varuvata) Iesusiva nronraqama kyonramwuhua Iesusira nraaqiara Iutiaani varuhuavata riovata mpo mwatanaa nraakye qoravanto Kotira quara qamwateqata varuvata (mwia kyaara Iesusira nraaqiara hininramwu inronra hi varura).

² Pitaava uto ntantero Ierusaremini uro ntovata mwihua hininramwuvanto mwamwanta toqo okyarara riohua Pitaara inronra hita tiqata,

³ Qaqao, e mwamwanta hia toqaa vaisihua nraamwuqi vera nterama mwihua kyapata kyara nrenra hiaro. E hia mwitaa hiataarave, tita.

⁴ Mwitaa tuvaro Pitaava mwi quara okyaraqaatairo timwa nyinrenra hiro tiqaro,

⁵ Nte Iopaani Kotirara aakyara nte variqana ruvaata voti hira taqaurave. Nte tage variavaro taari voti huva mpo inraikyavanto nyaamwusairo tumunrave. Mwi inraikyara hini hini vitiqaa rupa kyero tuqiro tumuvaro tumuqata tiro nte hiavaraqaa tumu ntovana

⁶ nte mwiqi taqaavaro quarave, aasaave, qarurave, nyaamwave, ekyaa mwi inraikyava mwi inraikyava mwiqi vahuvaro

⁷ quavanto nianra tiqaro, Pitaao, sivira rukyera nraante, tuvana

⁸ nte tiqana, Qaqao nronrao, hia nte mwitaa hianinrave. Nte teta mwaanra okyarara rieqana hia kyuqe inraikya vaihananra tina, hia nraaninrave,

⁹ qiavaro quavanto nyaamwusairo qaiqaa nianra tiqaro, Kotiva kyuqe inraikyave tirara e hia uaqia hi inraikyarave qiante, turave.

¹⁰ Mwitaa tuvana nte mwini variqana kuaa inraikya mwia taarampo nani taqaavaro mwiaqaatairo mwi inraikyara nyaamwusairo tu ntanrau varovaro tumu ntantero qoqaraanani vurave.

¹¹ Mwitaa huvana nte taqaavata vaisi taarampotanavanto mpo mwatanaa Sisariaasairo sitonramwuhua ni pitarerata nte variavara qesana nrintovaro

¹² Kotira mwanraquravanto nianra hia aatu hiraitira, mwihuavata quante tuvana nte mwihuavata quavata vaisi 6 nramwuvanto Iesusira nraaqiaraga uhua Iopaanyaahua ni vatama kyeta vuvata tire quavarahua Koniriaasira nraamwuqi uro ntaavararo.

¹³ Koniriaasiva mwitaamama tiri timwa timwinro tiqaro, Nyaamwunyaava mpovanto ni nraamwuqi qovarama viro nianra e vaisi sitairata mwihua uro vaisi mpo mwia nrutu Saimoni Pitaara vita vare nrivaro.

¹⁴ mwiva nrumu ivata i nramwunaahuavata mwakyaakya timwa nyinrata nkye mwi mwakyaakyaara riemwaqita vivaro Kotiva nkyi sitaarive, turave.

¹⁵ Mwitaa tuvana nte mwia nraamwuqi uro variqana mwakyaakya ti variavaro Kotira mwanraquravanto tauraa tiriqaa tumu ntema kyero mwihuagaavata tumunrave.

¹⁶ Mwitaa huvana nte haaru Iesusiva nronravanto qua tiri timwa timwu quarara riaavarave. Iesusiva tiqaro, Ioniva nramanri nkyi nyi var-iho. Qio nraakiara Kotiva nai mwanraqura nkyi nyiananrove, turave.

¹⁷ Mwiaqaatai nte ntapihiki kyauqaro tire Iutaavanto Iesusirara gutaa mwivave turaro Kotiva nai mwanraqura tiri timwintema kyero mwiva mpo mwatanaa mwihuavata kuaa qarama kyero nyiho. Kotiva mwitaama kyero nai mwanraqura mwihuavata nyinrage nte ta vaisiva variqanave nte mwia antuaaninrave? tiro.

¹⁸ Pitaava mwi quara mwihua ntapihiki kyero timwa nyuvata mwihua inronra qua qaqira kyeta Kotira nrutu tuaahereta tiqata, Qikye, Kotiva hia

tiriara nraahu riaraitiro, mpo mwatanaahuar-
avata tiqaro, Mwiuhavatama nkyiari uaqia hi
aanranra qaqira kyeta ekyaa enta ekyaa enta qati
variqi vivarave, tiho, tura.

*Iesusira nraaqiaranramwuvanto mpo mwata
mpo mwatani vura*

¹⁹ Qio Sitiveninra ru kyeta Iesusira nraaqiara
uaqiana nyato entaraqaaita Iesusira nraaqiara
airivanto tirivata rivorave timwa kyeta
Ierusalemisaita kytita mpo nani mpo nani vura.
Mponramwuvanto Ponisia nyianrani vuvata
mponramwuvanto mpo mwata Saiparaasini
vuvata mponramwuvanto mwatukya mpo
Antiokini vura. Mwini uro variqata nkyiari
nramwunaa Iutaa mwini varuhua mwihua
nraahu Iesusira mwakyaakya timwa nyi varura.

²⁰ Mwiuhua nkyiari Iutaa nraahu timwa nyi
varuvata mpo uhua Saiparaasinyaahuavata,
Sairiniyaahuavata, uro Antiokini variqata
nronra vaisi Iesusirara mpo mwatanaahuavata
timwa nyi varuvaro

²¹ Kotiva kyaahaqa huvata airi vaisi Kirikivan-
tovata nkyiari uaqia hi aanranra qaqira kyeta
tuqasaa vita nronranra qutaa mwivave tura.

²² Mwitaa huvata Iesusira nraaqiara
Ierusalemisai varuhua riovata mpo
mwatanaahua airivanto Iesusirara qutaa
mwivave tuvata Ierusalemisai varuhua
Vanavaasira titovaro mwiva mwihua kyaahaqa
hirero verara Antiokini vura.

²³ Uro ntero taqovaro Kotiva mwi
mwatanaahuara po kye timwa nyatero mwihua
kyaahaqa huvaro Vanavaasiva qamwata kyero

mwiva mwihua qaiqaavata timwa nyinro tiqaro, Qio nkye nronra vaisi Iesusirara nraahu riemwaqi viqata nrohiate, tiro.

²⁴ Vanavaasiva kyuqe vaisivanto varuvaro Kotira mwanraquravanto mwia utaqi kepukyaqama kyero varuvaro Vanavaasiva mpoqiavata Iesusira qua riemwaqiro viqaro mwiva airi vaisi kyaahaqa huvata mwihua Iesusira nraaqiaraqama vita varura.

²⁵ Mwitaa huvaro Vanavaasiva Antiokisairo uro Tasaasini Sorura puua hirero vuva

²⁶ uro mwia puama kyero vita varero Antiokini nrumu varura. Mwini kuua ihiaa variqata mwi mwatanaahua Iesusira nraaqiaraqama vuhua mwakyaakya timwa nyita mwaiqiaraqama Iesusira nraaqiaraqama uhuavata kyaahaqama nyatora. Antiokini varu vaisihua nraante tohara kyeta Iesusira nraaqiaraqama vuhura *Kirisitenive* tura.

²⁷ Qio mwi entara Ierusaremisaita poropeti vaisi mponramwuvanto Antiokini uto varuvaro

²⁸ mwihuaqitairo vaisi mpovanto mwia nrutu Akapaasiva siviro Kotira mwanraquravanto mwia kyaahaqa huvaro mwiva mpo qua timwa nyinro tiqaro, Ekyaa mwatani hia kyara qio vahiraro kyarara aarante entava nriananrove, tiro. Mwi vaisiva tu quava Kirontiaasiva nronra vunyaa vaisivanto ntaqikyí varu entara kyarara aaranto entava gutaa vahura.

²⁹ Akapaasiva hia kyara qio vahiari entava nriananrove tuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto qua timwa kyeta tiqata, Varaivaqeta tire munima mponta mponta ntuvaantuama kyeta

vareta uro teta tiqata vakyaa Iutiaani variahua nyianre, tita. Mwitaa timwa kyeta munima airi vatohua airi kyovata, hia munima airi vatohua pataqia kyeta

³⁰ mwi munimanra ntuvaantuama kyeta Soruravata Vanavaasiravata nyuvata mwitanahua varaqita uro Iesusira nraaqiaraqaa ntaqikyiyi varu vaisihua nyunra.

12

Herotiva Iesusira nraaqiara uaqiama nyatora

¹ Mwi entara nronra vaisi vunyaava Herotiva Iesusira nraaqiara hininramwu uaqiama nyatarera utura.

² Ioninra vakyaara Iemisira ntavaaqavu kyero mwia nrunta teqa kyora.

³ Iemisira nrunta teqa kyero Herotiva taqovata Iutaa vaisivanto mwianra qamwate varuvaro mwiva uro Pitaaravata ntavaaqavu kyora. Mwi entara omwata mpo hia kyoto mperetira nro entava vahuvaro

⁴ Herotiva Pitaara ntavaaqavu kyero karavuqi vitaqiro uro kyero tiqaro, Pitaava karavugitairo quankyo, timwa kyero, mwiva ntaqu vaisihua 16 nramwu ntainra kyero tiqaro, 4 nramwuvanto nraante mwiaqaa ntaqikyiqi vita tumitaravata 4 nramwuvanto qaiqaa mwiaqaa ntaqikyiqita quate. Mwitaamaqita quate, tiro. Herotiva tiqaro, Vekyahu nyato kyarara omwata nre entava taiqa viraqena nte Iutaa vaisi suqaa Pitaara qovarama kyena ko tirerave, tiro.

⁵ Mwitaa timwa kyero Pitaara karavuqi rupa tovaro varuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto nraamwu mpoqi ntuvaantuama vita Kotiva Pitaara kyaahaqa hiarive tita, Kotirara kepukyaqama kye aakyara ntamwaqita vi varura.

Pitaara huvantu kyora

⁶ Pitaava karavuqi variqiro vuvaro Herotiva tiqaro, Hura nte mwia vitaqina uro vaisi suqaa qovarama kyena ko tirerave, tuvaro Pitaava entaqa vaite varuvata ntaqu vaisihua mpotana mwia hini hini varuvaro Pitaara seniqo rupa tovaro varuvata ntaqu vaisihua mpotana qesana ntaqikiyi varura.

⁷ Mwitaa huvaro qamwanrama nronravanto titova nyaamwunyaava Pitaara vuqaa qovarama viro siviro varuvaro nraamwuqi ntuvaahe varuvaro nyaamwunyaava Pitaara qumwuqa tu varero mwia vaurama kyero tiqaro, Qamwanrama siquante, tuvaro senivanto Pitaara kyauquqitairo tumu ntuvaro

⁸ nyaamwunyaava tiqaro, Ena tuavaaqa utu varera kyuqu nraamwu utuante, tiro. Tuvaro Pitaava vara utu varovaro nyaamwunyaava tiqaro, Qio ena vaaqa utu varairaqeta turetana quare, tuvaro

⁹ Pitaava mwia vata varero karavuqitairo viro. Mwini viqaro nai riero tiqaro, Hia nte qutaa vuqo. Nte ruvaata tage varuqaro ni mwanraquravanto nraahu vi variho, tiro.

¹⁰ Mwitaa timwa kyero Pitaava nyaamwun-yaa vaisi mwia vataqiro viro, ntaqu vaisitana nraatara kyero uro mpo ntaqu vaisitanahuavata

varura mwihuavata nraatara kyero, uro qatinani quani qesara nronra qaini qesa tita tonani uro varuvaro mwi qesava nai qatua vuvata mwi-tanahua mwiqitai veva nteta aanraqaa vuvaro qamwanrama nyaamwunyaava Pitaara mwini kyero vura.

¹¹ Vuvaro Pitaara vu nraato ntapihi vuvaro mwiva tiqaro, Nte qutaama tumuqo. Qutaama nronravanto nai kyaiqa vaisi titaiharo mwiva ni kyaahaqa hiqaro Herotiva ni rupatairaqitairo ni huvantu kyaiho. Iutaavanto ni uaqiama matar-erata uti variavaro mwiva ni kyaahaqa ihana tumuqo, tiro.

¹² Pitaava nai mwitaama riemwaqiro viro uro nraamwu mpo, Ioni Maakira mwia nronra Mari-aara nraamwu, mwiqi airi nraake qora ntuvaantuama vita variqata Kotirara aakyara nte varuraqi uro ntero

¹³ qesa ntukuakua huvaro kyaiqa nraake mpovanto mwia nrutu Rontaava qesa vara kyarero nri ntero

¹⁴ Pitaara qua ntapihi kyero riero mwiaqaatairo mwiva nronraqama kyero qamwateqaro qesa qatuaaninranravata hia riaraitiro, mwiva mwiqi ntuvaantuama vita varuhua uro timwa nyinro tiqaro, Pitaavama nrumu mwaatani qesaqaa variho, tiro.

¹⁵ Mwitaa tuvata mwihua tiqata, Eqaante, i vu nraatovanto apiqama viharama e mwi quara tira hiaro, tuvaro mwiva kepukyaqama kyero tiqaro, Qutaama mwiva nrumu qesana variho, tuvata mwihua qikye tita, Pitaara ru

kyaavaro nyaamwunyaava mwiaqaa ntaqikyiva, mwivama qesana nrumu variho, tita.

¹⁶ Mwitaa tuvaro Pitaava qaiqaa qesa ntukuakua hi varuvata mwihua qesa vara kyeta taqovaro mwiva qutaa nrumu varuvata mwihua nrihanrama vita varuvaro

¹⁷ Pitaava kyauqu tuaahera kyero tiqaro, Mwaini riaate, tiro. Timwa kyero mwiva nronravanto karavuqitairo nai kyaahaqa hurara mwihua timwa nyinro. Timwa nyi kyero mwiva tiqaro, Qio Iemisiravata tiri tiqata vakyaahuanramwuvata mwi quara timwa nyiate, timwa kyero mwiva veva ntero mpo nraamwuqiara viro.

¹⁸ Qio Pitaava vuvata mwia qanranraa qaatata vuvata ntaqu vaisihua Pitaaraqaa ntaqikyivi varuhua taqovaro Pitaava hia karavuqi varuvata mwinramwuhua airi nraato tita tiqata, Pitaava nataama kyerove viho? tita.

¹⁹ Timwaqita vuvaro Herotiva mwianra puua hiqata taqaate tuvata mwinramwuhua mwianra qumina puua hiqata taqovaro hia huvata varuvaro Herotiva ntaqu vaisihua mwihuaqaa qua vatero mwihua ko timwa kyero Pitaava ntugema kyero vura kyaara mwinramwuhua ekyaa ru kyora.

Mwinramwuhua ru kyero Herotiva Iutia kyero uro Sisariaani varirero viro.

Herotiva qutu vura

²⁰ Herotiva Sisariaani uro variqaro Taiaaqinaahuavata Saitoniqinaahuavata inronra hi varuvata mwi mwatanaahua mwi quara

vara ntapihi kyaare tita Herotiva hunanianra nrunra. Vaisi mpo mwia nrtutu Parasitaasiva Herotira kyaiqa vaisi nronravanto varuvata mwihua mwia totiḡama teta mwia timwa mwita tiḡata, Tire mwaateraḡama varirerave. Tire inronra hiḡata Herotira mwataḡaataita hia kyara varaarorave, tuvaro Parasitaasiva Herotira mwi quara timwa mwunra.

²¹ Timwa mwuvaro Herotiva tiḡaro, Mwi entara mwi quara avuḡavu hirerave, timwa kyero mwiva mwi entaraḡaa nronravanto variḡaro nai tuavaaḡa kyuḡera ututero uro nai tainta vunyaahua varu taintaraḡaa mwatakyaa viro variḡaro mwi mwatanaahuara aakyara ntamwa kyero mwihua qua timwa nyuvata (mwihua mwiva kyue inraikya ututora taḡeta mwia qua rieta) mpoḡama kyeta mwianra ḡamwata nronraḡama kyeta timwaḡita vita Herotirara tiḡata,

²² Mwiva hia ḡumina vaisivanto variḡaro qua tiho, Mwiva mwanriḡavantove, tuvaro

²³ Herotiva mwihua nkye ḡutaa ḡiavo tiro mwiva hia ḡaḡao Kotiva nraahuma mwanriḡavanto variho tiraitiro varuvaro mwia kyaara ḡamwanrama kyero Kotiva titova mpovanto mwia ntuḡutu kyovaro mwimwivanto mwia mwamwanta nramwa kyovaro mwiva ḡutu vura.

²⁴ Herotiva ḡutu vuvata Iesusira nraaḡiaranramwuvanto Kotira qua timwaḡita vuvata airi nraakye ḡora mwi quara riemwaḡi viḡata Iesusira nraaḡiaaraḡama vita kuaaḡi varura.

²⁵ Vanavaasikya Sorukya munima nyunra vareta Iesusira nraaḡiaranramwu Ierusaremini

varuhua uro nyita mwiaqaataita mwitanahua vaisi mpo Ioninra mwia nrutu mpo Maakiravata vita kyeta uro ntanteta Antiokini vura.

13

Vanavaasiravata Soruravata nyianrani sitovata vura

¹ Antiokini Iesusira nraaqiara mponramwu varura. Iesusira nraaqiara mponramwuvanto poropeti vaisi varuvata mponramwuvanto Kotira okyara mpo okyara mpo okyara timwa nyi varuhua varura. Vanavaasivave, Simioniva mwia vara nrutu Upivave, Rusiaasiva Sairininyaavave, vunyaa vaisi Herotira henava Maneaanivave, Soruvave, mwihua mwi kyaiqara vareqata Iesusira nraaqiaranramwu kyaahaqamaqita vi varura.

² Mpo enta mwihua kuairama vita variqata kyara aurama teta Kotirara aakyara nte varuvaro Kotira mwanraquravanto mwihua timwa nyinro tiqaro, Vanavaasikya Sorukya mpo kyaiqa varaate tina, mwitanahua nyaarauqo. Qio mwitanahua ninive timwataate, tiro.

³ Kotira mwanraquravanto mwitaa tuvata mwihua qaiqaa kyara aurama teta Kotirara aakyara ntamwa kyeta mwiaqaataita mwihua mwitanahuaqaa nkyiari kyauqu vateta mpo mwatani sitovata vura.

Mpo mwata Saiparaasini vura

⁴ Mwitanahua sitovaro Kotira mwanraquravanto aanra nyaamwutovata Vanavaasikya Sorukya mwatukya mpo Serusiani uto nteta mwiaqaataita sipiqi mwaanri nteta kyaarera

nronraqa qara vareta kyaarera utaqaa vahu mwatara Saiparaasini vura.

⁵ Mwi mwataraqaa uro nteta mwitanahua uro mwatukya mpo Saramisini Iutaa mwaanra nraamwuqi variqata Kotira qua timwa nyunra. Ioni Maakiva mwitanahua kyaahaqa hirero mwitanahua kyapata vurama.

⁶ Vanavaasikya Sorukya Saiparaasini mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata Kotira qua timwa nyiqi vita vutura hini tokya mwatukya mpo Peposini uro nteta taqovaro quaha uti varu vaisiva mpovanto varura. Mwia nrtutu Mpaa-Iesusiva mwiva Iutaa vaisivanto nai unra tiro tiqaro, Nte Kotira qua mwakyaakya qovarama kye varuqo, tiro.

⁷ Mwitaa tiqaro mwiva kamaninra totiqama tero varura. Kamaninra mwia nrtutu Sesiaasi Poraasiva mwiva kyuge vu nraato vataava, mwiva Kotira qua riarero Vanavaasiravata Soruravata nyaanronra.

⁸ Nyaanrovaro Mpaa-Iesusiva mwia vara nrtutu Erimaasiva, mwivavata variqaro kamaninra mwianra e hia mwitanahua Iesusirara ti quara riaante tuvaro

⁹ Soruva mwia nrtutu mpo Poruva Kotira mwanraquravanto mwia utaqi kepukyaqama kyero varuvaro mwiva quaha vaisi mwia taqero mwianra tiqaro,

¹⁰ E Tovesi nraaqiaravantove. Ekyaa kyuge inraikyavanto vaihara e mwia nramwutaavama variaro. Unra quave, uaqia hi kyaiqavave, mwi inraikyava nraahuma i vu nraatoqi vaiho. E

Kotira qua mpo okyara mpo okyara api ti var-iananrave. Api qua qaqira kyaataarama e qati nraahu mwi quara ti variaro.

¹¹ Qio riaante. Mateqama nronravanto i ntuqutiraro i vuvanto qipa quananrove. Mwiaqaataira e huravata mporavata variqi viqara hia huari qio taqenanrave, tiro. Mwitaa tuvaro Erimaasiva taqovaro mwia vuvanto entama vuvaro mwiaqaatairo mwiva aanrani viro tiqaro, Ni kyauqu tu vareta aanra naamutaate, ti varura.

¹² Poruva mwitaa tuvaro Erimaasira vu qipa vuvaro kamaniva vunyaava mwi inraikyara taqero mwiva Porukya Vanavaasikya tu quarara qutaave tiro kyauqu ntukikinraaqa tero Iesusira quara kyupe quave tura.

Mwata mpo Pisintiaani vura

¹³ Poruvavata mwia vatama kye nruhuavata Peposi kyeta mpotuqi vuhua mwata mpo Pam-piriaani uro mwatukya mpo Pekaani uro ntora. Mwini uro ntovaro mwihuaqitairo Ioni Maakiva mwihua kyero uro ntantero Ierusalemmini vura.

¹⁴ Vuvata mwinramwuhua vuhua Peka kyeta Pisintiaani vuhua mwatukya mpo Antiokini uro nteta mwini variqata mwaanraqaa mwinramwuhua uro Iutaa mwaanra nraamwuqi vera nteta mwatakyaa vita varura.

¹⁵ Mwi mwatanaahua Mosesiva gara ntumwato quara kyaara ntita poropetivanto gara ntumwato quara kyaara ntumwa kyeta mwiaqaataita mwaanra nraamwuqaa ntaqikyuhua vaisi mpo titovaro mwiva mwinramwuhua kyapara hiro

tiqaro, Tiri tiqata vakyaa tuaavo, tiri kepukya timwiani quava vahirera, nkye tiri timwa timwivaqeta tire riaare, tiro.

¹⁶ Mwitaa tuvaro Poruva siviroye kyauqu tuaahera kyero mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nkye Isareri vaisinramwuvata, nkye mpo mwatanaahua Kotira nrotu tuaahere variahua nkyevata, riaate.

¹⁷ Isareri nraakye qoraqaa ntaqikiyi variva Kotiva, mwiva haaru tiri haivaqahuarave tiri tiqohuara tiqaro, Nkye ni nraakye qorama varivarave, turave. Mwiaqaatairo tiri haivaqahua Isipini varu entara Kotiva mwihua kyaahaqa hi varuvata mwihua airiqama vuvaro mwiaqaatairo Kotiva nai kepukyaqo mwi mwataraqaatairo mwihua sita varero

¹⁸ nrumu kyovata mwihua 40 ihia qumina mwatani variqi vuvaro Kotiva hia mwihua qaqira kyaraitiro, mwihuaqaa ntaqikiyi vurave.

¹⁹ Mwitaamaqi viqaro mwihua kyaahaqa huvata mwihua Kenaanini nkyiari nramwutaa 7 mwatanaa ru taiqa kyovaro Kotiva Kenaani mwia tiri haivaqahua nyuvata

²⁰ mwihua mwi mwataraqaa 450 ihi vara kyeta ntaqikiyi vurave.

Mwiaqaatairo Kotiva tiri haivaqahuaqaa ntaqikiyiqaro vaisi mpo uhua nronraqama kyero nraakye qora ni qua timwa nyiate tuvata mwihua Kotira qua timwa nyiqita vita mwitaamaqi vita qutu vuvaro mwiaqaatairo Kotiva Samuerira nronraqama kyovaro mwiva Kotira qua timwa nyi varura.

21 (Mwiaqaataita tiri haivaqahua pupohama nyuvata Samuerirara qaqaο tita, Vaisi mpo mwatama tairaro mwiva nronra vunyaava variqaro tiriqaa ntaqikyiarive, tuvaro) Kotiva mwi quarara eo timwa kyero Mpenisamininra okyara Kisira mwaaqu mwia nrutu Sorura nyuvaro Soruva 40 ihia ra variqiro viqaro tiri haivaqahuaqaa ntaqikyiqiro vurave.

22 Mwiaqaatairo Kotiva mwia qoririma mwatero Ntevitiva mwihua vunyaa vaisi variarive tiro, mwia nronraqama kyorave. Kotiva Ntevitirara gamwateqaro mwataama tiro, Ni mutukyavanto Iesira mwaaqu Ntevitirara vaiho. Mwiva nte vararera hiani kyaiqara qioma vara mataananrove, turave.

23 Qio Kotiva nai qua vatora mwivau viqaro Ntevitira okyaraqitairo Isareri huvantu kyaani vaisira Iesusira vara kyovaro tumunrave.

24 Tumu variqaro Iesusiva hia nai kyaiqa toharo antara Ioniva aakyara ntamwa kyero Isareri nraakye qora timwa nyinro tiqaro, Uaqia hi aanranra qaqira kyeta nramanri varaate, turave.

25 Mwitaa timwaqiro viro nai kyaiqa taiqa kyaani entava qaumato vahuvaro Ioniva tiqaro, Nkye nianra ta vaisivaveve qiavo? Nkye Kotiva titaani vaisira vekya variava hia nte mwaa mwivave. Qio taqaate. Mwiva ni naakiara nri variho. Nte qati qumina vaisi variqananra tina, hiama qio mwia kyuqu nraamwu ntahuku mwataaninrave, tiro. Ioniva Iesusirara mwitaa turave.

26 Qio nkye ni kata pakya Evarahaamunra nraisivantove, qumina mpo mwatanaa Kotira

nrtutu tuaahere variahuavatave, nkye ekyaa ri-aate. Tire huvantu vita kyuqema variananranra rieqaro Kotiva tiriara mwi quara vara kyaiharo nriho.

27 Ierusaremini variahuavata, mwihuaqaa ntaqikyiahuvata, hia ntapihiavaro Iesusiva Kotiva titaiva varihata mwihua mpo mwaanraqaa mpo mwaanraqaa poropetivanto qara ntumwatora kyaara ntita hia ntapihiavaro mwi quava Iesusirara tihata mwihua poropeti qua hia ntapihi kye riaraitita, Iesusiraqaa qua vataavarora tiro, haaru poropeti vaisivanto qua tuva mwivauma vaiho.

28 Mwihua Iesusira ru kyarera uti variqata taqovaro hia mwiaqaa qua vahuvatavata mwihua kepukyaqama kyeta Pairaatira rapateta mwia ru kyaante turave.

29 Mwiaqaataita mwihua Kotira mpukuqi Iesusira mwitaa mwitaa hivarave tu quara utu taiqa kyeta Iesusira kyatarigaatai itu kyeta varaqi oriqi uto quntamwa torave.

30 Quntamwa tovaro Kotiva mwia qati vara sivuma kyovaro

31 Iesusiva airi enta mwatani nrohi varuvata Karirisaita Ierusareminianra Iesusira vatama kyeta vuhua mwia taqorave. Mwihua matevata nkyiari taqorara Isareri nraakye qora timwa nyi variavo.

32 Tire Vanavaasikyavata nkyi kyuqe mwakyaakya timwa nyinrenra nrunrahuave. Kotiva haaru tiri haivaqahua timwa nyinro tiqaro, Nraakiara nkyiara rieqana nte mwitaa

mwitaa hirerave, tu quava mate mwivauma vaiho.

³³ Tire teta haivaqahua nyaisinramwu varuraro Kotiva tiri kyaahaqa hirero Iesusira qati vara sivuma kyaiho. Haaru Kotiva Saami 2 mwiqi Iesusirara mwataama tiro:

E ni maaquvantoma variaro.

Mate nte i govama varuqo, turave. *(Thi 2:7)*

³⁴ Iesusiva qutu viharo Kotiva mwia qati vara sivuma kyaiharo Iesusiva hia qaiqaa qutu viro ntenra quariva variho. Haaru Kotiva Iesusirara mwaa quara timwa torave:

Nte Ntevitirara i kyuqema mwatarerave qiava inraikyara,

mwi inraikyara i mwinrenrave, turave. *(Aisaiaa 55:3)*

³⁵ Mpo Saami mpukuqi quavanto mwataamama vahiho:

E hia ena nraaqiara kyuqera qaqira kyairaro

qumina ntenraananrove, turave. *(Thi 16:10)*

³⁶ Ntevitiva tiri haivaqava Kotira kyaiqa varaqiro viro uro qutu vuvata quntamwa tovaro ntenra vurave.

³⁷ Qio Kotiva qutu vira qati vara sivuma kyaiwa, Iesusiva hia qumina ntenra virave.

³⁸⁻³⁹ Ni kata pakya tuaavo, nkye riaate. Nkye uaqia hi kyaiqara uti quara Iesusiva nraahuma qio taiqa kyaananrove. Tiretana mwi mwakyaakyara nkyi timwa nyinrenra nrunro. Nkye Mosesira qua riemwaqita vivaro hia mwi quava nkye uaqia hi kyaiqara uti quara nruka nyataanarove. Nkyiqa qatima qua vahirata

nkye rupa vita variqata hiam qio qati varivarave. Iesusirara qutaa mwivave qiariva, mwiva nraahuma qio huvantu viro qati variananrove.

⁴⁰ Qio nkye rauriqata variate. Haaru poropetivanto Kotira qua qara ntumwato quava nkyiqi qutaa vahiankyorave. Quavanto mwataama tiro:

⁴¹ Nkye ni quara raima mate vaisihua, nkye rauriqata variate.

Nkye nte vararera hiani kyaiqarara nraato taramaqi vita uro qutu quate.

Nkye qati variqi vi entara ntena vararera hiani kyaiqara varaarita nkye mwi kyaiqarara hia qutaave tivarave.

Mpovanto mwi kyaiqara okyara vutu kyero nkyi timwa nyinratavata nkye hia qutaave tivarave.

Nkye nte kyaiqa varaaninra taqeta kyauqu ntukikinraaqa teqata qutu quate, tura.

(Habakuk 1:5)

Kotiva mwitaa turave, tiro.

⁴² Poruva mwi quara timwa nyi taiqa kyero Vanavaasikyantiri mwaanra nraamwugitairo virera huvata nraake qoravanto tiqata, Qio nkyetana mpo enta mwaanraqaa qaiqaa nrumu variqata mwi quara mpoqiavata timwa timwiate, tita.

⁴³ Mwitaa tuvaro mwihua qua timwaqi vuva taiqa vuvata airi vaisi Iutaa vaisive, mpo mwatanaa vaisi Iutaa mwaanra okyara riohuave, mwihua Porukya Vanavaasikya sataqi vuvata mwitanahua mwihua qua timwa nyita tiqata, Kotiva nkyiara po timwa nyataani quara kepukyaqama kyeta riemwaqita quate, tita.

⁴⁴ Mwitaa tuvata mpo mwaanraqaa mwi mwatukyaraqi varuhua airivanto Kotira qua riarerata ntuvaantuama vita varura.

⁴⁵ Ntuvaantuama vuvata Iutaa vaisinramwuvanto taqovata mpo mwatanaa airivanto ntuvaantuama vuvata Iutaa vaisinramwuvanto inronra hita tiqata, Mpo mwatanaavanto tirivata kuaaqi ntuvaantuama vita varivorave, timwa kyeta Porura uaqiama mwatarerata mwia quara unra quave tiqata mwianra qora qua tura.

⁴⁶ Mwitaa ti varuvata Porukya Vanavaasikya hia aatu hiraitita, kepukyaqama kyeta tiqata, Tiretana nkyi Iutaa nraante qua timwa nyunro. Tire mwia qioma mwitaa huro. Mwiaqaataita tire taqaurata nkye mwi mwakyaakyarara uaqia hi quarave qiavo. Nkye ekyaa enta ekyaa enta qati variqi vi quarara hia nkyi kyakya ihata variavo. Mwia kyaara tiretana nkyi Iutaa qaqira kyeta mpo mwatanaahua mwi quara timwa nyinrenrave.

⁴⁷ Nronravanto tiritana titeqaro mwitaama tiho: E mpo mwatanaa mpo mwatanaa kyaahaqa hirata mwihua kyuge aanraqaa vivaro Kotiva mwihua sitaarive tina, nte i omwa votima kyena titauqo, turave. *(Aisaiaa 49:6)*

Nronravanto mwitaa turave, tiro.

⁴⁸ Porukya Vanavaasikya mwitaa tuvata mpo mwatanaa mwihua mwi quara rieta qamwata kyeta nronravanto timwato quarara kyuge quave tita. Nraakye qora ekyaa enta qati variqi quate tiro, Kotiva sita varohua, mwihua Porukya Vanavaasikya qua rieta Iesusirara qutaave tura.

49 Qio Iesusira quavanto ekyaa mwi mwataraqi viro nrinro huvata ekyaa mwi quara riemwanta.

50 Mwitaa huvata Iutaavanto mwitanahua inronra hita uro mwi mwatanaahua nraakye nronranramwu Kotira nrutu tuaahere varuhuvata, nronra vaisivata, unra qua timwa nyuvata mwihua Poruravata Vanavaasiravata uaqiama nyateta mwihua nkyiari mwataqaataita mwitanahua sitamwa kyora.

51 Mwitaa huvata Iesusiva nronraqama kyo vaisitanahua nkyiariqaatai ntuvendrauma kye qaqira tuto kyeta tiqata, Nkye tagevarave, timwa kyeta mwi mwatara kyeta uro mpo mwatukya Aikoniaamini vurama.

52 Qio Iesusira nraaqiaravanto qamwateqata varuvaro Kotira mwanraquravanto mwihua mwutukyave su nyaato kepukyaqama kyovata varura.

14

Porukya Vanavaasikya Aikoniaamini varura

1 Porukya Vanavaasikya Aikoniaamini mwini uro nteta mwitanahua tauraa Antiokini huntama kyeta uro Iutaa mwaanra nraamwuqi nraante variqata qua kepukyaqama kyeta timwa nyuvata Iutaa nraakye qora airivantovata, mpo mwatanaa nraakye qora airivantovata, Iesusirara qutaa mwivave timwa kyeta Iesusira nraaqiaraqama vita kuaaqi varura.

2 Mwitaa huvata Iutaa vaisi mponramwuvanto hia Iesusirara qutaa mwivave tuhua uro unra quaqo mpo mwatanaa mwihua su nyaato vara

apiqama kyovata mwihua Porukya Vanavaasik-
yara ua vu nraato tura.

³ Mwitaa ti varuvata Porukya Vanavaasikya
airi enta mwini variqata hia aatu hiraitita,
Iesusira mwakyaakya timwa nyiqi vuvaro nron-
ravanto Kotiva mwitanahua kyaahaqa huvata
mwitana mwini variqata nronra kyaiqa hia taqo
kyaiqara varaqita vura.

⁴ Mwi mwatukyaraqinaahua ntainra vita hini-
vanto Porukya Vanavaasikyaqaa ntumwa vuvata
hinivanto Iutaqaa ntumwa vura.

⁵ Mwiaqaataita mpo mwatanaa mwihuavata,
Iutaa mwihuavata, nkyiari nronra vaisi kyap-
ata Porukya Vanavaasikya qorama nyateta origo
mwitanahua ntugutirerata uti varuvata

⁶ mwitanahua mwi quara vaakya riemwa
kyeta, mwiaqaataita mwitanahua ntugema kyeta
vetara mwata mpo Rikoniani uro varura. Mwini
variqata mwatukya taaratanaqi Risitaraanivata,
Ntepinivata, mwi mwatukyatana hini hini vahu
mwatukyaraqivata,

⁷ nrohiqata Iesusira mwakyaakya timwa ny-
iqita vura.

Risitaraanivata Ntepinivata varura

⁸ Risitaraani vaisi mpovanto kyuqu ntanrenra
vuva mwatakyaa viro varura. Mwi vaisira mwia
nrova mwata kyovaro mwia kyuqu ntanrenra
vuva hia aanra nrohiraitiro varura.

⁹ Mwiva mwatakyaa viro variqaro Poruva
Iesusirara qua tura rie varuvaro Poruva mwi
vaisiva Iesusiva qutaama ni kyuqu kyugema

mataananrove tura taqero Poruva mwia vuqi aitutu hiqaro

¹⁰ mwianra aakyara ntamwa kyero tiqaro, Sivira ena kyuqu ntatuta kyera mwaamwianra variante, tuvaro mwiva qamwanrama kyero siviroy nrohi varura.

¹¹ Nrohi varuvata nraakye qora ntuvaantuama vuhua Poruva mwi kyaiqara varora taqeta, mwihua nkyiari Rikonaa quaqitaita aakyara nteta tiqata, Qikye, Nyaamwunyaa mwanriqatana-vanto vaisi tueta mwaini tirivata varirerata tumu ntaavo, tita.

¹² Mwitaa timwa kyeta mwihua Vanavaasirara nkyiari vunyaa mwanriqa nrutu nteta *Suaasirave* tita. Poruva qua ti varu vaisiva varuvata tita, mwianra mwanriqa mpo nrutu *Heminrave* tura.

¹³ Suaasirara aakyara nte varu nraamwuva mwatukya nraaqani vahuvaro mwiaqaatairo Suaasira kyaiqa vara mwate varu vaisiva nron-ravanto purimakau qoranramwu nraahu sita varero maunra viti kye nruntaqi ntumwu ny-ateravata varero nri ntovata nraakye qora ntuvaantuama vuhua Porukya Vanavaasikya nrutu tuaahereqata purimakau ru kye nyinrenrata uti varura.

¹⁴ Mwitaa huvata mwitanahua mwihua mwitaa hirera uti varurara ntapihi kyeta, haunri mwihua mwitaa hivorave timwa kyeta, nkyiari tuavaaqa nrahitu kyeta nraakye qoravanto ntuvaantuama vita varura utaqaa hiantamwate viqata aakyara nteta tiqata,

¹⁵ Vaisituaavo, eqaate. Tiretana nkyi nraantante qumina vaisima varuro. Tiretana Iesusira mwakyaakya kyuqe mwakyaakya nkyi timwa

nyinrenrata nrunro. Nkye unra mwanriqa mwia utuara mwintira qaqira kyeta qutaa mwanriqa nrtutu tuaaheraate tita, tiretana mwaini nrunanrave. Mwanriqa Kotiva mwiva nraahuma nyaamwuvata, mwatavata, ekyaa inraikyavanto mwataqi vahiravata, nyaamwuni vahiravata, utu kyero vatairave.

¹⁶ Haaru Kotiva ekyaa nraakye qora qati kyovata nkyiari quataa hi aanranraqaa vurave.

¹⁷ Kotiva qati kyovata vuvarovata mwiva nai nronravanto varira ntapihiate tiro, mwiva nai nyaamwuteqaro kyuqe inraikya mpo inraikyaqo mwihua nyaamwutorave. Mwiva vati vara kyaiharo kyuqema kyeqaro ntiharo kyara kyuqema kyero qupiqeqaro keko tihatama nkye nre-qatama qamwateqata variavo, tita.

¹⁸ Porukya Vanavaasikya mwitaa tuvatavata nraakye qora ntuvaantuama vuhua hia mwitanahua quara nronraqama kyeta riaraitita, mwitananra mwanriqavantove timwa kyeta, purimakau ru kyeta mwihua nyutu tuaahera nyatarera uti varuvata mwihua mwukyaari tu kyeta hia mwitaa hiate timwa kyeta mwihua antua kyora.

Oriqo Porura aavata ntuqutu kyora

¹⁹ Mwia nraakiara Iutaa mponramwuvanto Antiokisaitave, Aikoniaamisaitave, nri nteta nraakye qora ua vu nraato nyuvata mwihua qua riemwaqi vita ori vara kyeta Porura aavata ntuqutu kyeta qutu viho timwa kyeta mwia ntanrauqita uro mwatukya mwaaqani tuto kyora.

²⁰ Porura mwaaqani tuto kyeta vuvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto nrumu Porura tataaqa ututuma vita varuvaro Poruva mwiaqaatairo qati siviro qaiqaa mwatukya mwiqi viro. Mwia qanranraa mwiva Vanavaasikyantiri mwatukya mpo Ntepini vura.

Mwitanahua uro ntanteta Antiokini nrunra

²¹ Mwitanahua Ntepini variqata Iesusira mwakyaakya timwa nyi varuvata airivanto Iesusira nraaqiaraqama vuvata mwitanahua mwiaqaataita uro ntanteta Risitaraani mateta Aikoniaamini vuhua Antioki Pisitiaa mwatani vura.

²² Mwini variqata Iesusira nraaqiara mwini varuhua mwihua kepukyaqama nyateta tiqata, Iesusirara nraahu riemwaqita quate, tita. Tire Kotira mwatukyaqi virera hiarahua airi muaanra varaqi vitama mwini qio quanarave, tiro.

²³ Poruva mwitaa timwa kyero mwitanahua Vanavaasikya mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata vaisi vara mwatama kyeta nronraqama kyeta tiqata, Nkye Iesusira nraaqiaraqaa ntaqikiqita quate, timwa kyeta mwihua kya-pata variqata kyara aurama teta Kotirara aak-yara nteta tiqata, E mwaa Iesusirara qutaave qia vaisinramwuhuaqaa kyuqema kyera ntaqikiqira quante, tita.

²⁴ Mwitaa timwa kyeta mwitanahua Pisitiaa vara kyeta mpo mwata Pampiriaani nri ntora.

²⁵ Mwi mwatara mwini variqata uro Pekaani Kotira qua timwa nyita, mwiaqaataita mwitanahua vevara Ateriaani uro nteta,

²⁶ mwiaqaataita sipiqi mwaanri nteta kyaarera nronraqaama teta Antiokini qoqaraara mwini nrumu ntanteta vura. Tauraa Iesusira nraakye qoravanto Antiokini mwini variqata Kotirara aakyara nteta tiqata, Porukya Vanavaasikya po kye timwa nyatairata mwitanahua mpo mwatanaa mpo mwatanaa Iesusira kyaiqara timwa nyiate, tunani nkyiari kyaiqa taiqa kyeta vura.

²⁷ Mwitanahua mpo mwatanaa mpo mwatanaa mwatukyaqi nrohita Antiokini uro nteta Iesusira nraaqiara mwini varuhua ntuvaantuama kyeta nkyiaritana nrohurara timwa nyita tiqata, Kotiva aanra qatua kyaihata mpo mwatanaa nraakye qoravantovata Iesusirara qutaave qiavo, tita.

²⁸ Mwita timwa kyeta mwitanahua Iesusira nraaqiaranramwu kyapata mpuahaama mwini varura.

15

Porukya Vanavaasikya Ierusalem vura

¹ Porukya Vanavaasikya Antiokini varuvata Iutiasaita vaisi mponramwuvanto nri nteta Iesusira nraaqiaranramwu timwa nyita tiqata, Nkye hia Mosesiva tuntama kyeta nkyeta mwamwanta toqaivera, Kotiva hiam qio nkyi sitaananrove, tita.

² Mwitaama kye timwa nyi varuvata Porukya Vanavaasikya mwi quarara qao timwa kyeta mwihua kyapata nronraqama kyeta inronra hi varura. Mwi quara kyaara inronra hi varuvata Antiokini varuhua kuaa qua vateta Porukya Vanavaasikyavata, mpo uhuavata, siteta

tiqata, Nkyenramwu uro Ierusaremini Iesusiva nronraqama kyai vaisinramwuhua kyapata variqatama mwi quara ntapihi kyaate, tita.

³ Timwa kye sitovata aanravau viqata mwinramwuhua mpo mwatanaahua Iesusirara qutaa mwivave turara mwata mpo Ponisianivata, Sameriaanivata, timwa nyiqita vura. Timwa nyuvata Iesusira nraaqiara mwini varuhua mwihuavata mwi quara rieta mpoqama kyeta qamwateqata varura.

⁴ Mwinramwuhua timwa nyiqi vita Ierusaremini uro ntovata ekyaa Iesusira nraakye qoravantovata, Iesusira nraaqiara nronranramwuvantovata, Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyivi varuhuvata, ekyaa mwihua mwinramwuhua qamwata nyatovata Porukya Vanavaasikya mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata Kotiva kyaahaqa huvata mwitanahua nronra kyaiqa varaqita nrohi varurara timwa nyunra.

⁵ Mwinramwuhua mwitaa ti varuvata Iesusira nraaqiara mponramwuvanto mwihua Parisi mwaanra qua riohua sivita tiqata, Qaqao, tire Iutaa vaisi variqata Mosesira mwaanra qua rieqatama teta mwamwanta toqaana okyararave, Mosesiva timwato quarave, riemwaqita vurahuave. Mpo mwatanaavanto Iesusira qua riaahua, mwihuavata hiama egevarave. Mwihuavata nkyiari mwamwanta toqa kyeta Mosesira quavata riemwaqitama vivarave, tita.

⁶ Mwitaa tuvata Iesusiva nronraqama kyo vaisinramwuhuvata, Iesusira nraakye qoraqaa

ntaqikiyi varuhuavata, mwi quara avuqavu hirerata ntuvaantuama vita.

⁷ Ntuvaantuama vita mwihua airi qua timwaqita vuvaro Pitaava siviro mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni kata pakyaa tuaavo, nkyevata haaru taqorave. Hia Iutaa nraahu Iesusira qua riegata gutaave qiate tiro, Kotiva nkyiqitairo ni nronraqama kyero mwi quara mpo mwatanaahuavata timwa nyiante tiro, ni titorave.

⁸ Kotiva ekyaa nraakye qora mwutukyaqi tage varivave. Mwiva nai mwanraqura tiri timwintema kyero mpo mwatanaahuavata nyi varirave. Mwitaa hirara tita, tire taqauraro Kotiva mpo mwatanaahuaravata qamwateqaro varirave.

⁹ Kotiva hiam tiri mpo qarama timwa tero mwihua mpo qarama nyataiho. Mwihuavata tirivata kuaa qarama nraahu timwa taiho. Tiri nraantante mpo mwatanaahua Iesusirara gutaa mwivave qiarara tiro, Kotiva mwihua uaqia hi inraikyara nruka nyatairave.

¹⁰ Tiri haivaqahuavata, tire tetavata, Mosesira qua vara qu vareta nrohirera taqauraro muaanra ntairave. Qio nkye nanraqama mwi quara mpo mwatanaahuaqaa qu nyatarerata uti variavo? Nkye mwitaa hiqatama Kotira mwataara hirerata uti variavo. Hia nkye mwitaa hiate.

¹¹ Tire taqauraro Iesusiva nronravanto tiriavata po tiraqaatairo Kotiva tiri tivitairave. Qio tiri tivitaintema kyero Kotiva mpo mwatanaa mwihuavata qioma siterove, tiro.

¹² Pitaava mwitaa tuvata mwiqi ntuvaantuama vuhua tirema variqata mwihua Vanavaasikya

Porukya qua rie varuvata mwitanahua sivita nkyiari nrohurara timwa nyita. Mwitanahua mpo mwatanaavanto varunani nrohuvaro Kotiva kyaahaqa huvatatana nronra kyaiqa varaqita nrohurara mwihua timwa nyunra.

¹³ Mwitanahua timwa nyi taiqa kyovaro Iemisiva siviro tiqaro, Ni kata pakyya tuaavo, ni qua riaate.

¹⁴ Vuni Kotiva nraakye qora mponramwu nai nrtutu tuaaheraate tiro, uro mpo mwatanaahuaqitairo sito quara Saimoni Pitaava vaakya tiri timwa timwinrave.

¹⁵ Qio poropeti vaisinramwu haaru gara ntumwato quavavata, mwaa Pitaara quavantovata, ntapihi kyero kuua mwiaqaama vahirove. Haaru mwataa turave:

¹⁶ Nronravanto tiqaro, Nraakiara nte nrumu ntenantena
uro nkyi haivaqara Ntevitira nraamwu nta-putama vira
qaiqaa hoqarerave.

Mwi inraikyara mwi inraikyara nraaparaqama vira
qaraakyaqama kyena vara qaiqaa mwaamwianra tarerave.

¹⁷ Nte mwitaa hiarita nraakye qora mpo mwatanaa
mpo mwatanaahuaqitaina nte ntena nraaqiaraqama
tena nyaanrama taarihua nronra ni puaama kye-varave,
tura.

¹⁸ Nai haaru nronravanto mwi quara qovarama kyorave,

turave, tiro.

(Emosi 9:11-12)

¹⁹ Iemisiva mwitaa timwa kyero mwiva tiqaro, Qio nte mwataamama riauqo. Mpo mwatanaahua qora aanra qaqira kyeta Kotira aanraqaa quahuaqa hia tire mpo muaanra vataare.

²⁰ Nrivaqe tire mwihuani qara nraahu ntumwa kyeta mwitaa mwitaama timwa nyianre: Nkye hia gumina unra mwanriqani vate kyarara nraate.

Hia vaisivanto nraakyevata api nrohiate.

Hia nruntana tu vareta ntaqutu kye vahi aasaura nraate.

Hia nraanrevata nraate.

Mwi quara nraahu qara ntumwa taarata mwihua taqaate.

²¹ (Mpo mwatanaavanto mwi quara riemwaqita vivera, hiama Iutaa mwini varihua mwihua kyapata inronra hivarave.) Iutaavanto mpo mwata mpo mwata quahua variqata mpo mwaanraqaa mpo mwaanraqaa Mosesira qua kyaara ntumwaqita vi variarave. Mpo mwatukya mpo mwatukya Mosesira qua timwa nyiahua variavo, tiro.

Mpo mwatanaahuani qara vara kyora

²² Iemisiva mwitaa tuvata Iesusiva nronraqama kyonramwuhuavata, Iesusira nraakye qoraqaa ntaqikyivi varuhuavata, ekyaa mwiqi ntuvaantuama vita varuhuavata, kuua qua nraahu vateta tiqata, Nrivaqe tetaqitai vaisi mpotana sitaarata mwitanahua Porukya Vanavaasikya kyapata vihua tire mwaaqi variqata timwa tauna quara vevara Antiokini varihua uro timwa nyiate, tita.

Mwitaa timwa kyeta mwihua vaisi taaratana mwatama kyora. Vaisi mpo mwia nrtutu Iutaasira mwia vara nrtutu Vasavaasira, vaisi mpo mwia nrtutu Sairaasira. Mwitanaahua Iesusira nraakye qora hini mwihuaqitai viritogama vita varutanahua varura.

²³ Mwihua mwatama kyeta mpo mwatanaa mwihuani qara vara

kyeta tiqata,

Tire Iesusiva nronraqama kyainramwuhuavata, Iesusira

nraakye qoraqaa ntaqikyi variahuavata, tire nkyi qata

vakyaahua variqatama nkye mpo mwatanaa Antiokini

variahuave, Siriaani variahuave, Sirisiaani variahuave, nkye

tiri tiqata vakyaahua variahua tire nkyi qua mwantauro.

²⁴ Tire riaurata tiriqitaita vaisi mponramwuvanto uro api qua

nkyi timwa nyiavata nkye mwi quara rieta qumi-maqa hi

variavo. Hia tire mwihua sitaurata mwihua nkyiari riemwa

kyeta uro mwitaa qiavo.

²⁵ Mwiaqaataita tire ntuvaantuama vita kuaa qua vateta

mwataama tita, Nrivaqe vaisi mponramwu sitaarata mwihua

tiri mwutukya vahi vaisitana Porukya Vanavaasikyavata

quate, turo.

²⁶ Porukya Vanavaasikya hia nkyiari ru kyerara nronraqama

kye riaraitita, mwitanahua tiri nronra vaisi Iesusi
 Karaisira
 kyaiqa varaqita vi variatanahuave.

²⁷ Mwaisaita tire Iutaasikya Sairaasikya sitaarata
 mwitanahua
 tire kuaa qua vateta qara ntumwa tauna quara
 mwaa nkyiari
 nyoqitaitavata nkyi timwa nyivarave.

²⁸ Kotira mwanraquravantovata,
 tirevata, mwaa quara kuaa quama vatauro. Tire
 hia qumina airi qua tiqata nkyiqa muaanra
 vatarerave.

²⁹ Mwaa quara nraahu riemwaqita quate:
 Unra mwanriqani kyara vatera hia nraate.
 Hia nraanre nraate.
 Hia nruntana tu vareta ntaqutu kye vahi aasaura
 nraate.

Hia vaisivanto nraakyevata api nrohiate.
 Nkye mwi quara riemwaqi viqatama nkye
 kyuqema kyeta
 nrohivarave. Qio mwiqiarama tirenramwu turo,
 tita.

³⁰ Mwitaa timwa kyeta mwihua sitovata mwi-
 hua vevara Antiokini uto Iesusira nraaqiaran-
 ramwu varuhua kuairama kyeta qara vare vura
 nyuvata

³¹ mwihua kyaara ntumwa kyeta ntapihi ri-
 eta mwi quarara qamwata kyeta kyuqe quama
 qaraqai vaiho. Mwi quava tiri kepukyaqama
 timwa taani quarave, tita.

³² Mwitaa tuvata Iutaasikya Sairaasikya Kotira
 qua tutanahua sivita mwihua timwa nyiqata
 kyuqe mwakyaakya mpuahaa qua tiqata mwi-
 hua kepukyaqama nyatora.

³³ Mwitaa timwa kyeta Ierusaremisaita tumu ntotana airi enta mwini Antiokini varuvata mwiaqaataita Iesusira nraaqiaranramwu mwini varuhua kyugema kyeta kyauqu nyita sitovata mwitanahua tumu ntanteta tauraa nkyiari tumu-nani vura.

³⁴ [Sairaasiva nraahu Antiokini variataa huvaro mwini varura]

³⁵ Porukya Vanavaasikyavata airi enta Antiokini varura. Mwitanahuavata mpo uhuavata nronravanto timwato quara nraakye qora timwa nyiqata varura.

Porukya Vanavaasikyatana inronra hita ntainra vura

³⁶ Porukya Vanavaasikya Antiokini variqita vuvaro mpo entanramwu nritarovo Poruva Vanavaasirara tiqaro, Varaiqetana qoqaraanani-anra viqatatana mpo mwatukya mpo mwatukya viqata teta tiqata vakyaahua taqaare. Haaru tiritana Kotira qua timwa nyiavana nraakye qorahua mwihua qiove variavo hiave qio variavo? tiro.

³⁷ Poruva mwitaa tuvaro Vanavaasiva Ioninravata vitero virero uti varura. Ioninra nrutu mpo Maakiva.

³⁸ Vanavaasiva mwiaavata vitero virera uti varuvaro Poruva qaqaqo tiro. Haaru tiritana mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata mwakyaakya timwa nyiqi vi variavararo mwi vaisiva tiritana Pampiriaaqitairo qaqira kyero pupohovaro nrumu ntantero vurave, tiro.

³⁹ Mwitaa timwa kyetatana mwitanahua nronraqama kye inronra hi kyeta ntainra vura. Ntainra vita Vanavaasiva Maakiravata vitero

nkyiariatana mpona sipiqi mwaanri nteta Saiparaasini vura.

⁴⁰ Vuvaro Poruva Sairaasiravata vitero virera huvata mwia qata vakyaahua Iesusira nraaqiaranramwuvanto kyauqu nyita tiqata, Kotiva nkyitananra po timwa nyate variratama nrohivarave, tita.

⁴¹ Mwitaa tuvaro Poruva Siriaanivata Sirisi-anivata viqaro mwiva Iesusira nraaqiaranramwu mwini varuhua kepukyaqama nyataqiro vurama.

16

Porukya Sairaasikya Timotiravata viteta vura

¹ Poruva vuvu Ntepinivata Risitaraanivata uro ntora. Mwini Iesusira nraaqiara mpovanto mwia nrutu Timotiva varuvaro mwia nrovavata Iesusira nraaqiara variqaro mwiva Iutaa nraakye varuvaro mwia qova mpo mwatanaa Kirikivanto varura.

² Iesusira nraaqiaranramwu Risitaraani varuhuavata Aikoniaamini varuhuavata Timotirara kyuce vaisive tuvaro

³ Poruva mwiavata vitero virera hiro taqovaro Timotira qova mpo mwatanaa Kirikivanto variqarora tiro, mwiva hia Timotira mwamwanta toqa mwatova varuvaro Poruva mwia mwamwanta toqa mwatero. Poruva tiqaro, Iutaa mwaini variahua Timotira qova Kiriki vaisi varira ntapihiarave. (Mwihua Timotira mwamwanta hia toqa mwatairave tivorave timwa kyero Poruva Timotira mwamwanta toqa mwatero mwiaqaatairo mwiavata vitero viro.)

4 Vitero vuhua mwinramwuhua mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata Iesusira nraaqiaranramwu tauraa Iesusiva nronraqama kyonramwuhuavata, nronra vaisinramwuvata, Ierusaremini variqata (mpo mwatanaavanto Iesusira nraaqiaraqama vihua mpo hi quara mwataa mwataama kye vataqi quate) tu quara timwa nyiqi vita tiqata, Nkye mwi quara nraahu riemwaqita quate, tura.

5 Mwitaa timwaqi viqata mwinramwuhua Iesusira nraaqiaranramwu kyaahaqa huvata mwihua Iesusira qua kepukyaqama kyeta riemwaqita vita airiqama vura.

Poruva ruvaata taqora

6 Poruvavata mwia vatama kyeta nruhuavata uro vutura Karesiaa hini vahuvaro Pirisiaa hini vahuvaro Esiaa mwata mwiva utaqaqaa vahuvaro Kotira mwanraquravanto mwihuara hia Esiaa mwata mwiaqaa uro qua timwa nyiate tura.

7 Tuvata mwihua vuhua Misiaa mwatani vuvuvaro Pitiniaa mwata qaumato vahuvata mwini virera tuvuro Iesusira mwanraquravanto hia mwini quate tuvata

8 mwihua Misiaa mwata utaqaama teta Toroaasini uro ntora.

9 Mwini uro nteta varuvuro entaqi Poruva ruvaata voti hura qoqaa taqero. Taqe varuvuro Masentoniaa vaisi mpovanto siviro variro Porura nraanrenro tiqaro, Po, qati kyaarera nronra teqera nrinrava nrumu mwaini Masentonianiavata variqara tiri kyaahaqa hianta, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvaro Poruva taqero mwiva siviro mwivavata, tire mpo hiavarahuavata, (nte Ruku-vavata,) mwitaama tita, Kotiva Masentoniaanivata uro ni qua mwakyaakya timwa nyiatema, tiho, tita. Mwitaa timwa kyeta tire mwini vinerata tera hita.

Piripaini vura

¹¹ Mwiaqaatai tire sipiqi mwaanri nteta Toroaasi kyeta kyaarera nronraqaama teta nramanri utaqaa vahu mwatara Samoteresini uro nteta. Mwia qanranraa tire qaiqaa sipiqima teta Niaporisini quavananra.

¹² Mwiaqaataita mwi mwatukyara kyeta verara mwatukya mpo Piripainianra quavarahua mwini uro ntaavananra. Masentonia mwataqitairo mwatuka Piripaivanto vunyaa mwatukyavanto vahuvata Romenivanto mwi mwatukyara qovarama kyora. Tire Piripaini uro nteta mpo entanramwu mwini varita.

¹³ Mwini variqata mwaanraqaa tire mwatukyaqitaita vasaamwunra qesana ntuqieta uro mwaaqani nramanri tokyasataa Iutaavanto Kotirara aakyara nte variava vahiananrove timwa kyeta nramanri tokyasataa mwatakya vita variqata mwini nraakyenramwu ntuvaantuama vuhua qua timwa nyi variavararo

¹⁴ nraakye mpovanto mwia nrtu Ritiaava mwiva Taiatairanyaava mwiva kyoqaa kyaiqa vareqaro nraanre tavuna nyiqanro munima vare varu nraakyeva varuva. Mwi nraakyeva mpo mwatanaava variqaro Iutaa qua mwaanra rieqaro Kotira nrtu tuaahere varu nraakyeva varuvaro nronravanto mwia vu nraato kyaahaqa

huvaro mwiva Poruva tu quara ntapihi kyero riora.

¹⁵ Riero mwivavata mwia nraamwuqi varuhuavata nramanri varora. Nramanri varero mwiva tiriara tiqaro, Nte nkyi nronra vaisiara guta mwivave tuqo. Nkye nianra tiqata, E gutaama Iesusira nraaqiara variaro, tivera, nkye ni nraamwuqi nrita nivata variate, tiro. Mwitaa tuvaro mwia quavanto kepukyaga huvata tire mwia nraamwuqi uro variavananra.

Porukya Sairaasikya karavu rupa kyora

¹⁶ Mpo enta tire qaiqaa Iutaavanto Kotirara aakyara nte varunani virera hiavararo mwanraata mpovanto nrumu tiri qintorama kyero. Vaanavanto mwi mwanraatara utaqi variqaro mwia kyaahaqa huvaro mwiva nraakiara qovara hiani okyarara nraakye qora timwa nyi varura. Nraakye qoravanto nraakiara qovara hiani inraikyara riarerata hiqata airi munima mwi nraakyeraqaa ntaqikyu vaisihua nyuvata mwihua airi munima varora.

¹⁷ Mwi nraakyeve nri ntero Poruravata, tirinramwuvata, tivataqiro viqaro aakyara ntero tiqaro, Mwaa vaisinramwuhua mwanriqa Kotiva nyaamwuni varira kyaiqa vare varia vaisihuave. Nkye hia ekyara qutu vivaro Kotiva nkyi qati sitaaninranra mwihua timwa nyinrenrata nri-avo, tiro.

¹⁸ Mwi nraakyeve airi enta tiri tivataqiro viqaro mwi quara timwaqiro vuvaro Porura mpogama kyero pupohovaro mwiaqaatairo mwiva nraakye utaqi varu vaananranra tiqaro, Nte Iesusi Karaisira nrutu nteqanama iara mwi

nraakyerakitaira nritarera quante tuqo, tiro. Mwitaa tuvaro mwi nraakyerakitairo vaana mwiva gamwanrama kyero nritarero viro.

¹⁹ Vuvata mwiaqaa ntaqikiyi varuhua taqo-
varo mwihua munima varo aanrava taiqa vu-
vata mwihua tiqata. Qikye, hiamaa qaiqaa mwi
nraakyevea qianinraqaataita munima varaan-
rave, tita. Mwitaa timwa kyeta mwihua raraqa
tovata mwihua Porukya Sairaasikya ntavaaqavu
kyeta ntanraunru vareta ko tirerata nronra vais-
inramwuvanto variqata qua tunani kyapaqama
vahu mwatukyaraqaara vurama.

²⁰ Uro mwini kyeta Romeni vaisi qua ntapihi
varu vaisihua timwa nyita tiqata, Mwaa lu-
taa vaisitanave. Mwiuhua tiri mwatukyaqi
nrumu variqata uaqia hi inraikyara nraakye qora
nyaamwute variavo.

²¹ Tire Romenivanto hia mwi quara riarerave
timwa kyeta qao timwa tauna quara, mwihua
timwa nyi variavo, tita.

²² Mwitaa tuvata nraakye qora mwini
ntuvaantuama vita varuhua Porukya Sairaasikya
ntuquti varuvata mwihua vunyaahua uro
Porukya Sairaasikya tuavaaqa nraanrahituma
kye qatinani vara kyeta tiqata, Mwaatanahua
kyaamwuqotai ntuqutukye vataate, tita.

²³ Mwitaa tuvata mwitanahua ntuqutu kye
ntupintirima kye vateta sitaqita uro karavuqi
tuto kyeta karavuqaa ntaqikiyi varu vaisirara
tiqata, Mwitahanahua tuqara kyera rupataante,
tita.

²⁴ Mwitaa tuvaro karavuqaa ntaqikiyi varuva
mwihua tuntama kyero karavu nraamwu mwia

nai vetara utaqi vahura mpoqi sitaqiro uro kyero mwitanahua kyuqu kyatari vauru toraqi vatero vara mwatumwi tuqara kyero rupa tero.

²⁵ Mwitaa huvata mwitanahua mwiqi variqata enta mwutukya Kotirara aakyara nteta ihi timwaqi viqata Kotira nrutu tuaahere varuvata karavu hini mwihua variqata mwitana tura rie varura.

²⁶ Rie varuvaro qamwanrama kyero mwaturavanto nronraqama kyero karavu nraamwu qakyaa hi varuvaro mwiaqaatairo karavu nraamwu qesanramwu ekyaa qatua vuvaro ekyaa karavu vaisiqaatairo seni kyaanta huvantu viro tumu ntura.

²⁷ Mwitaa huvaro karavu nraamwuqaa ntaqikiyi varu vaisiva vaitoraqitairo sivirotaqovaro ekyaa qesa qatua viro vahuvaro mwiva qikye tiro. Ekyaa karavuvanto mwaaqitaita ntugema kyeta quavo. (Mwia kyaara niqaa ntaqikiyi vari vaisiva ni ru kyaankyorave), timwa kyero mwiva nai paipanta veva tuaqitairo ntanrau kyero mwiaqotairo naivanto nai ru kyarero uti varuvaro

²⁸ Poruva aakyara ntero tiqaro, Hia enavanto ena ru kyaante. Tire ekyaa mwihua mwaaqi qatima varuro. Hia mpovanto aatu ntugema kyero viho, tiro.

²⁹ Mwitaa tuvaro karavu nraamwuqaa ntaqikiyi varuva tiqaro, Omwa qupiqita nriate, timwa kyero mwiva hiantero mwiqi viqetero mpoqama kyero aatu hiqaro uro Porukya Sairaasikya suqaa mwatasata ntumwa viro varuvaro kyuqu kyauqu nti varuvaro varura.

³⁰ Mwiaqaatairo mwiva siviro mwitanahua sitaairo uro mpoqi kyero mwitanahua kyapara hiro tiqaro, Nkyetana nronraqama quatanahuave. Nte nataa hiarirove Kotiva ni pitaananrove? tiro.

³¹ Mwitaa tuvata mwitanahua mwia timwa mwita tiqata, Iesusiva tiriqaa ntaqikiyi varivave. E mwianrama qutaa mwivave qiante. Mwitaa tiraroma Kotiva ivata i nraamwuqi varihuavata sitaananrove, tita.

³² Mwitaa timwa kyeta mwitanahua nronravanto tu quara mwia timwa mwitatana mwia nraamwuqi varuhuavata timwa nyunra.

³³ Mwitanahua mwihua timwa nyuvaro mate mwiqiara karavuqaa ntaqikiyi varuva mwitanahua sitaairo uro vaisivanto ntuquti tora hiqama nyatero mwiaqaatairo mwivavata mwia nraamwuqi varuhuavata nramanri varora.

³⁴ Nramanri vareta mwiaqaatairo karavuqaa ntaqikiyi varuva qaiqaa mwitanahua sitaairo uro nai nraamwuqi kyero mwitanahua kyara nyinro. Kyara nyinro mwivavata, mwia nraamwuqi varuhuavata, Kotirara mwutukya ntuvata mwihua mpoqama kyeta qamwateqata varura.

³⁵ Mwia qanranraa toqaqi Romeni vunyaahua nkyiari piponramwu siteta tiqata, Mwi vaisitanahua huvantu kyaivata quate,

³⁶ tuvata mwinramwuhua uro karavuqaa ntaqikiyi varura timwa mwuvaro mwiva Porura timwa mwinro tiqaro, Vunyaa vaisivanto qua vara kyeta tiqata, Ivata Sairaasiravata karavuitaira huvantu kyairata quatema, qiavo.

Qio nkyi mwutukyavanto qihaakya hirata mwaaqitaita quate, tiro.

³⁷ Mwitaa tuvaro Poruva qaqaao timwa kyero mwiva pipo mwihua timwa nyinro tiqaro. Mwi-hua enta hia ntapihi kye ko tiraitita, mwi-hua nraakye qora suqaa tiritana kyaamwuqo-taita ntuqutu kye vateta tiritana karavuqi kyaar-ave. Qio, tiretana hia qumina vaisitanavauma varuro. Tiretana Romeni nrtutu varaurahuama varuro (haaru tiritana nronraqama kyaavata Romeniqama vita varurahuave). Qio mate, mwi-hua tiritana tirema uqeta kyeta titarerata uti variavo. Hiamatiretana qati uqeta kyeta quanarave. Romeni vunyaa vaisi mwihua nkyiarima nrumu tiritana huvantu kyevarave, tiro.

³⁸ Poruva mwitaa tuvata piponramwuvanto uro Romeni vunyaahua timwa nyuvata mwihua Porukya Sairaasikya tire Romenivantove tu quara rieta mwihua aatu hita.

³⁹ Mwihua aatu hiqata uro mwitanahuara po kye timwa nyateta qihaakyama kyeta tiqata, Qikye, tire hia mwitaa hiataara qora utunanrave, timwa kyeta mwitanahua karavuqitaita siteta, Qio mwaa mwatukyaraqitaitavata quate, tita.

⁴⁰ Mwitaa tuvata Porukya Sairaasikyatana kar-avu kyeta uro Ritiaara nraamwuqi Iesusira nraaqiaranramwu uro taqeta mwitanahua mwihua kepukyaqama nyataare tita kyuqe qua timwa nyita mwiaqaataita mwitanahua mwi mwatukyara kyeta vurama.

Tesaronaikaani vura

¹ Mwitanahua Piripai kyeta vuhua uro mwatukya mpotana Ampiporisivata, Aparoniaavata, vara kyeta vutura Tesaronaikaani uro ntoro. Mwi mwatukyaraqi Iutaa mwaanra nraamwu mpo vahura.

²⁻³ Poruva nauqaa uturara rieqaro mwi nraamwunraqi vera ntero. Poruva taarampo mwaanraqaa mwiqi variqaro mwakyaakya mwiqi ntuvaantuama vuhua timwa nyinro. Mwiva mesaiara mwihua hia ntapihura timwa nyinrenra hiro hia mwihua mwia quara unra quave tintema kyero Poruva mwia okyara ntapihi kyero Kotira mpukuqitairo puaama kyeqaro timwa nyinro tiqaro, Mesaiaavanto nriqa vi inraikyara varero uro utu viro qaiqaa qati siquani quava Kotira mpukuqi mwataama vahirave. Iesusiva nte mate nkyi timwa nyu vaisiva qio mwivama mesaiia mwiva variho, tiro.

⁴ Mwitaa tuvata Iutaa nraakye qora mponramwuvanto qutaama qiaro timwa kyeta Porukya Sairaasikya vataqita vuvata, Kiriki vaisi airinramwuvanto Iutaa qua mwaanra riohua mwihuavata qutaave timwa kyeta Porukya Sairaasikya sataqita vuvata, nrtu nronra vataa nraakyenramwuvata, mwitanahua sataqita vura.

⁵ Mwihua qutaave tuvata Iutaa vaisinramwuvanto taqovata mpo mwatanaa nraakye qoravantovata Porukya Sairaasikya sataqita vuvata mwihua mwia kyaara mwihua uaqia huvata uro aanraqaataita uaqia hu vaisihua sita ntuvaantuama kyeta mwihuara vuavi tuvata mwi vaisi-

hua uro ekyaa mwi mwatanaahua rapatovata mwihua uro Iasoninra nraamwu qesa ntukuraa kyeta viqeteta nraamwuqi Porukya Sairaasikyara puaama kye sitaqita nraakye qora suqaa kyarera utura.

⁶ Puaama kye taqovata hia huvata mwiaqaataita mwihua Iasoninravata Iesusira nraaqiara mponramwuvata ntavaaqavu kyeta ntanrauqita uro mwi mwatukyaraqaa ntaqikiy varu vaisihua suqaa kyeta aakyara nteta tiqata, Ekyaa mwata maata vahintema mwaa vaisinramwuhua antua utuqita nrohiahuama mwaini tiri mwatukyanivata nrianrave.

⁷ Nriavaro mwaa vaisiva Iasoniva mwinramwuhua qamwata nyatero nai nraamwuqi sitaqiro uro kyaiho. Tiri vunyaa vaisi Rominyaava varihata mwihua ekyaa mwia qua hia riaraitita, mwia qua nteqa kyeta tiqata, Tiri vunyaava mpovanto Iesusivama variho qiavo, tita.

⁸ Mwihua mwitaa tuvata mwi mwatukyaraqaa ntaqikiy varuhuavata, nraakye qora mwini ntuvaantuama vita varuhuavata, uaqia huvata nronraqama kye qua aakyara timwaqita vura.

⁹ Mwitaa ti varuvata mwi mwatukyaraqaa ntaqikiy varuhua tiqata, Iasonivavata mpo vaisinramwuvata qio mwitaa mwitaama munima kyetama mwaatani quate, timwa kyeta mwinramwuhuaqitaita munima vareta huvantu kyovata nkyiari mwaatani vurama.

Mperiaani vurama

10 Mwihua huvantu kyovata vuvaro enta huvata Iesusira nraaqiaranramwuvanto mwi mwatukyaraqi varuhua gamwanrama kyeta Porukya Sairaasikya Mperiaani sitovata mwitanahua mwini vurama. Mwitanahua Mperiaani uro nteta uro Iutaa mwaanra nraamwuqi vera nte variqata qua mwakyaakya timwa nyunra.

11 Mperiaaqinaahua hia Tesaronaikaqi-naahua voti hiraitita, mwihua qaraakya qua Poruva tu quara riaataa nraahu huvata mwia qua riegata mwihua mpo enta mpo enta Porura quavanto qutaa qua vahianinra nkyiari sugovata taqarerata Kotira mpukuqi mwi quara kyaara ntiqata puua hi varura.

12 Mwitaamaqita vita Iutaa airivanto Iesusir-ara qutaa mwivave tuvata Kiriki nraakye nrutu nronra vahuhuavata airivanto qutaave tuvata Kiriki vaisi airivantovata qutaave tura.

13 Airi nraakye qora Iesusira quara qutaave tuvata Iutaa vaisinramwu Tesaronaikaani varuhua riovaro Poruva Mperiaani Kotira qua timwa nyi varuvata mwia kyaara mwihua nkyiari mwaata mwini kyeta Mperiaa mwini uro nteta antua qua tiqata uaqia hu vaisihua sita kyeta mwihua rapateqata tuvata Porura uaqiama mwatarerata uti varura.

14 Mwitaa huvata Iesusira nraaqiaranramwu mwini varuhua Porura rivorave timwa kyeta gamwanrama Porura vita kyeta vevani titovaro vuvata Sairaasikya Timotikya nraahu Mperiaani varuvata

15 mpo vaisinramwuvanto Porura vitaqita uto mwatukya nronra Ateni mwini kyeta mwiaqaataita mwinramwuhua uto ntanteta Mperiaani nruhua nrumu Sairaasikya Timotikya timwa nyita tiqata, Poruva nkyitananra tiqaro, Nkye mpo kyaiqa taiqa kyeta qamwanramama mwaini nte hunani tumuate, tiho, tita tura.

Poruva Atenini varura

16 Mwia kyeta vuvaro Poruva Ateni mwini nan-rianraa variqaro mwiva mwatukya mwiqi nro-hiqaro taqovata mwi mwatanaahua airi inraikya viri kohi kyeta tiri mwanriqave timwa kyeqata vatova vahuvaro Porura mwutukyavanto uaqia huvaro varura.

17 Poruva mwi inraikyara mwi inraikyara taqero mwiaqaatairo mwiva Iutaa mwaanra nraamwuqi uro variqaro Iutaavata, mpo mwatanaa nraakye qoravanto Kotirara aakyara nte varuhavata, mwakyaakya timwa nyinro mwiaqaatairo mwiva mpo enta mpo enta maaketiqi uro variqaro mpo mwatanaa nraakye qora vitare nritare hi varuhua qua mwakyaakya timwa nyinro.

18 Poruva mwihua timwa nyi varuvata mpo qua Epikuriaaninra okyaravata, Sotoikira okyaravata, riohua nri nteta mwihua Poruravata qua tura. Mponramwuvanto nkyiari henahua kya-para hita tiqata, Mwamwaa api mpo qua mpo qua ti vari vaisiva, mwaava nanra qua tirerove ti variho? tita.

Tuvata qaiqaa mpo uhua tiqata, Mwiva mpo mwatanaahua mwanriqanramwu okyararave ti variho? tita. Poruva Iesusiva qutu viro qaiqaa

qati sivurara timwa nyi varuvatara tita, mwihua mwitaa tura.

¹⁹ Mwihua mwitaa timwa kyeta Porura viteta Ariopakaasi kaanasorinramwu kuairama vita varunani uro kyeta Porurara tiqata, Qaraakya qua e nraakye qora timwa nyi variana quara tiri timwa timwiqe riaare.

²⁰ Tire i qua riauraro mwi quava nraahumwa mpo qara ihata qaiqaavata mwi quara okyara ntapihi kyeta riarerave, tita.

²¹ Mwi mwatanaahuavata, mpo mwatanaahuavata mwiqi varuhuavata, qua nraahu ti varu vaisihua variqata mwihua qaraakya qua timwaqi viqata qaraakya qua riemwaqita virara nraahu rieqata varura.

²² Mwihua mwi quara okyara riarerave tuvaro Poruva Ariopakaasi kaanasorinramwu kuairama vuhua suqaa siviro timwa nyinro tiqaro, Ateninyaa vaisi nkyenramwuve, nte taqauqata nkye mpoqama kyeta mwaanra okyara mpo okyara mpo okyara riemwaqita vi variahuave.

²³ Nte mwaini nkyi mwatukyaqi nrohiqana nkyeta mwanriqanramwuanra aakyara nteqata mpo inraikya mpo inraikya utu taara airi inraikyama taqauqo. Nte mpo taintavata taqauqo. Mwiaqaa mwaa quara qara ntumwa taarave: *MWAA TAINARA TIRE HIA TAQETA RIETA HUNA MWANRIQANRANRA RIEQATA TAINA UTU MWATAUNANRAVE*, qiarave. Nkye mwanriqa mwia hia taqeta rieta ntapihiara, mwianra qumina nkye aakyara nte variara, nte mate mwianra ntapihi kyena nkyi timwa nyinrenrave.

24 Mwanriqa mwia nrutu Kotivave. Kotiva mwataavata, ekyaa mwiaqaa vahi inraikyara-vata, utu taivave. Mwiva nyaamwuqaavata, mwataqaavata, ntaqikiyi varivara tiro, mwiva hia vaisivanto hoqataa nraamwunraqi variqiro vi varivave.

25 Kotiraqaatai ekyaa nraakye qoravanto nraai-hovata ekyaa inraikyavata vare variarara tiro, hiam qio vaisivanto mpo inraikya Kotira kyaa-haqa hiariva vahiananrove.

26 Kotiva haaru vaisi kuaiqia tiri haivaqara utu tovaro mwikuraqaatairo ekyaa nraakye qora qovarama vuvaro Kotiva ekyaa mwata maata variate tiro, mwihua sitorave. Kotiva nraakye qora utu kyero tiqaro, Mwi mwatanaava mwi entara mwi mwataraqaa variananrove, mwi entara mwi mwatanaava mwi mwataraqaa varianan-rove, timwa kyero kyaihata variarave.

27 Mwihua Kotirara puua hirerata tupaupa hi-antema kyeta puua hiate tiro, Kotiva nraakye qora qovarama kyaihata variarave. Qio Kotiva hia tiri nyianrato variho.

28 Mwianra mpovanto mwitaama tiro:

Kotiva qati varirara tita, tire qati variqi vita, tire qakyya

hita, tire qati nraahu variqi quarahuama varuro, tirave.

Nkyi mpukuqi qara nti varia vaisihua mwitaama tita:

Tire mwia nraaqiarama varuro, qiarave.

29 Qio tire Kotira nraaqiara variqatara tita, tire Kotirara mwiva vaisivanto korive, orive, muni-mave, vara kyeta kohi kyeta utu taa inraakyara votima kyero varirave qiarorave.

30 Haaru nraakye qora hia Kotira ntapihi kyaraitita, qora kyaiqa vare varuvaro Kotiva qati vu taqe kyorave. Mwaa entara Kotiva ekyaa nraakye qorara uaqia hi aanranra qaqira kyaate ti varirave.

31 Kotiva qua vatero tiqaro, Mpo enta ko qiari entavama vahiananrove, tirave. Mwi entaraqama Kotiva nronraqama kyai vaisiva ntapihi kyero ko tiqaroma mwaa mwataraqaa vari nraakye qorahua qua riaanarove. Nkye ko qiani vaisira mwia ntapihi kyaate tiro, Kotiva mwia qutu vuraqitairo qati vara sivuma kyorave, tiro.

32 Poruva Iesusiva qutu vuvaro qaiqaa qati vara sivuma kyo quara tuvata hini uhua raima mwatovata hini uhua tiqata, Mpo entavata e mwi quara qaiqaavata tiraqeta tire riaare, tita.

33 Mwitaa tuvaro Poruva mwihua kyero vura.

34 Vuvata vaisi mponramwuvanto mwia vataqita vita Kotira nraaqiaraqama vura. Vaisi mpovanto Taionisiaasiva mwiva Ariopakaasi kaanasori vaisivanto varuvaro nraakye mpo mwia nrtutu Ntamarisiva mwitanahuavata, mponramwuvantovata, Porura vataqita vura.

18

Poruva Korintini vura

1 Mwiaqaatairo Poruva Ateni kyero Korintini vura.

² Mwini uro ntero mwiva Iutaa vaisi mwia nrutu Akuiraara Pontaasinyaanra puaama kyora. Haaru vunyaa vaisi Korontiaasiva ekyaa Iutaa mwihuara hia Romini variate timwa kyero ekyaa sitamwa kyo entara, Akuiraava nai nraata Pisisir-aaravata vita varero Itari kyero mwi entara Korintini nrumu varura. Poruva mwitanahua taqarero vuva

³ uro mwitanahuavata varura. Mwivavata mwitanahuavata seri nraamwu toqa kyeqa haqiro kyaiqara varohuara tita, mwihua kuaaqi variqata mwi kyaiqara varora.

⁴ Poruva mwi kyaiqara vareqaro mwiva mpo mwaanraqaa mpo mwaanraqaa Iutaa mwaanra nraamwuqi vera ntero variqaro Iutaavata, Kiriki-vata, Iesusira quara qutaa quave qiate tiro, mwiva mwihua kyapata qua ti varura.

⁵ Poruva mwitaamaqi vi varuvata Sairaasikya Timotikya Masentoniasaita uro ntovaro mwiaqaatairo Poruva mpo kyaiqa varora qaqira kyero mpo enta mpo enta Iesusira mwakyaakya nraakye qora timwa nyiqiro viro. Mwiva Iutaa timwa nyinro tiqaro, Nkye mesaiaa vekya variara qio Iesusiva mwivave, tiro.

⁶ Tuvata mwihua mwi quara hia riaraitita, mwi quara kyaara Porura uaqiama mwateqata uaqia hu quara tuvaro Poruva qaqao timwa kyero ntuyenrauma kyero tiqaro, Kotiva nkyi qaqira kyairata nkye raupirima vivera, hia niqaavauma qua vahiananrove, nkyitaqaama qua vahiananrove. Mate nte nkyi kyena mpo mwatanaahua hinani virerave, tiro.

7 Mwitaa timwa kyero Poruva mwiaqaatairo mwihua kyero mpo mwatanaa vaisi mwia nrutu Taitaasi Iasitaasira nraamwuqi uro varura. Taitaasi Iasitaasiva Kotirara aakyara nte varu vaisiva varuvaro mwia nraamwuvanto Iutaa mwaanra nraamwu qaumato vahura.

8 Vaisi mpovanto mwia nrutu Kirisipaasiva, mwiva mwaanra nraamwuqaa ntaqikiyi varuva mwivavata, mwia nraamwuqi varuhuavata, nronra Iesusirara qutaa mwivave tura. Korintiqinaahua airivantovata Porura mwakyaakya rieta qutaa quave timwa kyeta nramanri varora.

9-10 Mwitaamaqiro vuvaro mpo enta Poruva entaqi vaiteqaro ruvaata taqovaro nronravanto mwia timwa mwinro tiqaro, Nte i vatama kyena varurara tira, e hia aatu hiqara mwakyaakya timwa nyiante. Hia tirema variante. Mwaa mwatanaahua airi nraakye qora ni nraaqiara variavananra tina, nte iqaa ntaqikiyiqi vi vari- ariro hia mpovanto qio i ruananrove, tiro.

11 Mwitaa tuvarora tiro, Poruva kuaa ihi vara kyero mpo ihi hinivata mwini variqaro mwi mwatanaahua Kotira qua timwa nyiqiro vura.

12 Poruva mwitaamaqiro vuvata Kariora nron- raqama kyeta tiqata, E Romeni vunyaa vaisi mpo variqara Akaiiaqaa ntaqikiyante, tuvaro Kariova nronraqama viro varura. Mwiva varuvata Iu- taa mponramwuvanto ntuvaantuama vita tiqata, Nrivaqe Porura uaqiama mwataare, timwa kyeta uro Porura ntavaaqavuqita uro ko ti varu nraamwuva vahunani kyeta Kariorara tiqata,

13 Mwaa vaisiva nraakye qorara mwataa mwataama kyeqatama Kotira nrutu tuaaheraate tiqaroma tiri mwaanra qua nteqa kye variho, tita.

14 Mwihua mwitaa tuvaro Poruva qua qiankye tuvaro Kariova nraante Iutaa vaisinramwuanra qaqaqo tiro, Mwaa vaisiva hia ruvi kyaiqarave, uaqia hi kyaiqarave, utiqaro kamaninra qua nteqa kyaitirio, nte qioma nkyi qua riautirio.

15 Nkye nkyeta quarave, nkyeta nyutuarave, nkyeta mwaanra okyararave, nronraqama kye rieqata nte hunani nriavo. Mwi quava nkyitani vahirara tina, nte hia mwi quara riarerave. Nkyeta mwini viqata qiate, tiro.

16 Kariova mwitaa timwa kyero mwiva mwihua mwiqitairo sitero tiqaro, Hianteta mwaaqitai vevante quate, tiro.

17 Mwihua sitovata vaisi mponramwuvanto uro Sositenisira Iutaa mwaanra nraamwuqaa ntaqikyura mwia ntavaaqavu kyeta ko nraamwu qesaqaa variqata mwia ntuqutu kyeta vatovaro Kariova hia mwianra nronraqama kyero riora.

Poruva nrumu ntantero Antiokini vura

18 Poruva Korintini Iesusira nraaqiaranramwu kyapata airi enta vari kyero mwiaqaatairo mwiva Pisisaaravata, Akuiraaravata, sitero Korinti kyero sipiqi mwaanri ntero Siriaanianra vura. Mwiva mwinianra viqaro mwatukya mpo Senkariaani uro ntero Kotirara nai kyauqu nrqiqaa vateqaro mpo qua timwa torara rieqaro nai qiata ekyaa toqa kyero viro.

19 Qio mwinramwuhua vuhua Epesaasini uro nteta Poruva Pisisiraakya Akuiraakya mwini

kyero uro Iutaa mwaanra nraamwuqi vera ntero Iutaa kyapata qua tiro.

²⁰ Mwihuavata qua tuvata mwihua Porurara tiqata, Tirivata mpuahaama variqira quante, tuvaro Poruva qaqaqo tiro, Nte mate hia nkyivata mpuahaa varirerave, tiro.

²¹ Timwa kyero mwiva virera hiro mwihua timwa nyinro tiqaro, Nraakiara Kotiva qiove tirera, nkyivata qaiqaa nrumu varirerave, tiro. Timwa kyero mwiva sipiqi mwaanri ntero vura.

²² Vuva Sisariaani uro ntero mwiaqaatairo mwiva sipiqitairo mwaamwi ntero viviro uro verera Ierusaremini Iesusira nraaqiaranramwu qua mwantero mwiaqaatairo uro ntantero Antiokini uto varura.

²³ Mwiva mwini mpo entanramwu vari kyero mwiaqaatairo mwiva vuva uro mwata mpotana Pirisiaanivata, Karesiaanivata, nrohiqaro mwatukya mpoqi mpoqi Iesusira nraaqiara varuhua kepukyaqama nyataqiro vura.

Aporosiva Epasaasiqivata Korintiqivata kyaiqa varora

²⁴ Poruva mwihua kepukyaqama nyate varuvaro Iutaa vaisi mpovanto mwia nrotu Aporosiva, mwiva Arekisantaanyaava, mwiva Epeasasini vura. Mwiva kyuqema kyeqaro nraakye qora qua mwakyaakya timwa nyi varuva. Mwiva Kotira qua qara ntumwa tora kyuqema kyero rio vaisiva.

²⁵ Mpovanto nronra vataqi quani aanranra mwia nraamwutovaro mwiva ntapihiro mwiaqaatairo mwiva kepukyaqama kyero nraakye qora Iesusirara vutu kyero timwa

nyiqiro vura. Mwitaa hiqaro mwiva haaru Ioniva nramanri nyu entarara nraahu mpoqivata ntapihura.

²⁶ Aporosiva Epesaasini uro ntero Iutaa mwaanra nraamwuqi vera ntero mwiva hia aatu hiraitiro Kotira qua timwa nyi varuvata Pirisiraakya Akuiraakya mwia qua rieta mwia vitaqita nkyiaritana nraamwuqi uro kyeta Kotiva hinani vi aanranra Iesusira qua mpoqivata ntapihi kyeta timwa mwunra.

²⁷ Timwa mwuvaro riero mwiaqaatairo mwiva Kirikini virera huvata Iesusira nraaqiaranramwu Epesaasini varuhua mwia kyaahaqa hiqata qara ntumwa kyeta mwita Iesusira nraaqiaranramwu Kirikini varuhuara mwaa vaisira kyuqe hi vaisira qio mwia kyuqema kyeta vitaate timwa kyeta qara mwia mwia mwita. Mwuvaro Aporosiva varero uro nyinro mwini variqaro mwiva Kotiva kyuqema nyatovata Iesusira nraaqiaraqama vuhua kyaahaqa hiqaro varura.

²⁸ Mwiva nraakye qora suqaa variqaro Iutaa kyapata qua timwaqiro vuvaro mwia quavanto Iutaa qua nraatara kyero. Mwiva Kotira mpukuqinaa qua timwa nyiqanro Iesusira mesaiaa okyararavata ntapihi kyero timwa nyunra.

19

Poruva Epesaasini varura

¹ Aporosiva Korintiqi varuvaro Poruva vuva mpo mwataqaama tero vuva Epesaasini uto ntero taqovata Iesusira vataqita nro uhua mwini varura.

² Varuvaro mwiva mwihua kyapara hiro tiqaro, Nkye haaru Iesusirara qutaave tu entara nkye Kotira mwanraqura varorave iho? tiro. Tuvata mwihua tiqata, Hia tire Kotira mwanraquravanto variho qia okyarara riaunanrave, tita.

³ Tuvaro Porura mwihua kyapara hiro tiqaro, Mwitaa ihata nkye nanra nramanri varaarave? tuvata mwihua tiqata, Tire Ioninra nramanri varaunanrave, tita.

⁴ Tuvaro Poruva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nraakye qora uaqia hi aanranra qaqira kyaate tiro, Ioniva mwihua nramanri nyunrave. Ioniva mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni naakiara nriani vaisira mwianra qutaa mwiva mesaiaavanto variho qiate, turave, tiro.

⁵ Poruva mwitaa tuvata mwihua mwi quara riovaro Poruva Iesusira nrutu nteqaro nramanri nyinro mwiaqaatairo

⁶ nai kyauqu mwihuaqaa vatovaro Kotira mwanraquravanto mwihuaqi tumu varuvata mwihua mwiaqaataita mpo qua mpo quaqitai Kotira qua timwa nyi varura.

⁷ Mwi vaisinramwuhua 12 nramwu varura.

⁸ Poruva Iutaa mwaanra nraamwuqi variqaro taarampo torara hia aatu hiraitiro, mwi quara ntapihhi kye riaate tiro, Kotiva ntaqikyiani quara mwihuavatama kyeru ti varura.

⁹ Timwa nyuvata mponramwuvanto mwihua su nyaatovanto kepukyaqa huvata hia Porura qua riaraitita, mwiaqaataita mwihua nraakye qora suqaa Porurara tiqata, Nronravanto hinani-anra qua aanranra e qiananra uaqia hi quarama

ihó, tita. Mwihua mwitaa tuvaro Poruva mwihua kyero Iesusira nraaqiaranramwu nraahu sita varero vuva uro mpo nraamwuqi Tiranaasira sikuru nraamwuqi variqaro qua mwakyaakya timwa nyi varura.

¹⁰ Mwiqi variqaro taara ihi mwianra Kotira qua mwakyaakya timwa nyuvata ekyaa Esiaani varuhua Iutaave, mpo mwatanaave, nronra Iesusira qua riora.

Sivaara mwaaqunramwu

¹¹ Kotiva Porura kyaahaqa huvaro mwiva nronra kyaiqa, mpo kyaiqa mpo kyaiqa vare varura.

¹² Mwitaa huvata Porura tuavaaqave, pata tavuna qainaamave nominra nrukorave, nrumu varaqita uro nriqa vuhuaqaave, vaanavanto utaqi varuhuave, viti mwihua nyamwantaqa vatovata nriqa vuhua kyugema vuvata vaanavantovata vaisi utaqitairo nritarero vuvata mwihua qio varura.

¹³⁻¹⁴ Mwitaa huvata Iutaa vaisi mponramwuvanto mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqata vaana sitarera uti varuhua varura. Mwi vaisihua Sivaara mwaaqu 7 nramwu varuvaro mwihua sova Iutaa mwaanra qua riegaro Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisiva nronravanto varuvata mwihua Porura kyaiqa taqeta, Porura nraantan-teta mwiva varo kyaiqara mwihuavata vararerata uti varita tiqata, Nrivaqe tirevata Iesusira nrutu nteqata vaana sitaarata nritareta quate, tita. Mwitaa timwa kyeta mwihua uro mwataara hita vaanana mwitaama tita, Tire Poruva ti

vari vaisira nrutu, Iesusira nrutu nteqatama iara nritarera quante turo, tita.

¹⁵ Mwihua mwitaa tuvaro vaanavanto mwihuara tiqaro, Nte Iesusira ntapihi kyena Poruravata ntapihi kyaurave. Nkye tahuave iho? tiro.

¹⁶ Mwitaa tuvaro vaanavanto mwia utaqi varu vaisiva mwiva mwihuaqaa vi nraaqu nri nraaqu hiqaro mwihua ntuqutiqaro mwihua tuavaaqa nrahitu kyovata mwihua mwi vaisira nraamwuqitaita veva nteta nraanre mwamwamtavata tokya mwihua hiantamwa teta vura.

¹⁷ Mwitaama kyovata ekyaa Iutaave, mpo mwatanaahuave, Epesaasiqi varuhua mwi quara rieta mpoqama kyeta aatu hita Iesusira nrutu tuaahere varura.

¹⁸ Iesusira nraakye qora airivanto airi suqaa variqata mwihua nkyiari uaqia hu kyaiqara varora timwa qovarama kyora.

¹⁹ Mwitaa huvata airi vaisivanto tauraa mwihua toveaanavata kyaiqa utuhuave, quahave vuhaapahaa utuhuave, mwi kyaiqara qaqira kyeta mwihua nkyiari mpukuve, mwitaa inraikyave, vareta nraakye qora suqaa uro qia quarateta. Nronra munima 50,000 kinaa kyeqata varato mpukura qia quara taiqa kyora.

²⁰ Qio mwitaama kyeta mwi mwatanaahua uaqia hu kyaiqara qaqira kyeta Kotira qua riemwaqita vuvaro Kotira quavanto mwi mwatanaahua kepukyaqama nyatora.

Epesaasiqi Porura qua kyaara nronraqama kyeta inronra hura

²¹ Mwiaqaatairo Poruva tiqaro, Kyaiqe nte Masentoniaanivata Kirikinivata vintantena

Ierusalemi quankye. Nte mwini quarivama nronra mwatukya Rominivata quankye, tiro.

²² Mwitaa timwa kyero Poruva nai kyaahaqa hu vaisitana Timotikya Iraasitasikyatana sitovata mwitanahua Masentoniaani vuvaro Poruva nai Esiaani mpo entanramwu variro.

²³ Mwini varuvaro mwi entara Epesaasini Kotiva hinani vi aanranra kyaara inronra hu inraikyava govava hura.

²⁴ Vaisi mpovanto mwia nrtu Ntimitiriaasiva, mwiva oriqotai kyaiqa varo vaisiva, mwiva nraakye mwanriqa mwia nrtu Atemisira nraamwu nronra vahuvaro mwiva mwianra rieqaro nraamwu pataqiani nai kyaiqa vaisi kyapata utu kyeqaro mwiaqaatairo munima airi vare varura.

²⁵ Ntimitiriaasiva nai kyaiqa vaisinramwuvata mpo uhua mwi kyaiqara varohuavata ntuvaantuama kyero mwihuara tiqaro, Mwaini riaate. Tire mwaa kyaiqara vareqata mwiaqaataita airi munima vare varunanrave.

²⁶ Nkye Poruva vare vari kyaiqara ntapihi kyaarave. Poruva tiqaro, Nkye nkyeta kyauquqotai mwanriqa ututaava hia qutaa mwanriqavanto variho, tiho. Mwitaa tirara tita, airi nraakye qora Epesaasiqinaahuave, ekyaa vara ututu Esiaaqinaahuave, mwia quara qutaa quave ti variarave.

²⁷ Poruva qati nraahu mwitaa timwaqi vi varirera, nraakye qoravanto tiri kyaiqara qumina kyaiqa unra kyaiqave tivarave. Hia tiri kyaiqa mwianra nraahu mwitaa tivarave. Mwihoa nraakye mwanriqa Atemisira nraamwuanra qumina nraamwuve timwa kyeta

Atemisira qaqira kyevarave. Mwitaa tivera, Atemisiva hia tiri mwanriqa nronravanto variananrove. Mate ekyaa Esiaanyaahuavata, ekyaa mwata maata vahi ntema variahuavata, mwia nrutu tuaahere variarave, tiro.

²⁸ Ntimitiriaasiva mwitaa tiqaro mwihua rapatama kyovata nraakye qora airivanto inronra hiqata nkyiari mwanriqanra aakyara ntamwaqi vita tiqata, Atemisiva Epesaasiqinaavama nronravantove, tita.

²⁹ Mwitaa timwa kyeta mwi quara timwaqi vuvata ekyaa mwi mwatanaahua antua aantua tita. Mwitaa timwaqi viqata mwihua uro Kaiaasikya Arisitakaasikya ntavaaqavu kyeta. Mwitanaahua Masentoniaa vaisitana Poruravatama kyeta nnutanahua nrumu varuvata mwihua mwitanahua ntavaaqavu kyeta sitaqiata uro nraakye qora ntuvaantua hunani kyora.

³⁰ Mwitanaahua site vuvaro Poruva naivata nraakye qora ntuvaantua hunani virera huvata Iesusira nraaqiara mponramwuvanto mwia ntavaaqavu teta tiqata, E hiama qio vinanrave, tuvata

³¹ nronra vaisi mponramwu Poruva totiqama tohuavata qua vara kyeta kepukyaqama kyeta tiqata, E hiavata mwaini ntuvaantua hianani nrumu ena viri nyaamwutaante, tita.

³² Mwitaa tuvata nraakye qora varuhua antua aantua tita. Airi nraakye qora ntuvaantuama vita varura mwia okyara hia ntapihikiyaraitita mwiaqaataita nkyiariara mpohua aakyara ntamwa kyeta mpo qua tuvata mpohua aakyara ntamwa kyeta mpo qua tura.

³³ Mwitaamaqi vuvata Iutaavanto nkyiari nramwunaanra mpo Arekisantaara rataa kyeta tiqata, Ema nraakye qora suqaa sivira variqara ntapihi kye qua timwa nyiante, tuvaro Arekisantaava siviro kyauqu tuaahereqaro qua qiankye tuvata

³⁴ mwihua taqovaro mwiva Iutaa vaisivanto varuvata mwihua hia mwia quavata riaraitita, nkyiari mwanriqanra aakyara nteta tiqata, Atemisiva Epesaasiqinaavama nronravantove, tita. Mwi quara nraahu 2 auaara timwaqi vi varura.

³⁵ Mwitaa timwaqita vi varuvaro mwiaqaatairo kusikusivanto siviro nraakye qora antua kyovata tirema varuvaro mwiva tiqaro, Epesaasiqinaa vaisi tuaavo, Tire Epesaasiqinaahua teta mwanriqa Atemisira kyuqema kye ntaqiky i varuna quara ekyaahua ntapihi kyaarave. Nyaamwusairo orivanto mwaqi tumu ntiro vahira mwia-vata ekyaahua ntapihi kyaarave.

³⁶ Hia mpovanto mwi quarara unra quave qiananrove. Mwianra rieqatama nkye qati tirema variqatama hia paparuqa hiqata mpo in-raikya mpo inraikya utuate.

³⁷ Mwi vaisitanahua hiama tiri mwanriqa nraamwuqitaita mpo inraikya mpuara varaavo. Hia mwihua tiri nraakye mwanriqanra qora qua qiavo. Mwitahanua hia uaqia hi kyaiqara utu kyaavata nkye quminama siteta mwaini nriavo.

³⁸ Ntimitiriaasivavata, mwia kyaiqa vaisin-ramwuvantovata, vaisi mpoqaa qua vatarera hivera, nronra vaisi ko riaahua varianani ko ti

entaraqaa qioma mwihua mwi vaisiraqaa qua vatevarave.

³⁹ Nkyiqi mpo quavata vahirera, nkye ekyaa ntuvaantuama vita variraqa ntapihi kyeta mwi quara qioma tivarave.

⁴⁰ Nkye qumina qua kyaara timwaqita ntaqirerata uti variavo. Nraakiara mwi quara okyarara kamaniva tirinramwu kyapara hiraqe tire hia qio mpo qua qiananrave. Nraakiara kamaniva tirinramwuanra tiqaro, Nkye qumina mwi entara ntaquarave, timwa kyero tirinramwuqaa qua vataankyorave, tiro.

⁴¹ Kusikusivanto mwitaa timwa kyero mwini ntuvaantuama vita varuhua sitovata vita nrita hurama.

20

Masentoniaanivata Kirikinivata vura

¹ Qio nronraqama kye inronra huva taiqa vuvaro Poruva Iesusirara qutaave tuhua nyaanrovata mwiva hunani nruvaro mwiva qua tiqaro mwihua kepukyaqama nyatero kyauqu nyinro mwihua kyero Masentoniaani viro.

² Mwiva Masentoniaani vuvu uro mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqaro Iesusirara qutaave tuhua mwini varuhua mpo qua mpo qua timwa nyinro mwihua kepukyaqama nyatero mwiaqaatairo mwiva Kirikini viro.

³ Mwiva taarampo torara Kirikini variro mwiaqaatairo mwiva Siriaani sipiqi quankye tiro riovata Iutaa vaisinramwuvanto mwia ru kyarerata uti varuvaro Poruva qaqira kyero tumu ntantero Masentoniaani quankye tura.

⁴ Pairaasira mwaaqu Sopataava Mperianyaava Porura vatama kyero vuvata vaisi mponramwuvantovata Poruravata vura. Tesaronaikaa qinaahuatana Arisitakaasikya Sekantaasikyave, Ntepinyaava Kaiaasivave, Timotivave, Esi-aanyaahuatana Titikaasikya Toropimaasikyave, mwinramwuhua Poruravatama kyeta vurama.

⁵ Mwihua nraante vuhua uro Toroaasini tiri vekya varuvata

⁶ tire Piripaini varita hia kyoto mperetira omwata nro entava taiqa vuvata mwiaqaataita sipi vareta vita kyauquru enta vara kyeta Toroaasini uro nteta mwini ⁷ entara variananra.

Poruva Toroaasini variqaro Iutikaasira vara sivuma kyora

⁷ Saanteqa tire kyara nranrenrata ntuvaantuama vita variavararo Poruva nraakye qora ntuvaantuama vuhua qua mwakyaakya timwa nyinro. Mwiva hura quarivara tiro, mwiva qua mpuahaa timwaqiro vuvaro enta mwutukyaga hiro.

⁸ Mwiva qua timwa nyiqiro vi varuvata tire nraamwu verato vahusata ntuvaantuama vita variavarata omwa airi qupi kyeta mwiqi vata tovaro

⁹ qaraakya vaisi mpovanto Iutikaasiva uintuaaga mwatakyaa viro varuvaro Poruva qua timwaqiro vuvaro Iutikaasira vuvanto taute varuvaro mwiva vaita aavata viro verara nraamwu nai mwoqaga nai mwoqaga hoqatora taarampo nraamwu mwia ekyaararaqatairo vevara mwataqi tuto ntiro. Tuto ntuvata mwihua uto vita kye taqovaro mwiva qutu viro.

¹⁰ Qutu vuvaro Poruva uto mwiaqaa nraaqu viro mwia tutero tiqaro, Nkye hia aatu hiate, mwiva qatima variho, tiro.

¹¹ (Mwitaa tuvaro qutu vuva qaraakya vaisivanto qaiqaa qati sivuvaro) Poruva tumu ntantero uro variqaro mpereti nteqa kyero mwihuvata nrenro nyinro mwiaqaatairo mwiva mpua-haa qua mwiqi varuhuavata timwaqiro vuvaro qaatata vuvaro Poruva mwihua mwini kyero vura.

¹² Vuvata qaraakya vaisi mwiva qati varuvata mwia viteta mwaatani vuvaro mwihua mwutukyavanto kyuge huvata varura.

Poruva mwatukya mpo Mairitaasini vura

¹³ Poruva varuvata tire nraante sipi vareta Asosini uro nteta mwini Porura vekya variananra. Poruva vuni tiqaro, Nkye mwini uro ni pekya varivagena nte mwataqaa quariva uro nkyi hunta kyaankye, tura.

¹⁴ Poruva viro tirivata hunta kyovata tire uro mwatukya mpo Mitirinini uro ntaavananra.

¹⁵ Qio mwiaqaataita tire quavarahua mwia qanranraa kyaarera utaqaa vahu mwatara mpo Kiosi qaumato uro nteta vita mwia nraatara kyeta mwata mpo Samosivata vita nraatara kyeta mwia qanranraa mwatukya mpo Mairitaasini uro ntaavananra.

¹⁶ Poruva tiqaro, Nte Esiaani mpuahaama uro variankyo, tiro Poruva nai nraahu riero tiqaro, Nte hia Epesaasini virerave. Nte gamwanrama quankyera nte Ierusaremini Pentikosi omwata nre entara uro taqarerave, tiro.

Poruva Epesaasiqinaa nronra vaisinramwu ekyaa qua timwa nyunra

¹⁷ Poruva mwitaa tuvata tire Mairitaasini uro ntaavararo Poruva qua vara kyovaro Epesaasini viro. Poruva tiqaro, Uro timwa nyivata Iesusira nraaqiaraqaa ntaqikiyi varihua nrumu ni taqaate, tiro.

¹⁸ Qua vara kyovaro mwihua hunani vuvata mwihua mwiva hunani nri ntovaro Poruva mwihua timwa nyinro tiqaro, Nte vuni Esiaani variqana nkyi kyapata kyaiqa varaavara okyara nkye ntapihi kyaarave.

¹⁹ Hia nina nutu nronraqa hiarive tiqana nte kyaiqa varaavarave. Iutaavanto ntuvaantuama viqata ni uaqiama matarerata uti variavana nte toqaamwu tukyena, nruqunru tuqi viqana, Iesusira kyaiqa vareqana qua mwakyaakya nkyi timwa nyunrave.

²⁰ Nkye mwianra ntapihiarave. Nkye taqaavana nte hia mpo qua uqetatena mpo qua nraahu nkyi timwa nyiavarave. Nte ekyaa qua nkyi kyahaqa hiani quara ekyaa nraakye qora suqaavata, nkyita suqaavata, nkyi timwa nyiavarave.

²¹ Nte Iutaa vaisiaravata, mpo mwatanaahuaravata, kepukyaqama kyena qua timwaqina viqana mwitaama qiavarave, Uaqia hi kyaiqarave uaqia hi aanranra qaqira kyeta Kotiva hinani nriqata Iesusira tiri nronra vaisiara qutaave qiate, qiavarave.

²² Qio mate nte Kotira mwanraquravanto nianra mwini quante tintema kyena nte Ierusalem-ini virerave. Ierusalem-ini quariro nanra in-

raikyavantove niqaa qovara hiananrove? Hia nte ntapihuqo.

²³ Mwaa inraikyara nraahuma nte ntapihuqo. Kotira mwanraquravanto nianra tiqaro, Rauriqara variante. E mpo mwatukya mpo mwatukya vinanra i karavuqa hivavata muaanra vareravavatama i vekya variho, tirave.

²⁴ Nte Iesusiva nronravanto mpi kyaiqara, mwi kyaiqara nraahu varaqina vina uro taiqa kyarerave. Mwiaqaataina nte hia mwaa mwataraqaa qati variqi quaninranra nronraqama kyena riarerave. Nte Kotiva nraakye qorara po tiro kyuqema nyataani quara kyuqe mwakyaakya, mwi quara nraahu timwa nyiqi virerave.

²⁵ Nte Kotiva ntaqikyiani quara nkye varianani nrohigana timwa nyunrave. Nte mate ntapihi kyauqo, nkye nraakiara hiama qaiqaa ni piri taqevavarave.

²⁶⁻²⁷ Hia nte mpo qua qati riemwa tena mpo qua nraahu nkyi timwa nyunrave. Nte ekyaa Kotira quave, kyaiqave, nkyi timwa nyunrave. Nte mate kepukya qua nkyi timwa nyianinra riaate. Nte Kotira qua ekyaa qua nkyi timwa nyunranra tiro, nraakiara nkyiqitairo mpovanto raupirima virera, hiama niqi qua vahiananrove.

²⁸ Kotira mwanraquravanto nkyi nronraqama kyaihatara tita, nkye nkyetaqaavata, Kotira nraakye qoraqaavata, kyuqema kyeta ntaqikyiqi quate. Kotiva nai mwaaqu nraanrege mwi nraakye qorahua kyoqaama tairara tita, nkye sipisipi qohua kyuqehua votima kyeta variqata Kotira nraakye qoraqaa ntaqikyiqita quate.

29 Nte ntapihi kyauqo. Nte quarita uaqia hi quara ti vari vaisihua qaakyau vairi nraantanteta nrumu nkyi uaqiama nyatevarave.

30 Nraakiara nkyitaqitaita vaisi mponramwu qovarama vita, Iesusira nraakye qoravanto tiri vataqi quate tita, mwihua api qua unra qua mwihua timwa nyiqi vivarave.

31 Mwianra rieqatama rauriqata variate. Hia taunru kyaate. Nte taarampo ihi variqana ihera-vata, entaqivata, nkyiara nronraqama kye riena nruqunru rauru kyeqana nkyi kuaa kuaa mwihua timwa nyiavarave.

32 Nte mate virera hiqanama Kotiva nkyiqa ntaqikyiarive tinama, mwianra aakyara ntauqo. Kotiva nkyiara po tiro kyuqema nyataani quara riemwaqita quate. Mwia quavanto nkyi kyaa-haqamaqiro virata nkye nraakiara ekyaa Kotira nraakye qora kyapata variqata kyuqema kyeta varivarave.

33 Nte nkyivata variqana hia nte mpora munimanrave, koriarave, tuavaaqarave, vairiqa hivarave.

34 Nkye taqaarave. Hia nte nkyiara ni kyaahaqa hiate tiraitina, nte ntena kyauqu mwaatanaqotaina kyaiqa varaqi viqana ntena kyaravata, tuavaaqavata, vara kyena ni vatama kyeta varuhuavata kyaahaqamaqi quavarave.

35 Nte ekyaa kyaiqa vareqanama kyuqe aanra nkyi nyaamwutaurave. Tire mwitaama kye kepukyaqama kye kyaiqa vara kyetama vehi nraakye qoravata kyuqema kyeta kyaahaqa hiananrave. Tire mwitaa hiqatama nronravanto Iesusiva tu quarara nraato tuare. Iesusiva

mwataama tiro: Mpovanto mpohua mpo inraikya nyinro qamwataariva mpovanto mpo inraikya varero qamwataaninravata nraatara kyaananrove, turave, tiro.

³⁶ Poruva mwitaa timwa taiqa kyero mwiva nronra vaisi kyapata tori kyaataa ntaqantaa kyero Kotirara aakyara ntero.

³⁷ Kotirara aakyara ntamwa kyovata mwihua ntateqata mwia kyuquqama mwateta mwia mota kyeta qio quante tita.

³⁸ Poruva vaakya mwihuara tiqaro, Nte hiamu nkyi siri qaiqaavata taqaaninrave, turara mwihua mwutukyavanto uaqia huvata mwihua Porura vitaqita sipiqi uro kyora.

21

Poruva Ierusalemni vura

¹ Mwihua Porura uro kyovata tire vuro timwa kyeta sipiqi quavananra. Tire sipi vareta kyaarera utaqaa vahu mwatara Kosini tumu vari kyeta mwia qanranraa mwata mpo Rotesini uro nteta mwiaqaataita Pataraani vita.

² Mwini uro nteta taqaavararo sipi mpovanto Ponisiani virera huvata tire mwiqi mwaanri nteta vita.

³ Viqata taqaavararo kyaarera utaqaa vahu mwatava Saiparaasi kyauqu kyaantaqani vahu vata vitareta Siriaani uro ntaavararo mwatukya mpo Taiaani sipivanto nai varato inraikyara uro qatinani vara kyarero utuvata

⁴ tirevata mwini mwaamwi nteta uro Iesusirara qutaave tuhua puaama kyeta mwihua kyapata mwini kuaa uikiara variavananra.

Variavararo Kotira mwanraquravanto mwihua kyaahaqa huvata mwihua Porurara tiqata, Hia Ierusaremini quante, tita.

⁵ Tuvata tire mwini variavararo tire quana entava nri ntovata vita. Virera hiavarata Iesusirara qutaave tuhua nkyiari nraakye nraaqiararavata mwatukya kyeta tiri tivitaqita uro nramanri tokyani kyovata tire ekyaa tori kyaataa ntaqantaqita Kotirara aakyara ntaavananra.

⁶ Mwiaqaatai mwihua kyauqu tiri timwuvata tire nkyiari kyauqu nyita sipiqi quavarata mwihua tumu ntanteta nkyiari mwaatani vura.

⁷ Mwihua vuvata tire Taiaa kyeta sipi mwiqimate mwatukya mpo Toremesini uro nteta Iesusirara qutaave tuhua mwini varuhua qua mwanteta mwihua kyapata kuaa enta mwini varita

⁸ mwia qanranraa sipiqi mwaanri nteta Sisariaani uronte mwini variqata Piripiva Kotira mwakyaakya tu vaisira nraamwuqi uro variavananra. Tauraa Ierusaremini variqata vaisi 7 nramwu vara sivuma kyeta Kotira kyaiqa varaate tu vaisinramwuhuaqitairo Piripiva mwiva mpovanto varura.

⁹ Piripira nraamwunra erahiamuaante-manramwuvanto variqata mwihua hia vaati vararaitita, qati variqata Kotira qua qovarama kye varura.

¹⁰ Tire mwihuavata Sisariaani mpo entanramwu variavararo Kotira qua qovarama kye varuva mpovanto mwia nrtu Akapaasiva Iutiasairo nri ntero.

11 Mwiva uro ntero Porura reti vara kyero mwiaqotairo nai kyuqu kyauqu rupatero tiqaro, Kotira mwanraquravanto mwitaama tiho. Nraakiara Iutaavanto Ierusaremini varihua reti mwaa qora mwataama kyeta mwia kyuquvata kyauquvata rupa kyetama mpo mwatanaahua nyivarave, tiro.

12 Mwitaa tuvata tirevata, mwini varuhuavata, mwi quara rieta Porurara po tita tiqata, E hia Ierusaremini quante, tita.

13 Mwitaa qiavararo Poruva qaqaqo tiro. Nkye ntataqita vivaro ni mutukya uaqia hiankyorave. Hia nte karavuqi quaninranra nraahu nronraqama kyena riauqo. Nte Iesusirara riegana Ierusaremiqi qutu quaninranravata tera huqo, tiro.

14 Mwitaa tuvata tire hia mwia qua qio nraatara kyaarava vahuvata mwitaama tita, Qio nronravanto nai kyakya hiani kyaiqara varaarive, tita.

15 Mwitaa timwa kyeta tire mpo entanramwu mwini vari kyeta mwitaa inraikya tera taarama kye vareta mwiaqaataita verara Ierusaremini quavananra.

16 Iesusirara qutaave tuhua mponramwuvantovata Sisariaasaita tiri tivitaqita nrumu teta variana nraamwunra Nesoninra nraamwuqi kyora. Nesoniva Saiparaasinyaava mwiva haaru vakyaqama Iesusirara qutaave tuva varura.

Poruva Iemisira uro taqora

17 Tire Ierusaremini uro ntaavarata tiri tiqata vakyaa Iesusira nraaqiaranramwu mwini varuhua tiriara qamwateqata tiri tivitora.

18 Mwihua tiriara qamwateqata tiri vitovaro mwia qanranraa Poruva tirivata tivitero Iemisira taqarero viro. Vuvata Iesusira nraaqiara nronra vaisinramwuvantovata mwiqi varuvaro

19 Poruva mwihua qua nyantero Kotiva mwia kyaahaqa hi varuvaro nai mpo mwatanaa mpo mwatanaahuani nronra kyaiqa vara nyatorara mwihua timwa nyinro.

20 Poruva mwi quara ekyaa timwa nyuvata mwihua mwi quara rieqata Kotira nrutu tu-aahera kyeta Porurara mwitaama tita, Qio tiri tiqatao, taqaante. Airi Iutaa vaisi tausenivanto Iesusira nraaqiaraqama vita mwihua Mosesira quavata nronraqama kyeta riemwaqita vi vari-avo.

21 Mpo hiahua unra qua timwa nyiqata iqaa ntumwa kyeta mwitaama ti variavo. Poruva Iutaa vaisi mponani mponani variahuara tiqaro, Nkye Mosesira qua qaqira kyaate. Hia nkye nkyeta qoraisi nraaqiara mwamwanta toqaate. Hia Iutaa mwaanra okyara riemwaqita quate, tirave, qiavo.

22 Iara mwi quara mwi quara ti varia vaisihua e Ierusaremini nri ntaanra ntapihi kyaavo. Mwitaa hirara e nataave hinanrave?

23 Kyai tire i timwa mwianranra e tire qiarante hianta. Vaisi erahiamuaantemanramwu Kotirara nkyiari kyauqu nriqiqaa vateta tiqata, Tire qutaaqama kye mwitaa hirerave, qiarave.

24 E mwinramwuhua sita varera Kotiva mwamwantave mwutukya hiqama nyataani okyarara riemwaqira viqarama uro taiqa kyera e mwiaqaataira mwinramwuhua kyaahaqa

hiqarama munima kyairata mwinramwuhua qiata ekyaa toqa nyataate. E mwitaamaqira virata nraakye qora i taqeta, mpo hiahua iara timwa taa quava unra quama vaiho tivarave. E mwitaa mwitaa hirera, nraakye qoravanto taqaivara e Mosesira qua okyara ntapihi kyera riemwaaqira vi variaravama varinanrave.

²⁵ Mpo mwatanaa mpo mwatanaa Iesusira nraaqiaraqama quahua haaru tire mwaa quara gara ntumwa kyeta timwa nyiavananrave. Mwi entara gara ntumwa teta tire tiqata, Hia unra mwanriqani vate kyarara nraate. Hia nraanre nraate. Hia nruntana tuvareta ntaqutu kye vahi aasaura nraate. Hia vaisivanto nraakyevata api nrohiate, qiavananrave, tita.

²⁶ Mwihua mwitaa tuvaro Poruva mwi vaisinramwuhua sita varero mwia qanranraa mwihua kyapata variqaro mwamwantavata mwutukyavata hiqaani okyarara riemwaaqiro viro mwiaqaatairo Kotira nraamwuqi verantero Kotira kyaiqa vara mwate varu vaisihua timwa nyinro tiqaro, Tirenramwu mwi entara mwi entara mwaaqi variqata mwamwantave mwutukyave hiqaana okyarara riemwaaqi vita uro taiqa kyarerave. Mwiaqaataita tire variarata nkye tiri kyaahaqa hiqatama Kotira kyaiqa vara timwataate, tiro.

*Kotira nraamwuqitai Porura ntavaaqavu ky-
ora*

²⁷ Qio 7 enta mwiva qauma taiqa quariva vahuvata Iutaa vaisinramwu Esiaanyaahua taqovaro Poruva Kotira nraamwuqi varuvata mwinramwuhua mwia taqeta antua qua tiqata

nraakye qora nyaanrama kyeta uro Porura ntavaaqavu kyeta aakyara nteta tiqata,

28 Isareri nraakye qora tuaavo, tiri kyaahaqa hiate. Mwaa vaisiva mponani mponani nrohiqaro Isareriaravata, Mosesira qua okyararavata, tiri mwaanra nraamwu mwaanravata, api qua ti vari vaisiva varihata mwia ntavaaqavu kyauro. Qio mate mwiva mpo mwatanaa vaisinramwu sitaairo Kotira nraamwuqi nrumu kyaihata mwihua mpo mwatanaa vaisi variqatara tita, mwihua Kotira nraamwu uaqiamama kyaavaro hiamama kyotataqama vaiho, tita.

29 Tauraa mpo enta mwihua taqovaro mpo mwatanaa vaisi mpovanto Epesaasinyaava mwia nrutu Toropimaasiva Porukyantiri mwatukyaqi nrohi varuvata mwihua tiqata, Poruva vaisi mwiaavata vitero uro Kotira nraamwuqi viho, tiqata mwitaa tura.

30 Mwihua nkyiari riemwa kyeta api qua Poruraqaa vatovatara tita, Ierusalemmini ekyaa nraakye qora hisai hisaita hianta uro ntuvaantuama vita Porura Kotira nraamwuqitaita ntavaaqavu kyeta ntanrauqita mwaatani veva kyeta. Mwaatani kyovata Kotira nraamwuqaa ntaqikiyi varuhua gamwanrama kyeta qesa tita tora.

31 Mwitaa huvata nraakye qora ntuvaantuama vuhua Porura ru kyarerata uti varuvaro vaisi mpovanto qua vara kyero tiqaro, Ekyaa Ierusalemmini variahua uaqia hi okyarara qovaramama teta hiavo, tuvaro

³² ntaqi varuraqaa nronraqa huva nai nronra vaisi mponramwuvata, ntaqu vaisihua mponramwuvata, sita kyero hiantero nraakye qora kuairama vita varunani viro.

Mwini vuvata nraakye qoravanto mwi vaisiravata ntaqu vaisihuavata taqeta gamwanrama kyeta Porura ntuquti varura qaqira kyora.

³³ Qaqira kyovaro ntaquraqa nronraqa huva uro Poruva varunani variqaro Porura tutero ntaqu vaisihuara tiqaro, Seni taaratanaqotaita mwia rupataate, tiro. Mwitaa timwa kyero mwiva kyapara hiro tiqaro, Mwaa ta vaisivave iho? Mwiva nanra inraikya utu kyaihatave nkye mwia ntuquti variavo? tiro.

³⁴ Mwitaa tuvata mwiqi ntuvaantuama vuhua hia kuaa qua tiraitita, mpo qua mpo qua ti varuvaro mwiva qua okyara hia ntapihi kyero riaraitiro, Porurara tiqaro, Mwia vita vareta ntaqua vaisihua nraamwuqi uro kyaate, tiro.

³⁵ Tuvata mwihua mwia viteta nraamwu mwiqiara iriqaa uro nteta taqovata nraakye qoravanto Porura ru kyarerata mpo uti varuvata ntaqu vaisihua mwia kyavuhu kyeta nyaamwuqaa tu vareta vuvata

³⁶ nraakye qora Porura vataqi viqata aakyara ntamwa kyeta Porura ru kyaate nraahu tura.

Poruva naiqaatai vaitutu hiqaro qua tura

³⁷ Mwitamaqita vuvata ntaqu vaisihua Porura vitaqita uro nraamwuqi kyarera huvaro Poruva ntaqu vaisihua nronra vaisiara tiqaro, Qiove nte ivata qua qianinrave? tuvaro mwiva tiqaro, E Kiriki qua riaravave iho?

³⁸ Nte iara tiqana, E mpo mwatanaa Isipivantove turave. Mwi vaisiva haaru kamaninra vatama kyero ntaqirero hiqaro 4,000 ntaqu vaisihuavata sitero qumina mwatani ntaqirera uti varurave, tiro.

³⁹ Mwitaa tuvaro Poruva qaqaqo tiro, Nte Iutaa vaisima varuqo. Nte mwatukya Tasaasi Sirisiaani ni mwata taivave. Mwi mwatukyava mwatukya nronra vaihana nte mwi mwatanaavama varuqo. Qiove nte nraakye qora qua timwa nyianinrave? tiro.

⁴⁰ Tuvaro ntaquraqa ntaqikiyi varu vaisiva qiove tuvaro Poruva nraamwu qesaqaa sivirowariro kyauqu tuaahera kyero tirema variate tuvata nraakye qora tirema varuvaro Poruva mwi-hua nkyiari Hivuru quaqitairo timwa nyinro.

22

¹ Poruva mwitaama tiro: Ni kata pakyaavata, ni kohuavata, nkye mwaini riaate. Nkye niqaa qua vataavana nte ntenaqaatai vaitutu hiqana qua tinerave, tiro.

² Mwitaa tuvata mwihua riovaro Poruva mwi-hua nkyiari Iutaa qua Hivuru quaqitairo ti varuvata mwihua mpoqiavata nai tirema kyeta varuvaro Poruva nai vaitutu hiani quara tiqaro mwitaama tiro:

³ Nte Iutaavanto varuqo. Ni mwatukya Tasaasi Sirisiaani mwatataivave. Nte Ierusaremi mwaaqi variqana nronra tuemwa vuvave. Kamariariva nronra vaisivanto ni timwa mpihana nte ekyaa tiri haivaqahua mwaanra okyara ntapihi kyaurave. Mwitamaqina viqana nte kepukyaqama kyena Kotira vataqi vurave. Mate

nkye Kotira vataqita quantema kyena ntevata Kotira vataqina quavarave.

⁴ Mwi entara nte hia Iesusira vataqina quava entara nte Iesusira aanraqa nrohi varuhua uaqiama nyateqana mwihua qati nraahu ru kyaavarave. Nte vaisivata nraakyevata ntavaaqavu kyeqana uro karavuqi kye variavarave.

⁵ Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varia vaisihua mwihua vunyaa vaisivantovata, mwia kaanasorivantovata, mwi qarara qutaave tivarave. Mwihua Ntamaasikaasini varu qata vakyaahuara qara ntumwa kyeta ni mpuvana nte mwi qarara varena nraakye qora seniqotaina uro rupaqina nrumu Ierusaremini kyaarita mwihua ruate timwa kyena quavarave.

Poruva nai Iesusira nraaqiaraqama vurara tura

(Kyaiqa Varora 9:1-19, 26:12-18)

⁶ Qio nte gara varena Ntamaasikaasi qaumato quavaro huarivanto virini qiataqa vahuvaro qamwanrama kyero nyaamwusairo omwawanto aaquakyaa voti huva niqaa tumuvana

⁷ nte mwataqi tumu ntina mwiqitaina riaavaro quavanto nianra mwitaama tiro: Soruo, Soruo, nanraqamave e ni uaqiama matera hiaro? turave.

⁸ Tuvana nte tiqana, Nronrao, e tavave? qiaavaro mwiva tiqaro, Nte Nasaretinyaava Iesuvave. E ni uaqiama mate variaravama varuqo, tiro.

⁹ Mwitaa tuvata ni vatama kyeta nruhua omwa nraahu taqeta hia mwi quara ntapihi riorave.

10 Mwitaa huvana nte nronra mwia kyapara hina tiqana, Nte nataave hianinrave? qiavaro nronravanto nianra mwitaama tiro: Sivira virava uro Ntamaasikaasini variraro vaisi mpovanto e Kotira kyaiqa varenanranra i timwa mwianrive, turave.

11 Mwitaa tuvaro omwa nronravanto utu varora tiro, ni pu qipa vuvana hia qio taqaavata ni vatama kyeta nruhua ni kyauqu tu vareta pitaqita Ntamaasikaasini uro kyorave.

12 Mwini kyovaro vaisi mpovanto mwia nrutu Ananaiaasiva mwiva Mosesira okyara qua kyugema kyero rio vaisiva, ekyaa Iutaavanto Ntamaasikaasini varuhua mwianra kyuge vaisive ti varuva,

13 mwiva nte variavanani nri ntero ni nraaqani siviro variro tiqaro, Ni kata Soruo, i vu qipa viharave? Qio qaiqaa taqaante, tuvaro ni puvanto qamwanrama kyero ntapairi vuvana nte qio taqeqana mwi vaisiravata ntapihi taqaavarave.

14 Mwiaqaa variavaro mwiva tiqaro, Tiri haivaqahua mwanriqa Kotiva e mwia kyakya hianinra ntapihi kyaante tiro, i mwatama tairave. Ntapihi kyero nrohi vari vaisira Kotira kyaiqa vaisi Iesusira e mwia taqeqara mwia nroqitaira qua riaante tiro, Kotiva i mwatama tairave.

15 E Iesusira kyaiqa taqenanra Iesusira okyara rienanra ekyaa nraakye qora timwa nyinanrave.

16 E nanra vekyave variaro? Sivira nramanri vareqara Iesusira nrutu ntairaro mwiva i uaqia hi kyaiqara nruka mwataarive, turave.

Kotiva Porurara mpo mwatanaahua ni qua timwa nyiante tura

¹⁷ Ananaiaasiva mwitaa tuvana nte mwiaqaataina uro ntantena Ierusaremini nrumu Kotira nraamwuqi Kotirara aakyara nteqana ruvaata voti hura taqaavarave.

¹⁸ Ruvaata taqe variavaro nronravanto nianra tiqaro, Qamwanrama kyera Ierusaremi kyera quante. E ni qua timwa nyinanra mwaa nraakye qorahua hiamu qio rieverave, turave.

¹⁹ Mwitaa tuvana nte tiqana, Nronrao, mwihua ni kyaiqa okyara taqorave. Nte haaru mwaanra nraamwu mpoqi mpoqitaina iara rio nraakye qorahua ntanrauqina uro karavuqi nraahu kyena mwihua ruavarave.

²⁰ Haaru iara ti varu vaisira Sitiveninra mwihua ru kyovana ntevata mwi entara mwihua tua vaaqaqaa ntaqikyari variqana qio mwia ru kyaate qiavarave.

²¹ Mwitaa qiavaro nronravanto nianra tiqaro, Qio quante. Nte mpo mwatanaahua varira nyianra mwutukyani i titarerave, turave, tiro.

²² Poruva mwitaa timwaqiro vuvata mwihua mwia qua riemwaqita vuvaro Poruva mpo mwatanaahuara qua tuvata mwiaqaataita mwihua raraqata tovata mwihua aakyara nteta tiqata, Mwia vitaqita uro ru kyaate. Mwitaa qiari vaisiva hiamu qio qati variananrove, tita.

²³ Mwitaa timwa kyeta mwihua qua aakyara ntamwaqi viqata nkyiari tuavaaqa tuto tuto hita mwumwuvata varake tuto tuto hi varuvaro

²⁴ Romeninyaava ntaquhuaqa nronraqa huva Porurara ntaqu vaisihua timwa nyinro tiqaro,

Nraamwuqi vitaqita uro kyetama mwia kyaan-taqotaita ntuqutuare. Mwia ntuqutiqtama mwia kyapara hiate, E nanra utu kyaaratave nraakye qoravanto qua aakyara ti variavo, tivaroma mwiva nai qua okyara qovarama kyairata riaate, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvata mwihua Porura kyatariqaa rupateta mwia ntuqutuare tuvaro Poruva nronra vaisi mwiva mwia tataaqa siviro varura mwia kyapara hiro tiqaro, E kamaninra okyara rieqarama e qiove hia ko tiraitira, Romeni vaisi ntuqutinanrave? tiro.

²⁶ Poruva mwitaa tuvaro nronra vaisi mwiva mwi quara riero uro mwihuaqaa nronraqa hu vaisira timwa mwinro tiqaro, E nataave hinanrave? Mwi vaisiva Romeni vaisivantoma variho, tiro.

²⁷ Mwitaa tuvaro ekyaa mwihuaqaa nronraqa huva Poruva varunani nri ntero mwia kyapara hiro tiqaro, E qutaave Romeni vaisivanto variaro? E tirage riaankye, tiro. Mwitaa tuvaro Poruva eo tiro.

²⁸ Tuvaro nronra vaisi mwiva tiqaro, Nte munima nronraqama kyena Romeni vaisiqama vurave. E mpo, nataama kyerave Romeni vaisiqama quaro? tuvaro Poruva mwia timwa mwinro tiqaro, Ni ntohua kohua Romeni vaisiqama quarara tina, ntevata Romeni vaisima varuqo, tiro.

²⁹ Poruva mwitaa tuvata vaisi mponramwuvanto Poruva qua qiarive tita mwia kyapara hirera utuhua nrihanrama vita varuvaro nronra vaisi mwiva aatu hiro, Qikye tiro, Poruva Romeni

vaisivanto varihata tire mwia seniqotaita rupa tauro. Tire hia mwitaa hiataarave, tiro.

Porura vitaqita uro Kaanasori suqaa kyora

³⁰ Nronra vaisi mwiva mwitaa timwa kyero mwiva Iutaa vaisinramwu Poruraqaa qua vatarera uti varu okyarara ntapihi kyero riarero variqaro mwia qanranraa Porura seniqotaita rupa tora huvantu kyero qua vara kyovata nronra vaisi Kotira nraamwuqi Kotira kyaiqa vara mwate varuhua mwihua nronra vaisinramwuvata, ekyaa kaanasorivata, nrumu ntuvaantuama vuvaro mwiva Porura vitaqiro mwihua suqaa uro kyora.

23

¹ Poruva siviro kaanasori mwihua taqero mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni kata pakya tuaavo, nte Kotira vuqaa nrohiqana hia unra kyaiqa varauqarora tiro, hia ni kyaurihana varuqo, tiro.

² Mwitaa tuvaro Kotira nraamwuqaa ntaqikyuva Ananaiaasiva, mwiva vunyaava varuva Porura nraaqani varu vaisihua timwa nyinro tiqaro, Porura nro vaitua ntuteqa kyaate, tuvaro

³ Poruva tiqaro, Kotiva inavata ntuqutuananrove. E uaqia hi kyatarira eqarori penti qutaara mwia voti hiaravama variaro. E Kotira qua mwaanra rieqara ntapihi kyera ko qiataara vaiharama e Kotira qua nteqa kyeqarama ni ntuqutuate qiara, tiro.

⁴ Poruva mwitaa tuvata vaisinramwu mwia nraaqani varuhua tiqata, E Kotira kyaiqa vaisi vunyaanranrama uaqia hi quara ti variaro, tita.

⁵ Mwitaa tuvaro Poruva qaqaqo tiro, Ni kata pakyaas tuaavo, hia nte mwiva vunyaa vaisi varira mwia ntapihi kyaraitina tuqo. Kotira mpukuqi mwitaama tiro:

Hia nraakye qoraqaa ntaqikyiani vaisirara uaqia hi quara qiate, turave. *(Kyatura 22:28)*

Nte mwi quara ntapihi kyaurave, tiro.

⁶ Poruva mwitaa timwa kyero mwiva taqo-vata vaisi mponramwuvanto Saitiusi mwaanra okyara riohua varuvata mponramwuvanto Parisi mwaanra okyara riohua varuvaro Poruva Kaanasori timwa nyinro tiqaro, Ni kata pakyaas tuaavo, nte Parisi mwaanra okyara riauvave. Ni kovavata Parisi mwaanra okyara rie varurara tina, ntevata mwia mwaaguqavanto mwitaa hi varuqo. Vaisi qutu vihua qaiqaa qati sivira nte mwianrama qutaa quave ti varuqo. Qio mwi quara kyaarama mate nkye niqaa ko vateta hiavo, tiro.

⁷ Poruva mwitaa tuvata Parisivata, Saitiusivata, mwiaqaataita

sivita ntainra vita nai inronra hi nai inronra hi varura.

⁸ Saitiusivanto ti varu okyarava mwataamama vahiro:

Vaisivanto ekyaara qutu viro hia qaiqaa siquanrove.

Hياما Kotira kyaiqa vaisi nyaamwunyaahua variavo.

Hياما mwanraqura inraikyavantovata variavo, tura.

Saitiusivanto mwaanra ti varu okyarava
mwitaama vahuvavo

Parisivanto mwaanra ti varu okyarava mwataa-
mama vahiyo:

Vaisivanto qutu viro qioma qaiqaa qati siquanan-
rove.

Nyaamwunyaa vaisi variavo.

Mwanraqura inraikyavantovata variavo, tura.

Mwihua ekjaa taarampo qua mwinramwun-
ranra qutaa quave
tura.

⁹ Inronra hi variqata mwihua qua nronra
ti varuvata vaisi mponramwuvanto mwaanra
okyara ti varu vaisihua Parisiqinaahua sivita
kepuqyaqama kye qao tita tiqata, Tire taqau-
raro hia mwaa mwi vaisiva uaqia hi kyaiqara
utu kyaiho. Qutaa haaru mwi entara mwan-
raqura mpovantove, nyaamwunyaava mpovan-
tove, mwiva timwa mwurave iho? tita.

¹⁰ Mwihua mwitaa timwa kyeta nronraqama
kyeta inronra hi varuvaro Romeni vaisi
ntaquhuaqa nronraqa huva, mwiva aatu hiro
tiqaro, Haunri mwihua hisai hisaita Porura
nrumu tu vareta utaqia tu ntapema kyevorave
tiro. Mwitaa timwa kyeru mwiva nai ntaqi varu
vaisihua sitero tiqaro, Uro Porura mwihuaqitaita
vitaqita nrumu ntaqua vaisihua nraamwuqi
kyaate, tiro.

¹¹ Mwitaa tuvata mwia vitaqita nraamwuqi uro
kyovaro entaqi Poruva varuvaro nronravanto
qovarama viro mwia nraaqani siviro variro
mwia timwa mwinro tiqaro, Hia aatu hiante.
Kepuqyaqama kyera variante. E mwaini
Ierusalemmini variqara ni okyarara timwa

nyiananrave. Nraakiara e nyianra Rominivata uro variqarama ni okyarara mwitaama kyerama timwa nyinanrave, tiro. Nronravanto mwitaa tura.

Iutaavanto Porura ru kyerara tura

¹² Mwia qanranraa toqaqi Iutaavanto ntuvaantuama vita kuaa qua timwa kyeta taaqau kye vateta. Mwhua Kotirara kyauqu nriqigaa vateta mwitaama tita, Mate tire nramanrivata kyaravata aurama teta Porura ru kyeta mwiaqaataita kyaravata nramanrivata nranrenrave, tura.

¹³ Mwhua 40 vaisinramwuvanto mwitaa hirerata qua timwa kyeta taaqau teta

¹⁴ mwiaqaataita uro Kotira nraamwuqaa ntaqikiyi varuhua nronra vaisinramwu uqeta kyeta timwa nyita tiqata, Tire qua taaqau kye vatetama kyauqu nriqigaa vateta Porura ru kyeta mwiaqaataita kyaravata nramanrivata nranrenrave, turo.

¹⁵ Nkyevata, kaanasorivata, qua vara kyaivaro Romeni vaisi vunyaava varinani viraro Porura vara kyairaro tumuanrive. Nkye Romeni vaisi mwianra tiqata, Tire Porura kyaparama kye mwia qua okyara mpoqiavata riemwa ntapihirerave, qiate. Nkye kumwaanri mwitaa tivaqeta tire mwaanra utu taararo mwiva tuminraqeta mwia aanrani ru kyaare, tita.

¹⁶ Mwhua uqeta kyeta mwitaa tuvaro Porura nrausivanto mwhua tu quara riero mwiva uro ntaqu vaisihua nraamwuqi Poruva varuraqi uro Porura timwa mwinro.

¹⁷ Timwa mwuvaro Poruva ntaqu vaisihuaqaa ntaqikiyi varura mpo nraanrama kyero timwa

mwinro tiqaro, Nyaako mwaa vita varera vunyaava varinani uro kyairaro mwiva qua mpo mwia timwa mwianrive, tiro.

¹⁸ Tuvaro mwiva mwia vita varero vunyaava varunani uro kyero tiqaro, Karavu vaisi Poruva nianra qumwanraa mwaa vita varera iara mwiva hinani uro kyairaro qua mpo iara mwia timwa mwianrive, tiho, tiro.

¹⁹ Mwitaa tuvaro vunyaa vaisi mwiva qumwanraa mwia kyauqu tu varero vitaqiro uro nanrianraa kyero mwia kyapara hiro tiqaro, E nanra qua ni timwa mpirerarave nriaro? tiro.

²⁰ Tuvaro qumwanraa mwiva mwia timwa mwinro tiqaro, Iutaa nronranramwuvanto mwataa timwa kyeta qua taaqau taavo. Mwihua hura iara Porura vitera kaanasorivanto varinani viraqeta tire Porura qua ntapihhi kyeta kyapara hiqata taqaare tivarave.

²¹ Mwihua mwitaa tivara hia mwihua qua riaante. Vaisi 40 nramwuvanto aanrani uqeta vita Porura ru kyarerata mwaanra utute variavo. Mwihua kyauqu nriqigaa vateta tiqata, Tire kyara auramate Porura ru kyeta mwiaqaataita kyaravata nramanrivata nranrenravema, qiavo. Mwihua mwitaa timwa kyeta i vekiama variavo, tiro.

²² Qumwanraa mwiva mwitaa tuvaro vunyaa vaisi mwiva mwia timwa mwinro tiqaro, E ni timwa mpiana quara hia mpohua timwa nyiante, tiro. Timwa kyero qumwanraa mwia titovaro viro.

Porura Pirikisiva hunani titora

²³ Qumwanraa mwia titovaro vuvaro vunyaa vaisivanto nai ntaqi varu vaisihuaqaa ntaqikiyi varu vaisihua taaratana nyaanrama kyero timwa nyinro tiqaro, Ntaqi vaisihua 200 nramwu sita vataate. Qosiqaa nrohiqata ntaqua vaisihua 70 nramwu sita vataate. Vaataara tutehua 200 nramwu sita vataate. Mwihua terama kyeta vatetama Sisariaani 9 kiroki entaqima quate.

²⁴ Poruranivata qosi mponramwu terama taivaro mwiva mwiaqaa mwatakyaa viro varirata vitaqita uro nronra kamaniva Pirikisiva hinani kyaivaro mwiva kyuqema kyero uro ntaarive, tiro.

²⁵ Vunyaa vaisivanto mwitaa timwa kyero qaravata ntumwa tero mwitaama tiro:

²⁶ Nte Karontiaasi Risiaasiva nte mwaa quara qara

ntumwa kyena vara kyaariro e nronra kamaniva variananrani quarive. Nte i qua mwantaugo.

²⁷ Iutaavanto mwaa vaisira ntavaaqavu kyeta ru kyarerata uti variavana nte taqauqaro mwiva

Romeni
vaisivanto varihana nte ntaqua vaisihua sitaqina uro

mwi vaisira mwihua kyauquqitai vara kyaunanrave.

²⁸ Mwihua mwi vaisiraqaa qua vataara okyara ntipihi

kyena riaankye tina, nte mwia vitaqina uro mwihua

kaanasori varianani kyena mwini variqana

²⁹ taqauqaro

hia mwia ru kyaani okyaravavata, karavuqama kyaani

okyaravavata vahirave. Mwihoa nkyiari
mwaanra qua

kyaara nraahu mwiaqaa qua vataarave.

³⁰ Mwiaqaatairo mpovanto timwa mpiro tiqaro,
Iutaavanto

uqeta kyeta Porura ru kye quara ti variavo tihana
nte kyai e hiananrani titaariro quarive tuqo.

Mwitaa timwa kyena nte Poruraqaa qua vataa
vaisihuara

nkye iara mwiva hinani uto variqata mwi quara
qiate

tuqo, tiro.

³¹ Vunyaa vaisivanto mwitaama kyero
gara ntumwa tovata ntaqu vaisinramwuhua
nkyiariqaa ntaqiki varuhua tuntema kyeta
Porura vita vareta entaqi uro mwatukya mpo
Antipatirisini kyeta.

³² Mwia qanranraa qati mwataqaa vu vaisihua
uro ntanteta nkyiari mwaatani nruvata qosiqaa
vuhua nraahu

³³ Poruravata qaravata vareta Sisariaani ka-
maniva nronravanto varunani uto kyora.

³⁴ Uto kyovaro mwiva gara mwia kyaara
ntumwa kyero taqero Porura kyapara hiro
tiqaro, E tainyaavave? tiro. Tuvoro Poruva
tiqaro, Nte Sirisianaavave, tiro.

³⁵ Mwitaa tuvaro mwiva tiqaro, Iqaa qua vatar-
era ihua nrivaqena nte mwi quara riarerave, tiro.
Mwitaa timwa kyero mwiva Herotira nraamwu
nronraqi Porura vita vera kyero mwi vaisiraqaa
kyuqema kyeta ntaqikiyate tiro. Turama.

24

Iutaa vaisi nronranramwuvanto Poruraqaa qua vatora

¹ Kyauquru enta nritarovaro Kotira nraamwuqaa ntaqikiyi varuva, Ananaiaasiva nronra vaisivata hunta kyero ekyaa ko okyara ntapihi paahima kyero rio vaisira Tetaraasiravata hunta varero Sisariaani Porura ko tirero vura.

² Vuvaro Tetaraasira nraanrovoro Tetaraasiva Poruraqaa qua vateqaro mwitaama tiro:

Nronra vaisi Pisisikisio, e tiriqaa kyuqema kyera ntaqikiyi variarata tire kyuqema kyeta varuro. Haaru tire api kyaiqa vare variarara e nri nterama tiri kyaiqa kyuqema kyera ntapihi kyera vara timwa taaro.

³ E mwitaa hiarata tire mpo mwatukya mpo mwatukyaqi varurahua i kyaiqara nronraqama kyeta qamwateqata iara kyuqema hiaro turo.

⁴ Qio tire i mpuahaama mwaaqi tutaarorave. E tiriara po tiraqeta tire pata quaqia qiare.

⁵ Tire taqauraro mwaa vaisiva airiqama kye ntaqira qua ti variara mwia okyaravantove. Mwiva mpo mwata mpo mwatani nrohiqaroma lutaavanto ntaquate tiqaro mwihua rapate variho. Mwiva tiri mwaanra okyara mwia qaqira kyero mpo okyara Nasaretinyaava ti vari okyarara mwiaqaa ntaqikiyiqaro vuniqama kyero vi varivama variho.

⁶ Mwiva tiri mwaanra nraamwu Kotira nraamwu nronraqi nrohiqaroma tiri nraamwu mwia uaqiama timwataiho. Mwiva Kotira nraamwu uaqiama mwatarero uti varihata tire

mwia ntavaaqavu kyauro. Tire teta mwaanra qua rieqata ko qiare turaro

⁷ Romeni vunyaava Risiasiva nri ntero kepukyaqama kyero tiriqitairo mwia vitaiho.

⁸ Risiasiva tiqaro, Mwiaqaa qua vatarera tihua iara mwiva hinani quate tiho. (Mwitaa tihata tire mwaini tumunro). E Porura nai kyapara hiraro tire mwia ko tirera huna quara mwiva nai nroqitairo tirara e riaante, tiro.

⁹ Tetaraasiva mwitaa tuvata Iutaa vaisi ekyaa mwihua Poruraqaa qua vateqatama Tetaraasiva qutaa quama tiho, tita.

Poruva naiqaatairo vaitutu hiqaro qua tura

¹⁰ Mwihua mwitaa tuvaro kamaniva nronravanto Poruva qua qiarive tiro, nruvaairama kyovaro Poruva siviro mwitaama tiro:

Nte ntapihi kyauqara e airi ihi variqara mwaa mwataraqaa ntaqikyiqarama ko ti variaravave. Mwianra rieqanama nte qamwateqana ntena qua i timwa mwinrenrave.

¹¹ Hia nte Ierusalemmini nri ntena airi enta varuqo. Nte 12 entanramwuanra nraahuma mwini teta mwaanra qua tirerana nrumu varuqo. E mpo vaisivata kyapara hiraro mwiva nte qiani quarara qutaave nraahuma qiananrove.

¹² Hia Iutaavanto taqaavana nte Kotira nraamwuqi variqana mpohia vaisihua kyapata antua quavata tuvave. Hia mwihua taqaavana nte mwaanra nraamwu mpoqi mpoqive, mwatukya mwiqi mponave, variqana nraakye qoravanto ntaquate tina, mwihua rapataurave.

13 Mwihua niqaa quminama qua vataavo. Hia mpo aanra puaama kye mwihua nkyiari qua mwianra qutaave tiva vaiho.

14 Mwihua hini qua nianra timwa taa quava qutaa quama vaiho. Qutaama nte teta haivaqahua mwanriqa nrutu tuaaherera hiqana nte mpo qua okyara rieqanama mwia nrutu tuaahere varuqo. Mwihua mwi aanranravata mwi okyararavata unra okyarave ti variavo. Qio nte mwi okyarara rieqanama hia nte tiri haivaqahua qua okyara qaqira kyauqo. Nte Mosesira qua mwaanrave, poropeti vaisinramwuvanto qara ntumwa to quarave, mwi quarara qutaa quave tuvave.

15 Viti vaisihua tiqatama, Nraakiara Kotiva ekyaa nraakye qora, uaqia hi kyaiqara vareqata qutu vihuave, kyuqe kyaiqa vareqata qutu vihuave, qaiqaa qati sivuma kyaananrove, qia quarara ntevata mwihua nraantantena mwi quarara qutaa quave ti varurave.

16 Nte Kotira vuqaavata, nraakye qora suqaa-vata, hia api nrohiritina ntapihi kyena nrohira-erave timwa kyena, taqamwaqina vi varuvave. Nte nraakye qora suqaave, Kotira vuqaave, kyau-ruankyorave tina, taqamwaqina viqana ntapihi kyena nrohi varuvave.

17 Nte Ierusalemisaina mpo nani mpo ihinramwuanra varina mwiaqaatana kyai mwini uro ntena nramwunaahua lutaa nraakye qora taqena, mwihuani munima vatera nyina, mwiaqaatana Kotira qamwata mwataankye turave.

18-19 Mwitaa timwa kyena nte uro ntena tiri mwaanra quavanto mwamwantave mwutukya hiqama kyaani okyarara riemwaqi viqana Kotira nraamwuqi variqana hia airi vaisi kypata variqana hia nte mpo hiahua kyapata ironra hiraitina, hiqama kyaani okyarara nraahu riemwaqina vi varuqata Iutaa vaisinramwu Esiaanyaahua ni puaama kyaavo. Qio qua vahirera, mwi vaisinramwuhua i vuqaa nri nteta mate qua niqaa vatera tivarave.

20 Mwihua hia tivera, mwaa vaisinramwuhua qioma tivarave. Nte tauraa kaanasori suqaa sivina variqana qora kyaiqa utu kyaarita taqera qioma tivarave.

21 Nte mwi entara kaanasori suqaa sivina variqana mwaa quara nraahu qiavarave. Nraakiara Kotiva nraakye qora qutu vihua qaiqaa qati vara sivuma kyaananrove tuqata nkye mwia kyaarave niqaa qua vateta hiavo? tina qiavarave, tiro.

22 Poruva mwitaa tuvaro Pirikisiva Iesusira nraaqiaranramwuvanto nrohu okyarara riero ntapihi kyovara tiro, tiqaro, Qio mate qioma riaugo. Ierusalemisairo vunyaava Risiaasiva nai tuminragena nte mwi quara mpoqiavata riarerave, tiro.

23 Mwitaa timwa kyero mwiva nronra vaisi mpo timwa mwinro tiqaro, Porura ntaqikyiqira quante. Hia mwia kepukyaqama kyera rupa taante. Mwiva varirata mwia totivanto qioma mwia kyaahaqa hiqata nrumu taqeverave, tiro.

Pirikisiva Porura nraanronra

²⁴ Pirikisiva mwitaa timwa kyero mpo entanramwu variro mwiaqaatairo nai nraata Nturusiraakyantiri Porura taqarero nrunra. Nturusiraava Iutaa nraakyevento varuvaro mwikyantiri nri ntero tiqaro, Porura nraanraivaro nrianrive, tuvaro Poruva nri ntero Iesusira qua okyara mwitanahua timwa nyuvaro Pirikisiva mwi quara rie varuvaro

²⁵ Poruva Iesusira qua timwaqiro viqaro mwiva ntapihi kye nrohi okyarara timwa nyinro, hia qamwanrama raraqa taani okyarara timwa nyinro, Kotiva ko qiani entarara timwa nyuvaro Pirikisiva mwi quara riovaro nraatuqa tovaro tiqaro, Qioma riaugo. Qio ena goqaraanani quante. Nraakiara hia kyaiqa vahiani entara i nraanraanrinra qaiqaa nrinraqe i taqaankye, tiro.

²⁶ Pirikisiva mwitaa timwa kyero mwiva Poruva munima mpiraqena nte mwia titaariro nai mwaatani quarive, tiro. Nai nraatoqi mwitaama kyero riemwa tero mwiva mpo enta mpo enta Porura nraanrama kyero mwikyantiri qua ti varura.

²⁷ Mwitaamaqiro viro taara ihi nritarovalo mpo vaisivanto Posiasi Pesitasiva Pirikisira mwaata varero mwi kyaiqara vararero nri ntovaro Pirikisiva vurama. Pirikisiva Porura qamwanrama titaataara vahuvoro mwiva Iutaavanto nianra kyuqe vaisive qiate tiro, Porura qati nraahu karavuqi kyovaro varura.

25

Poruva vunyaa vaisi nronravanto Romini

varuva ni qua riaarive tura

¹ Pesitaasiva nri ntero mwi mwataraqaa ntaqikyirero taarampo enta nrumu Sisariaani vari kyero mwiaqaatairo verara Ierusaremini viro.

² Mwini uro ntovata Kotira nraamwuqaa ntaqikyuhuavata, nronra vaisivantovata, mwiva hunani uro nteta Poruraqaa qua vateqata kepukyaqama kyeta tiqata,

³ Po, e qati tiri kyaahaqa hiqarama tirata Porura vita vareta Ierusaremini nrivaqeta ko qiare, tita. Mwihua Porura ru kyarerata aanrani mwaanra utu teta mwitaa tura.

⁴ Mwihua mwitaa tuvaro Pesitaasiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Poruva Sisariaani kar-avuqima variho. Nte pataqia vari kyena nrumu ntantena Sisariaani virerave.

⁵ Nkyeta nronra vaisiara tivata mwihua nivata vihuama mwi vaisiraqaa mpo qua vahirera, uro ko qiate, tiro.

⁶ Pesitaasiva mwitaa timwa kyero mwiva mwihuavata 8 entave 10 entave mwini vari kyero uro ntantero Sisariaani vuva mwia qanranraa mwiva ko ti varu nraamwunraqi uro variro tiqaro, Porura viteta nriate, tiro. Tuvata Porura vita vare uro ntovata

⁷ Iutaa vaisinramwu Ierusaremisai tumuhua Porura vara ututuma teta airi qua Poruraqaa vateta. Mwihua Poruraqaa qua vata tovaro hia mwihua quara qutaa quave tiva vahura.

⁸ Mwihua mwitaa tuvaro Poruva naiqaatai vaitutu hira qua tiro tiqaro, Nte hia uaqia hi kyaiqaravata utuvave. Nte hia Iutaa mwaanra qua nteqa kyaurave. Nte hia Kotira nraamwu

uaqيامa kyaurave. Nte hia Romeni vunyaanra Sisaara uaqيامa mwataurave, tiro.

⁹ Poruva mwitaa tuvaro Pesitaasiva Iutaa vais-inramwuvanto nianra kyuge vaisive qiate tiro, Porura kyapara hiro tiqaro, E Ierusaremini vir-era hirera, e mwini viraqema nte mwini uro ntenama i qua avuqavu hiankye, tiro.

¹⁰ Mwitaa tuvaro Poruva qaqaو tiro, Nte mate sivina varu nraamwunra mwaa kamaninra ko nraamwuqima varuqo. Nte mwaaqi variarira ko qiataarave. E ntapihii kyaananrave. Hia nte Iutaa vaisi antua utu nyatauvave.

¹¹ Nte kamaninra qua nteqa kyaaritavauma ni qio ru kyevarave. Mwihua niqaa vate quava unra qua vahirera, hia e qio ni pita kyera mwihua nyinrata mwihua ni ru kyevarave. Nte nronra vunyaa vaisi Sisaava hinani quariro mwiva ni ko riaariverave, tiro.

¹² Mwitaa tuvaro Pesitaasiva nai kaanasori kypata qua timwa kyero mwiaqaatairo Porurara tiqaro, E tiqara, Qioma Sisaava ni qua riaarive, qiananrave. Qio ena mwini viraro mwiva i qua riaarive, tura.

Pesitaasiva Akiripaaravata Porurara timwa mwunra

¹³ Mpo entanramwu nritarovaro Pesitaasiva garaakyaqama kyero nrumu varuvarora tiro, vunyaava Akiripaava nai nraata Mpenaisikyan-tiri Sisariaani Pesitaasira qua mwantarero tumu ntora.

¹⁴ Mwitanahua tumu nteta mpo entanramwu mwini varuvaro Pesitaasiva vunyaanra Porurara qua timwa mwinro tiqaro, Tauraaqama kyero

Pirikisiva variqaro mwiva vaisi mpo karavuqi kyaiva qati nraahu mwiqi variho.

¹⁵ Nte Ierusaremini uro varuqata Iutaa vaisi mwaanra kyaiqaqaa ntaqikyiahuvata, nronra vaisinramwuvata, mwi vaisiraqaa qua vateqata mwi vaisira ru kyaante, qiarave.

¹⁶ Mwihua mwitaa qiavana nte mwihuara tiqana, Qaqao, Tire Romenivanto mpo gara hunanrave. Tire vaisi mpoqaa qua vatehua nrumu varivaqema mwi vaisira qio ko qiananrave. Mwi vaisiraqaa qua vataivaro mwivavata nai vaitutu hiqaro qioma qua qiananrove tunanrave.

¹⁷ Nte mwitaa tuqata mwihua mwaini nte hunani ko tirerata tumuavana nte hia qakyove tiraitina, nte hura mwi quara avuqavu hirerave timwa kyena mwia qanranraa nte ko tirera hina mwi vaisira viteta nriate tuqata viteta nriavana riauqata

¹⁸ hiamu mwihua sivita tiqata, Mwi vaisiva mwitaa mwitaama kyero tiri antua utu timwa tairave, qiavo.

¹⁹ Mwihua qumina nkyiari mwaanra qiara mwianra inronra hiqatama qumina mwi vaisiraqaa qua vataarave. Vaisi mpo Iesusiva qutu virara mwihua mwianra qutuma viho ti variavaro Poruva qaqao mwiva qatima variho tirave.

²⁰ Mwihua mwitaa qiavana nte variqana hia mwi quara okyara ntapihi kyena riauqo timwa kyena Porurara tiqana, E uro Ierusaremini variqana nte mwini uro i qua okyara riaankye, tuqaro

²¹ Poruva qaqao, Romeni vunyaava Sisaava ni qua riaanrove, tihana nte Porurara tiqana,

Mwia karavuuqi kyaivaqena nte mpo enta Sisaava hinani titaariro quarive turave, tiro.

²² Pesitaasiva mwitaa tuvaro Akiripaava tiqaro, Nte ntenavanto mwi vaisira qua riarerave, tiro. Tuvaro Pesitaasiva tiqaro, Qioma, hura mwi vaisira qua rienanrave, tiro.

²³ Mwitaa tuvata mwia qanranraa Akiripaasikya Mpenaisikya nruvata nraakye qoravanto mwitanahuara nronra vaisitanama nriavo timwa kyeta qamwataqita vuvata mwitanahua nriqata nronra vaisi Sisariaani varuhua kyapata vuhua uro qua rie varu nraamwunraqi vera ntovata Pesitaasiva tuvata Porura vita vareta nruvaro Pesitaasiva tiqaro,

²⁴ Vunyaa vaisi Akiripaa, evata mwaaqi varihuavata riaate. Mwaa vaisira taqaate. Ekyaa lutaa mwihua mwaini variahuave, Ierusalemni variahuave, mwaa vaisiraqaa qua vateqata nte hunani mwi quara vareta nrianrave. Mwihua nronraqama kye qua aakyara nteta tiqata, Mwi vaisiva mpuahaama qati variqiro quankyorave, qarave.

²⁵ Mwihua mwitaa qiavana nte ko tiqana taqauqaro mwi vaisiva hia uaqia hi kyaiqara utirara tina, mwia ru kyaari aanrava hia vahirave. Qio nai mwiva tiqaro, Sisaava ni qua riaarive, tirave. Mwitaa tihana nte mwia Sisaava hinani titaankye timwa kye kyauqaro varirave.

²⁶ Nte Porura qua qara ntumwa kyena Sisaara mwiankye tina taqauqaro mwi quava hia ntapihi viho. Nronra vaisi Akiripaa, mwianra rieqanama nte mwi vaisira vitaqina iara mwiva mwia qua riaarive tina, nte mwia i vuqaavata,

ekyaa mwaaqi variahua suqaavata, vitaqina nrumu kyauqo. Nkyevata mwi quara tivaqena nte Sisaarani mwi quara gara ntumwa taankye.

²⁷ Hia nte mwi vaisira qua ntapihi kyena mwiva mwitaa mwitaama uaqia hi kyaiqara utiho tiraitina, qati titaankyera, hama kyuqe hiananrove, tiro.

26

Poruva Akiripaasira vuqaa nai vaitutu hiqaro qua tura

¹ Pesitaasiva mwitaa tuvaro Akiripaava Porurara tiqaro, Ena qua qioma tinanrave, tiro. Mwitaa tuvaro Poruva nai kyauqu tuaahera kyero nai vaitutu hiqaro qua mwataama kyeroma tiro.

²⁻³ Nronra vaisi Akiripaao, Iutaa vaisinramwuvanto niqaa qua vataara nte mate ntena qua tirerave. E tiri Iutaa okyarave, tire inronra hi varuna quarave, ntapihi kyaananranra tina, nte i vuqaa variqana qianinranra qamwateqana varuqo. Mwitaa ihanama nte mwi quara i timwa mwiqina quarirama e hama pupohairara qoririma kyera riaante tuqo.

⁴ Nte haaru nraaqiarakyaa ntena mwaatani variqi vina, mwia nraakiara Ierusaremini uro ntapihikye variqi quavata ekyaa nraakye qora ni kyaiqa taqamwa kyorave.

⁵ Parisi vaisinramwuvanto nraahu nronraqama kyeta tiri mwaanra qua riaahuave. Qio haaru nte teta mwaanra qua riarerana nte Parisi vaisinramwu ti varia okyarara riaavavave. Nte haaru mwitaama kyena riemwaqina quavata

Iutaa vaisivanto ekyaa ni okyara taqorave. Mate mwihua nkyiarivanto ntapihi kyeta tivera, qioma mwihua i timwa mwivarave.

⁶⁻⁷ Tire Iutaavanto varirerata 12 okyara varunanrave. Qio tire ekyaa Kotiva timwa to quara mesaiaavanto tumuani quara nraahu riemwaqita viqata entaqivata, iheravata, mwi quara vekya variqata Kotira nrtutu tuaaheraqi vi varuro. Nronrao, ntevata mwi quara vekya varuqata mwia kyaara Iutaavanto qumina niqaa qua vataarave.

⁸ Nkye nanraqamave Kotirara mwiva qutu vi vaisihua hia qio qati vara sivuma kyaananrove qiavo?

⁹ Nte vuniqama kyena Iesusirara uaqia hi vaisivave timwa kyena Nasaretinyaanra Iesusira nrtutu uaqiama kyarerana variavarave.

¹⁰ Nte Ierusaremini mwitaamaqina vi variavata mwaanra tu vaisihua nronranramwuvanto ni nronraqama kyovana nte Kotira nraaqiara airinti ntavaaqavuqina karavuqi uro kyena nte mpo uhua kyapata variqana kyauqu vera kyena tiqana, Qioma mwi nraakye qorahua rukyaate, qiavarave.

¹¹ Nte mwi entara airi nani mwaanra nraamwu mpoqi mpoqi vera nteqana mwihua ntuqutuqina vina tiqana, Nkye Iesusira qua qaqira kyaate, qiavarave. Ni mpoqama kyero raraqa tovana nte Iesusira nraaqiara mponani varuhuavata ruankyete tina uti variavarave.

Poruva nai Iesusira nraaqiaraqama vurara tura

(Kyaiqa Varora 9:3-19, 22:6-16)

12 Qio Iesusira nraaqiara ruankye tina uti variavata mwaanra ti varu vaisihua nronranramwuvanto ni nronraqama kyeta qaravata mpuvana varena Ntamaasikaasinianra quavarave.

13 Qio nronrao, e rie variante. Nte aanrani vi variavaro huarivanto qiataqaa vahuvana taqaavaro omwavanto nyaamwusairo nronraqama kyero iteqaro huarivanto itairavata nraatara kyero iteqaro nte hiavaranivata, nivata vuhua hunanivata, itorave.

14 Itovata tire ekyaa mwataqi tumu ntita variqata riaavararo quavanto tita Hivuru quaqitairo nianra mwataama tiro, Soruo, Soruo, naraqamave ni uaqiama matera hiaro? (Purimakauvanto hia ntapihi kyero viraitiro uro ntantero nrihanro nai gova kyaamwu viaruaara tutaiva mwia rirave.) E mwia votima kyera enavantomata ena ri variaro, tuvana nte tiqanama,

15 Nronrao, e tavave? qiavaro nronravanto tiqaro, Nte Iesusivave. E uaqiama mate variaravama varuqo.

16 Qio e sivira mwaamwianra vira variante. E ni kyaiqa vaisi varianterama nte i vuqaa qovarama vuqo. E mate ni taqenanranrave, nraakiara nte mpo kyaiqara i timwa mwianinranrave, e mpohua timwa nyinanrave.

17 Ni nramwunaahua Iutaave, nraahumwa mpo mwatanaahuave, i ntuqutu kyevo tina, nte i kyaahaqamaqi quarira e qati vinanrave. Nte i titamwa kyaarira e mpo mwatanaa nraakye qora varinani vinanrave.

18 E mpo mwatanaa nraakye qora su nta-pairi kyairata mwihua enta hiraqi kyaiqa var-

era qaqira kyeta omwavanto itaaninrani nrumu kyuqe kyaiqa vareqata Saataaniva mwihuaqaa ntaqikyianinra qaqira kyeta Kotirara tiriqaa ntaqikyiente qiate tina, nte i titauqo. E mwitaa hirata mwihua nianra riemwaqita vivaqena nte mwihua uaqia hi kyaiqara qaqira kyaarita mwihuavata Kotira nraaqiara mpo ihua kyapata kuaaqi variate, turave. Iesusiva nianra mwitaa turave.

Poruva nai kyaiqa varorara Akiripaara timwa mwunra

¹⁹ Nronra vaisi Akiripaa, quavanto nianra mwitaa tuvana nte nyaamwuqitairo qovara hura mwia hia qaqira kyaraitina, nte mwi quava tuntema kyena

²⁰ vuni Ntamaasikaasini nraante uro ntena mwini variqana mwi quara timwa nyina, mwiaqaataina Ierusaremini uro ntena mwi quara timwa nyina, mwiaqaataina Iutiaani uro variqana mpo mwatukya mpo mwatukya nrohiqana ekyaa timwa nyina, mwiaqaataina mpo mwatanaa mpo mwatanaa timwa nyiqina vurave. Nte mwihua mwataamama timwa nyina, Nkye qora aanra qaqira kyeta tuqasaa vita Kotira aanraqaa quate. Kotirara aakyara ntamwaqita viqata Kotira kyaiqa nraahu varaqita quate, ti varurave.

²¹ Nte mwi quara nraahu tuqata mwia kyaara Iutaavanto nte Kotira nraamwuqi varuqata ni ntavaaqavu kyeta ni ru kyarerata uti variarave.

²² Mwihua mwitaa hiavaro Kotiva ni kyahaqamaqiro vihana nte mate nkyi suqaa sivina variqana mwi quara nronra vaisive, pata vaisive,

timwa nyi varuqo. Hia nte mpo quavauma ti varuqo. Poropetivantovata, Mosesivavata, qua timwa tora kuaa qua mwiamana ntevatana timwaqina vi varuqo.

²³ Mwihua mwitaa turave, Nraakiara mesaiaavanto nai mwamwantaqaa nriqa quani inraikyara varero uro qutu viro mwiva nraantema vuniqama kyero qati siviro variananrove. Iutaavantove, mpo mwatanaavantove, kyokiraqi varihua omwa itaaninra taqaate tiro, mwiva nraante qaiqaa siviro variananrove, turave tiro.

²⁴ Poruva mwitaa tuvaro Pesitaasiva Porurara aakyara ntamwa kyero tiqaro, Poruo, i vu nraatovanto apiqama viho. E mpo okyara mpo okyara sikuru tira nraatara kyaararo mwia kyaara i vu nraatoqitairo apiqama vihara e airi qua timwaqira quaro, tiro.

²⁵ Mwitaa tuvaro Poruva qaqaqo tiro, Nronra vaisi Pesitaasio, ni pu naatovanto apiqa hivenavauma nte mwi quara tuqo. Ni pu naatovanto qio vaihana qutaa quama nte tuqo.

²⁶ Nronra vaisi Akiripaao, e mwi quara okyara ntapihiananranra tina, nte hia aatu hiqanavauma mwi quara i timwa mwuqo. Iesusira nraaqiaravanto hia uqeta vita variqata mwi quara qiavo. Mwihua nraakye qora suqaa variqata mwi quara qiavara e riaananrave.

²⁷ Nronra vaisi Akiripaao, qutaave e poropeti vaisinramwu quara qutaa quave qiaro? Nte ntapihi kyauqara e mwihua quara qutaavema qiaro, tiro.

²⁸ Poruva mwitaa tuvaro Akiripaava Porurara tiqaro, E pata qua qiananra mwiqiaraqaa nivanto

Iesusira nraaqiaraqama quarive tirave qiaro? tiro.

²⁹ Tuvaro Poruva tiqaro, Nte qua pataqia qianinraqaave, airi enta qianinraqaave, nte evata, ekyaa mwaaqi variahuavata, ni votima kyeta variate tinama, nte Kotirara aakyara nte varuqo. Ni votima kyeta variate tura mwia hia nte mate ni rupa taantema kye variateravauma tuqo. Nte Iesusira nraaqiara varuntema kyeta nkyevata Iesusira nraaqiara variaterama tuqo, tiro.

³⁰ Poruva mwitaa tuvata nronra vaisi vunyaava mwivavata, kamaninra vaisinramwuvantovata, Mpenaisivavata, mwiavata mwatakyaa vita varuhuavata, sivita

³¹ mwaatani veva nteta mwihua nai timwa mwi nai timwa mwi hita tiqata, Hia mwaa vaisiva uaqia hi kyaiqara utira tire qumina mwia karavuqi kyetave, mwia ru kyetave, mwitaa hiarorave, tita.

³² Mwitaa tuvaro Akiripaava Pesitaasirara tiqaro, Hia mwi vaisiva Sisaava ni ko riaarive titirio, qioma mwianra qati quante qiaratirio, tura.

27

Poruva Rominianra sipiqi vura

¹ Mvihua qua timwa kyeta tiriara Itarini quate tita, mwihua uro Poruravata karavu vaisi mponramwuvata sitaqita uro ntaqi varu vaisiva mpovanto mwihuaqaa ntaqikyiarive tita, mwia mwunra. Ntaqi varu vaisiva mwiva nai henahua 100 nramwuqaa ntaqiky i varuva mwia nrutu

Iuriaasiva, mwiva Sisaarani variqata ntaqi varu vaisihuaqaa ntaqikiyiki varuva varura.

² Mwi vaisiya karavu vaisinramwu sita varero mwivavata tirevata Ataramitiaminyaahua sipiqi mwaanri nteta variavararo sipivanto Esiaani virero varuvata tire mwiqi variavararo tiri tivita varero viro. Tiri tivitero vuvaro vaisi mpovanto Arisitaakasiva mwiva Masentoniavanto Tesaron-aikaaqinaava, mwivavata tirivata vuvata tire quavahanra.

³ Mwia qanranraa Saitonini uro ntaavararo Iuriaasiva Porurara qamwatero mwianra tiqaro, Mwaini variqara qioma ena nramwunaahua uro taqairata mwihua i kyaahaqa hiqata mpo in-raikyave, kyarave, i mwiate, tuvaro Poruva mwitaa hura.

⁴ Mwitaa huvata qio mwiaqaataita tire Saitoni kyeta qaiqaa sipiqi vi variavararo sipivanto mwini virera huvaro toqavanto api ventaqiro vuvaro qaqira kyero kyaarera utaqaa vahu mwatara Saiparaasini hia toqavanto tusataama teta vuvata tire

⁵ Sirisiaa kyaarera vara mwini kyeta Pampiriaa kyaareravata vara mwini kyeta Risiaani vahu mwatukyara mpo Mairani uro nteta.

⁶ Tire Mairani uro ntaavararo karavu vaisiqaa ntaqikiyiki varuva sipi mpo puaama kyero. Mwi sipiva Arekisantarianyaa sipivanto Romini quankye tu sipiva vahuvaro mwia puaama kyero mwiaqaatairo tiri tivitaqiro uro mwi sipiraqi kyero.

⁷ Mwi sipiraqi kyovata tire mwiqi viqata qakyo qaakyoma kyeta vi variavararo mpo entan-

ramwu nritarovata tire mwukyaari tuqita viqata Naitaasi qaumato uro nteta. Mwini uro nteta ntapihi kye quanarave qiavararo toqavanto kepukyaga huvatara tita, vintanteta Kiriti mwata pataqia nramanri utaqaa vahunani vintanteta mwi mwatara hini viti mwia nrtutu Saamoni mwata vitive qiara vara mwini kyeta

⁸ mwiaqaataita mwukyaari tuqita vita mwata vahuvata mwia tokyasataa vita uro Kyuqema-Vahisatave qiara mwatukya mpo Resia qaumato uro variavananra.

⁹ Tire airi enta mwini variqi quavararo Iutaa-vanto kyara aurama to entava nritarovaro toqavanto nronraqama kyero tu entava nrintovarora tiro, ekyaa sipivanto qaqira kye varura. Vi entava nri ntovaro Poruva siviuro mwihua timwa nyinro tiqaro,

¹⁰ Nkye vaisi mwaanramwuhua mwaini ri-aate. Tire mwaaqitaita quararo toqa vaururuvanto sipi ntuvuraa kyairaro mwiqi mpo inraikya mpo inraikya vataaravata, tiri hini hiarahuvata, taiqa kyaananrove, tiro.

¹¹ Poruva mwitaa tuvata sipi mwia qovavata mwia nriqi tuqiro nrohuvavata mwitanahua tiqata, Qioma tire quanarave, tuvaro ntaqu vaisihuaqaa ntaqikyuva mwitanahua qua nraahu riero hia Porura qua riaraitiro tiqaro, Qioma tire quanarave, tiro.

¹² Mwiva mwitaa tuvata hini vaisinramwuvantovata mwi quara nraahu mwitaama tita, Toqa nronra tirera, sipivanto hiamu mwaasata qio vahiananrove. Nrivaqe viqata mwataara hiqa taqeta mwatukya mpo Pinikisiani quare.

Pinikisiani uro variararo vuhairaqeta quare, tita. Pinikisiani nramanrivanto kyuqema kyero vahisata hia toqavanto tunanianra tita, mwihua mwitaa tura.

Toqa vativanto utuvaro kyaareravanto humwunra nte varura

¹³ Mwihua mwitaa tuvaro mpo enta toqa kyuqema kyero tuvata mwihua qio nrivaqe quare timwa kyeta ankaavanto sipi ntavaaqavu tora vara mwaanri sipiqi vateta Kiriti tokyasataa qakyoma kyeta vita.

¹⁴ Mwisataa qakyoma kyeta quare tuvaro toqa nronravanto mwi mwataraqaatairo nrinro

¹⁵ sipi ventaqiro viro mwata vahunasairo api ventaqiro vuvata tire sipi tuqasaa kyeta ntapihi kye quare tita utuavararovata toqavanto kepukyaqama kyero sipi venta varero api viro.

¹⁶ Toqavanto apiqama kyero ventaqiro vuvaro tiri tivita varero vuvata tire mwata pata mpoqia kyaarera utaqaa vahu mwatara Kotani uro ntaavararo mwata mwiva antua kyovaro toqa hia tunani uro vahiro. Tire toqa hia tunani variqata tire mwukyaari tiqatama mpotu pata sipi mwiva ntanrau vare nrunra

¹⁷ vara mwaanri sipiqi kyeta mwiaqaataita kyaanta vara kyeta nronra sipi mwia kepukyama kyeta rupa teta. Sipivanto api viqaro Apirikaani nramanri verato vahira nruqasata quankyorave tita, mwihua seri ntaputaa kyeta uromwi rupa tovaro sipivanto nai qakyoma kyero viro.

¹⁸ Mwitaa huvaro toqavanto qati nraahu nronraqama kyero tiqaro nramanri vente varuvaro

mwia qanranraa sipivanto hupeta quankyorave tita, mwihua ontave mwitaa inraikya sipiqi vatora vara kyeta nramanriqi mwaamwi qaqira kyeta, viqata taqovaro sipivanto hia nraahu qio vahuvata

¹⁹ mwia qanranraa nkyiari kyauquqotaita sipiqaa ntaqikyu inraikyara vatora vara kyeta nramanriqi qaqira vara mwaamwi kyora.

²⁰ Mwitaa huvata tire airi enta viqata hia huarivata qovoravata taqaraitita quavararo toqa vauruvanto nraahu nronraqama kyero ti varuvata tire tiqata, Qio tire hia qati variarahuave. Tire taiqaarahuave, tita.

²¹ Tire airi enta mwitaamaqita vita hia kyaravata nranraitita variavararo Poruva vaisi mwihua utaqaa siviro variro tiqaro, Nkye mwaa vaisihua, nkye ni qua rieta Kiritini variataarave. Nkye ni qua rieta mwini variatirio, hiam mpo inraikya uaqia hiraro nkye vataa inraikyava sipiqi qatima vahitirio.

²² Qio nte nkyiara kepukyaqama kyeta variatema tuqo. Hia tiriqitairo vaisi mpovanto raupiri hiananrove. Sipivanto nraahuma taiqa quananrove.

²³ Nte Kotiva nronravanto virini varira mwia nraaqiara variqana nte mwia nrutu tuaahere varuvama varuqo. Entaqi Kotiva nyaamwunyaa vaisi mpo titaiharo ni puqaa siviro variro

²⁴ mwataamama ni timwa mpiho, Poruo, hia aatu hiante. E nronra vaisi vunyaanra Sisaara vuqaa sivira varinanrave. Qio riaante. Kotiva iarave tiro mwiva i vatama kyeta sipiqi varihua kyaahaqa hirata nkye qioma varivarave, tiho.

Kotiva mwitaama kyeroma ni timwa mpiho.

²⁵ Qio vaisi tuaavo, mwianra riegatama hia aatu hiqata variate. Kotiva ni timwa mpihana nte nkyi timwa nyuntema kyeroma Kotiva qutaqama kyeroma nkyi kyaahaqa hiananrove.

²⁶ Qio tire quararo sipivanto uro mwata pata mpoqiaqaa ntiro ntuvuraa quananrove, tiro.

²⁷ Poruva mwitaa tuvaro 14 enta nritarovalo toqavanto Metitarenia kyaareraqaa tiri qati nraahu ventaqiro vuvata enta tavaara sipiqi kyaiqa vare varu vaisihua tiqata, Mwata qaumatoma vahiananrove, tita.

²⁸ Mwitaa timwa kyeta mwihua nramanri mwatama kyeta taqarerata kyaanta vara kyeta ori vitiqaa sutu kyeta nramanriqi mwaamwi tuta kyovaro mwataqaa uto vahuvata taqovaro mwatavanto qaumato 40 mitaa vahuvata uromwi mpoqiavata vita qaiqaa mwateqata taqovaro mwatavanto 30 mitaa qaumato vahura.

²⁹ Mvihua mwatama kyeta taqeta aatu hita tiqata, Tire mate mpoqiavata quararo sipivanto oriqaave mwataqaave uro ntiro ntukuraa quankyorave, tita. Mwiaqaataita mwihua ankaa 4 nramwu sipi vitiqaataita nramanriqi mwaamwi kyeta tiqata, Qamwanrama kyera huari vara kyairaro itaarive, tita.

³⁰ Sipiqli kyaiqa vare varu vaisihua tiqata, Nrivaqenramwu tirema kyeta, teta nraahu aatu quare, timwa kyeta mpotu mwiqli vatora vara mwaamwi kyeta unra tita tiqata, Tire mpotu mwaqli variqata sipi nriqini uro ankaa vatarerave, tita.

31 Mwihua mwitaa tuvaro Poruva mwihua taqero nronra vaisi mpovata, ntaqi varu vaisihuavata, timwa nyinro tiqaro, Sipiqa kyaiqa vare varia vaisihua hia mwaaqi ntaqikyiqata varivera, tire hia qio variananrave, tiro.

32 Poruva mwitaa tuvata ntaqi varu vaisinramwuhua uro mpotu mwia rupa to kyaan-tara teqa kyovaro mpotuvanto nramanriqi tumu ntiro.

33 Mwitaa huvaro qaatatarera huvaro Poruva mwihuara vuavi tiro tiqaro, Nkye kyara nraate. Nkye mwaaqi 14 entara variqi viqatama hia kyaravata nraavõ.

34 Mwianra rieqanama nte nkyiara kyara nraatema tuqo. Kyara nraivaro nkyi mwamwamtavanto qio vahiarive. Hia nkyi qiata kyaahi mpoqiavanto raupiri hiananrove. Nkye ekyaa mwihua qaradini uro qatima varivarave, tiro.

35 Poruva mwitaa timwa kyero mpereti vara kyero mwihua suqaa variqaro Kotirara kyuqeve timwa kyero kyara nrenro.

36 Poruva mwitaa huvata mwihua taqovaro mwihua mwutukyaqitairovata kyuqe huvata mwihuavata kyara vara kyeta nronra.

37 Tire sipi mwiqi varirerata 276 vaisi variananra.

38 Qio tire kyara qio nreta mwiaqaataita sipi muaanra ntaankyo tita ekyaa kyara qati vahura mwia qaqira nramanriqi vara tuto kyaavananra.

Sipivanto ntuvuraa vura

39 Qaatata vuvata sipiqa kyaiqa vare varu vaisihua vutuni vutu mpo mwata taqeta mwi

mwatara hia taqaunanrave tita. Mwihua taqo-
varu nruqa kyuge huva tokyasataa vahuvata
mwini sipi uro vataare tita,

⁴⁰ mwiaqaataita ankaa kyaanta teqa kyeta
ankaa mwinramwunra nramanriqi kyeta nriqi
ti varu kyatarira mwia tuto kyaantaravata teqa
kyeta toqavanto ventaqiro quarive tita seri mpo
vara kyeta rupa teta nruqasata quare tita

⁴¹ quavararo sipivanto vuva uro nruqave orive
mwemwani vahuraqa taaqau viro. Sipi nriqi-
vanto kepukyaqama kyero taaqau vuvaro mwia
viti nramanrivanto kepukyaqama kyero nteqaro
mwia ntuvuraa vurama kyora.

⁴² Mwitaa huvata ntaqi varu vaisihua tiqata,
Karavu vaisi hinivanto nako ruqita vita tokyani
uro nteta ntugema kyeta vivorave. Nrivaqe tire
karavu vaisi mwihua ekyaa ru taiqa kyaare, tura.

⁴³ Tuvaro mwihuaqaa ntaqikiyi varuva Poru-
rara rieqaro Poruravata ru kyevorave tiro, hia
karavu vaisi mwihua ru kyaate tiro. Timwa
kyero mwihuara tiqaro, Nako riqata taqehua
mwihua nraantema qio nramanriqi kyavuhu vita
nako ruqita qatinani uro ntaate.

⁴⁴ Hia nako riqata taqehua mwihua nkye uro
kyatarive, sipiqinaa inraikyavanto nteqaanin-
rave, mwia tu varetama nramanri turusata vita
vutura tokyani uro ntaate, tiro. Mwihua nronra
vaisivanto mwitaa tuvata mwihua tokyani ekyaa
uro ntovaro Poruva vaakya qua timwa nyuva
qutaa mwivau vahura.

Poruva kyaarera utaqaa vahu mwatara Morotaaqa varura

¹ Tire hia vaisi mpovata nrita raupirima kyaraitita, tire ekyaa kyugema kyeta nramanri tokyani nri nteta. Tire mwini nrumu variavararo mpovanto tiri timwa timwinro tiqaro, Mwaa mwatara Morotaave, tura.

² Qio tire mwini nri ntaavarata mwi mwatanaahua tiri tivitaqita kyugema kyeta tiriqaa ntaqikyura. Vati ntuvoro antovata mwi mwatanaahua qia quara teta tiri tivitaqita qia quara tonani uro kyeta.

³ Mwitaa huvaro Poruvavata qia vaqitaqiro uro quaraankye tiro utuvaro qia nronraqama kyero iteqaro tutoqa huvarora tiro, quaihavanto qiaqi varuraqitairo vutu ntero Porura kyauquqaa nrutero varura.

⁴ Mwi mwatanaahua taqovaro quaiha mwiva Porura kyauquqaa nrutero varuvata mwihua tiqata, Qikye, mwi vaisiva vaisi ru kye vari vaisivama variananrove. Mwiva kyaarera nronraqi hia qutu viraitiro, nri ntaiharoma tiri mwanriqavanto mwi vaisiva vaisi ru kyaiva naivata qutu quarive tiroma quaiha vara kyaiharo uro mwiaqaa nrutaiho, tita.

⁵ Mwihua nkyiari riemwa kyeta mwitaa tuvaro Poruva nai kyauqu ntukikinraaqata kyovaro quaihavanto hia Porura uaqiama mwataraitiro, qiaqi tumu ntuvata

⁶ mwi mwatanaahua Porurara tiqata, Mwia kyauqu kyota viraro qutuma quanarove. Kyai variqa taqaare, tita. Mwitaa timwa kyeta variqi viqata taqovaro hia Porura mwamwantavanto

mpo qara huvaro Poruva qati varuvata mwihua mpo qua tita tiqata, Qaqao mwi vaisiva mwanriqa mpovantoma variho, tura.

⁷ Tire mwini variavararo vaisi mpovanto Papiriaasiva mwata mpo qaumato vahu mwatara qova varura. Mwi vaisiva nronra vaisi variqaro mwi mwataraqaa ntaqikyí varuvara tiro, tiri tivitaqiro uro nai nraamwuqi kyero tiriqaa kyuqema kyero ntaqikyiqiro vuvaro taarampo enta nri-tarora.

⁸ Variavararo Papiriaasira mwia qora nriqa vuvaro taintaqaa variro. Mwia mwamwanta qiara utovaro kanunu utiqaro varuvaro Poruva mwiva varuraqi vera ntero Kotirara aakyara nteqaro mwi vaisira kyaahaqa hiante tiqaro nai kyauqu mwiaqaa vatero mwia kyuqema kyovaro mwia mwamwantavanto kyuqema vura.

⁹ Poruva mwitaa huvata mwia taqeta mwi mwataraqaa varu vaisihua nriqa vuhua ekyaa Poruva hunani nruvaro Poruva mwihua kyuqema nyatora.

¹⁰ Qio Poruva mwitaa huvata tire virera hivarata mwi mwatanaahua qamwateqata airi inraikya timwita sipiqi viqata nraananravata timwuvata vareta sipi mpoqi mwaanri nteta quavananra.

Poruva Romini uro ntora

¹¹ Tire mwi mwataraqaa variqi vita taarampo tora vara kyeta mwiaqaataita tire mpo sipiqi mwaanri nteta vita. Mwi sipiva Arekisantari-aanyaahua sipi mwia nrtutu *Mwanriqa Vaisi Kaapitanave* tura. Toqa nronravanto tuvaro mwi sipiva mwi mwataraqaa variqaro vuhaani entara

quankye tiro varuvata qio tire mwiqi mwaanri nteta quavarahua

¹²mwatukya mpo Sairakaasini uro nteta mwini taarampo enta varita.

¹³Mwiaqaataita qaiqaa sipiqi mwaanri nteta vintante nri ntantemaqita vita Rekiadini uro nteta. Mwia qanranraa taqaavararo toqa kyugema kyero tuvata tire sipiqi taara enta vita mwatukya mpo Piuteorini uro nteta.

¹⁴Mwini uro nteta taqaavarata Iesusirara qutaave tuhua mwi mwatukyaraqi varuhua tiriara kuaa uiki vari kyeta quate tuvata tire mwini vari kyeta qio mwataqaa nraahu vita Romini uro nteta.

¹⁵Tire Romini uro ntaavarata tiri tiqata vakyaa Iesusira nraaqiaranramwuvanto tire uro ntaavana quara rieta mwihua tiri nrumu hunta kyaare *tita Apiasi maaketivantovata, Taarampo Nraamwu Vaito nraamwuvavata*, vahunani nri nteta tiriara puua hita. Mwihua nruvaro Poruva mwihua taqero Kotirara kyugema hiaro timwa kyero mwiva qamwateqaro varura.

Poruva Romini uro ntero mwini varura

¹⁶Qio tire Romini uro ntaavararo kamaniva Porura hia mwia kepukyaqama kyero ruparaitiro, mwitaama tiro: E mpo nraamwuqi enanraa variraro ntaqi vaisiva mpovanto iqaa ntaqikyiarive, tiro tura.

¹⁷Poruva taarampo enta vari kyero mwiaqaatairo mwiva Iutaa vaisi nronranramwu nyaanrovata mwihua Poruva hunani nruvaro mwiva mwihua timwa nyinro tiqaro, Ni kata pakyaa tuaavo, nkye riaate. Hia nte ntena

namwunaahua uaqiama nyatauqo. Hia nte tiri haivaqahua tiri timwa timwito quara okyara nteqa kyauqo. Hia nte mwitaa hiraitina, Ierusalemmini varuqata qumina ni karavuqama kyeta Romeni vaisi kyauquqi ni kyaavo.

¹⁸ Ni nrumu kyaavata Romeni vaisi mwihua ni kyaparamaqi viqata riaavaro hia nte uaqia hi kyaiqara utu quava vaihatara tita, mwihua tiqata, uaqia hiani kyaiqara utuaninravauma mwia ru kyaananrave. Tire riauraro hia mwiva uaqia hi kyaiqara uti quara tiri timwa timwiho, tita. Romeni vaisi mwihua mwitaa timwa kyeta ni qati huvantu kyarera uti variavata

¹⁹ Iutaavanto qaqaqo hia mwia huvantu kyaate tuvana nte tiqana, Sisaava ni qua ntapihi kyero riarive, qiavarave. Hia nte ntena namwunaahuaqaa qua vatarerana nte Sisaarara turave.

²⁰ Nte mwi quaqiara riemwa tenama mwiqiara nkyi timwa nyinrenrana nkyi nyaanrauqo. Tire Isareri nraaqiara variqatama Kotira kepukya vaisi vekiama varuro. Qio mate mwi vaisira kyaara seniqotaita ni rupa taavo, tiro.

²¹ Poruva mwitaa tuvata Iutaa vaisi mwini ntuvaantuama vuhua tiqata, Hia tire Iutiasaita iara mpo qua qiava nrihata riauro. Hia tiri qata vakyaa mpovanto nrintero iara uaqia hi quara tihata riauro. Tire qumimaqama varuro.

²² Tire mwaa quara nraahu riaunanrave. Iutaa vaisi mpo nani mpo nani variahua tiqata, Iesusira nraaqiaranamwu hia kyuge hia vaisihua variarave, tita qiarave. E tiqarama nte Iesusira nraaqiarave qiananrave. Tire ina nroqitaita qua tinanra riarerave, tita.

²³ Mwitaa timwa kyeta mwihua tiqata, Kyaiqe mwi entara i qua riaare, tita. Timwa kyeta mwi entara timwa toraqa Iutaa airivanto Porura qua riarerata Porura nraamwuqi nri nteta varuvaro Poruva toqaqi qua toharama kyero timwa nyiqiro vi varuvaro huarivanto vi kyovaro enta huvaro Poruva mwi quara nraahu timwaqiro viro. Kotiva mwihuaqaa ntaqikyiani quara mwihua timwa nyinro. Mwiva tiqaro, Mosesivave, poropeti vaisinramwuvantove, Iesusira okyarara mwi quara mwi quara timwa torave. Nkye mwi quara rieqatama Iesusira okyarara qati nraahu riemwa taataarave. Nkye mwi quarara qutaave qiate, tiro.

²⁴ Poruva mwitaa tuvata hini uhua qutaama qiaro tuvata hini uhua hia mwia quara qutaave tura.

²⁵ Mwihua mpo qua mpo qua timwa kyeqata qaqira kyeta nkyiari mwaatani nkyiari mwaatani vura.

Mwihua virera huvaro Poruva timwa nyinro tiqaro, Haaru

Kotira mwanraquravanto nkyi haivaqara poropeti vaisi mpo

Aisaiara kyaahaqa huvaro

²⁶ mwiva mwataama kyero nkyi

okyarara ntapihi kye timwa torave:

Mwaa mwatanaahua qua mwataama kyera

uro timwa nyiante, turave.

Nkye mwaa quara riemwaqita viqatavata

hia ntapihi kyeta rieverave.

Nkye taqamwaqi viqatavata hia ntapihi kyeta taqavarave.

27 Mwaa mwatanaahua su nyaato tita vihata hia ni qua riaataa ihata variarave. Mwihua ni qua riaaro tita, nkyiari nyaato tita taarave. Mwihua ni okyara taqaaro tita, nkyiari su qipa taarave. Mwihua su nyaatovanto ntapihirata ni qua kyuqema kyeta rieqata nianra aakyara ntaivaqena nte Kotiva mwihua kyaahaqa hiqana kyuqema nyataankyo tita mwihua mwitaa hiarave, turave. (*Aisaiaa 6:9-10*) Aisaiaava Kotira qua mwitaa turave, tiro.

28 Poruva mwitaa timwa kyero mwiva Iutaa vaisinramwu timwa nyinro tiqaro, (Kotiva nraakye qora sitaani quara nkyi timwa nyuqata nkye riaataara vaihata nkye hia riaavo). Qio riaate. Kotiva tiqaro, Mwi quara mpo mwatanaahuavata timwa nyinrata mwihua mwi quara qio rieverave turave, tiro.

29 [Poruva mwitaa tuvata Iutaa vaisinramwu mwi quara kyaara nkyiari qaakyauma inronaanronrama vareta vura.]

30 Poruva taara ihara nanrianraa mwi nraamwunraqi variqaro nraamwu qora kyoqaa mwiqanro mwiqi variqaro mwiva ekyaa vaisi mwia taqarerata nruhuara gamwatora.

31 Mwiqi variqaro mwiva Kotiva nraakye qoraqaa ntaqikyiani quara timwa nyinro. Poruva hia aatu hiraitiro, timwa nyiqiro vi varuvaro hia vaisi mpovantovata mwia antuovaro Poruva nronra vaisi Iesusi Karaisira qua mwihua timwa nyiqiro vurama.

QARAAKYA QUA TIMWATORA
The New Testament in the Omwunra-Toqura (South
Tairora) Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Omwurna-Toqura long
Niugini

copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Omwunra-Toqura (South Tairora) (Tairora, South)

Dialect: Omwunra-Toqura

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

73e2f29d-4ca4-50e6-a471-722ac8ab5666